

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Akdeniz ÖÇKB için Yönetim Planı

W. Fuller, G.K. Yalinca, J. Seffer, V. Sefferova Stanova, Ö. Özden, C. Hessenberg,
C. Kara

Lefkoşa, 2011

This project is funded by the European Union under the Aid Regulation for the economic development of the Turkish Cypriot community (Council Regulation (EC) No 389/2006)

Proje: EuropeAid/125695/C/SER/CY/7
Uygulayıcı: Konsorsiyum NIRAS - NEPCon - GOPA – Oikon
Proje ofisi: No. 1/3A, Sile Sokak, Küçük Kaymaklı, Nicosia
Tel: +90 533 874 4618, E-mail: gulcanyalinca@kulle.biz

İçindekiler

Uygulama Özeti.....	- 4 -
I Genel bilgi	- 5 -
1.1 Politika	- 5 -
1.2 Bölgenin Seçilmesi	- 5 -
II Bölgenin Tanımı	- 6 -
2.1 Bölgenin Konumu ve sınırları.....	- 6 -
2.2 Yasal durum ve haklar	- 6 -
2.2.1 Mülkiyet.....	- 6 -
2.2.2 Yasal haklar	- 6 -
2.2.3 Bölgenin Statüsü.....	- 6 -
2.3 Yönetim ve Altyapı.....	- 7 -
2.3.1 Örgütler.....	- 7 -
2.3.2 Hizmetler ve Tesisler	- 8 -
2.4 İklim	- 10 -
2.5. Jeoloji, arazi biçimleri, toprak ve alt katmanlar	- 11 -
2.5.1 Jeoloji ve arazi biçimleri.....	- 11 -
2.5.2 Toprak ve alt katmanlar	- 11 -
2.6 Hidroloji.....	- 11 -
2.7 Yaşam alanları, bitki örtüsü ve bitki toplulukları.....	- 12 -
2.8 Flora.....	- 20 -
2.9 Fauna.....	- 24 -
2.10 Bölge içinde ve dışındaki insan faaliyetleri	- 28 -
2.10.1 Doğanın korunması	- 28 -
2.10.2 Tarım	- 28 -
2.10.3 Ormancılık	- 28 -
2.10.4 Eğlence ve turizm	- 29 -
2.10.5 Avcılık ve balıkçılık	- 29 -
2.10.6 Kazıcılık	- 30 -
2.10.7 Su kullanımı	- 30 -
2.10.9 Askeri faaliyetler	- 30 -
2.10.10 Eğitim, gösteri ve araştırma	- 30 -
2.10.11 Diğer faaliyetler.....	- 30 -
2.11 Ekonomik boyut ve nüfus.....	- 31 -
2.12 Geçmişte bölge arazisinin kullanılışı.....	- 31 -

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

---

2.13 Kültürel Miras	- 32 -
III. Değerlendirme ve hedefler	- 33 -
3.1 Ekolojik ölçütler/kriterler	- 33 -
3.1.1 Yaşam alanlarının değerlendirilmesi	- 33 -
3.1.2 Bitki türlerinin değerlendirilmesi	- 57 -
3.2 Yönetim vizyonu, bölge için ideal hedefler	- 59 -
3.2.1 İdeal hedefler	- 59 -
3.3 Sosyo-ekonomik ölçütler/kriterler	- 60 -
IV. Uygulama – alanlara ayırma ve yönetim stratejileri	- 62 -
4.1 Bölgeleme	- 62 -
4.2 Yönetim Stratejileri	- 66 -
4.2.1 Mutlak Koruma Alanı için Yönetim Stratejileri:	- 66 -
4.2.2 Etkin Koruma Alanı için Yönetim Stratejileri:	- 66 -
4.2.3 Kullanım Alanı için Yönetim Stratejileri:	- 66 -
4.2.4 Tampon Alan için Yönetim Stratejileri:	- 67 -
4.3 Eylem planları	- 68 -
V. Gözleme	- 71 -
5.1 Yaşam alanlarının gözlenmesi	- 71 -
5.2 Bitkilerin Gözlenmesi	- 76 -
5.2.1. Ek II listesindeki bitki türlerinin gözlenmesi	- 76 -
5.2.2. Tehdit altındaki bitki türlerinin gözlenmesi	- 77 -
5.3 Hayvanların gözlenmesi	- 78 -
5.3.1 Deniz kaplumbağaları	- 78 -
5.3.2 Kuşlar	- 79 -
5.3.3 Kara sürüngenleri	- 79 -
5.3.4 Kara memelileri (yarasalar)	- 79 -
5.3.5 Deniz memelileri (Akdeniz Foku)	- 80 -
Kaynakça	Error! Bookmark not defined.
Resimler	Error! Bookmark not defined.

Uygulama özeti

Akdeniz ÖÇKB Kıbrıs'ın kuzey-batı bölgesinde Kormacit Burnu'nda bulunup Kıbrıs'ın kuzeyindeki önemli bir doğal kaynak olarak resmi olarak yasalarca koruma altına alınmıştır. 2008 yılında KKTC yetkili makamlarınca "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edildi. Hem kuzey hem de batı yönünde bir sahil şeridi bulunan bölgenin kapladığı toplam alan 143.28 km²'dir. Ek olarak 47.19 km²'lik bir deniz ve kıyı alanı ile 35.37 km uzunluğunda bir sahile sahiptir. Tepemsi oluşumlar, ormanlarla kaplı ovalar, dere yatakları, **sulak alanlar** ve kıyı bölgesinin bulunduğu geniş bir alanı kapsamaktadır.

Bölgenin ÖÇKB olarak seçilmesinin esas sebepleri burada hem ulusal hem de uluslararası düzeyde öneme sahip flora ve faunanın varlığıdır. Bölge, Habitatlar Direktifi (doğal habitatların ve yabancı fauna ve floranın korunması hakkındaki 21 Mayıs 1992 tarihli Konsey direktifi 92/43/EEC) Ek I'de listelenmiş önemli habitatların yanı sıra Kalkanlı'daki anıt zeytin ağaçlarına da ev sahipliği yapmaktadır. 16 Natura 2000 habitatı Akdeniz ÖÇKB'nin toplam alanının %53,9'unu kapsamaktadır. Çok sayıda Yeşil kaplumbağa (*Chelonia mydas*) ve Sini kaplumbağası (*Caretta caretta*) Akdeniz'deki çeşitli kıyılarda yumurtlamaktadır. Deniz kaplumbağalarının yanı sıra Akdeniz foku (*Monachus monachus*) da bölgede görülmüştür. ÖÇKB kuşların göç mevsimlerinde de önem kazanmakta ve bölgedeki sulak alanlar üreme ve kışı geçirmek için önemli bir habitat sağlamaktadır. Önemli faunasal unsurların yanında bölgede bazı nadir ve endemik floral türler de bulunmaktadır. ÖÇKB içindeki en önemli floral türler *Tulipa cypria* ve *Ophrys kotschyi*'dir.

İnşaat patlamasından önce ÖÇKB için ciddi bir tehdit yoktu ve inşaatlaşma köy merkezleri ile sınırlıydı. Emirname bölgeyi alanlara bölmüş ve her alanın hassasiyetine bağlı olarak farklı inşaatlaşma yasaları oluşturulmuştur.

Yerli halk tarafından bölge içerisinde gerçekleştirilen en yaygın faaliyet tarımsal faaliyetlerdir. Bunların çoğu köylerin etrafında ve ÖÇKB içerisine dağılmış durumdadır. Ayrıca ÖÇKB içerisinde geniş ormanlık alanlar bulunmakta ancak buralarda tarımsal faaliyetlere izin verilmediğinden doğal yapıları değişime uğramamıştır. Ancak bazı yerler keçilerin otlatılması yüzünden tehdit altındadır.

Bölgenin araştırılması sırasında toplam 16 farklı AB habitatı (AB kriterlerine uyan önemli habitatlar) kayıt altına alınmıştır. Bunların üç tanesi öncelikli habitat sınıfına aittir. Ek II listesinde yer alan endemik orkide *Ophrys kotschyi* ve endemik lale (*Tulipa cypria*) yanı sıra 22 endemik daha bulundu. Ayrıca ÖÇKB'nde üreyen veya içerisinden geçen AB Ek listesinde yer alan faunal türler de bulunmaktadır. Kıbrıs'ın endemik kuşları, Kıbrıs kuyrukkakanı (*Oenanthe cypriaca*) ve Kıbrıs ötleğeni (*Sylvia melanothorax*) bu ÖÇKB içerisinde yaşamakta ve üremektedir. Bu araştırmalarda elde edilen veriler farklı biyo-çeşitlilik ölçütlerine (**bölgeye özgünlük**, koruma durumu, endemizm düzeyi, koruma altındaki hayvan türlerinin sayısı) dayanarak lokaliteler hakkında belli özellikler bulmak amacıyla incelendi. Bu sonuçların daha sonra sosyoekonomik etkenlerle birleştirilmesiyle bölgenin alanlara ayrılması için bir taslak hazırlandı. Daha sonra daha küçük alt bölgelere ayrılan bu dört alan uygulamalı hedefler aracılığıyla ÖÇKB'nin yönetilmesi, korunması veya kullanılmasına dair koşulları ortaya koymaktadır. Bunu yönetim planını uygulamak için gerekli eylemleri ayrıntılarıyla anlatan bir dizi eylem planı izlemektedir.

Koruma bölgesinin vizyonu Akdeniz ÖÇKB'nin doğal değerlerini korumak, muhafaza etmek ve güzelleştirmek ve bölgede çalışan, yaşayan ve bölgeyi ziyaret eden insanları bilinçlendirmektir. Ayrıca, bölge, yerli halkın çeşitli sebeplerle bölgeye ilgi duyan çok sayıda insanı yararlanmasını sağlamalıdır. Uzun vadedeki hedef bir ÖÇKB oluşturulmak ve Ek I yaşam alanları ile Ek II türlerinin koruma statülerini sürdürmektir. Mevcut çevre yasası çerçevesinde kaplumbağaların yumurtlama alanları koruma altındadır.

I Geçmiş

1.1 Politika

Akdeniz ÖÇKB Kıbrıs'ın kuzey-batı bölgesinde bulunup Kıbrıs'ın kuzeyindeki önemli bir doğal kaynak olarak resmi olarak yasalarca koruma altına alınmıştır. Bölge, 2008 yılında KKTC yetkili makamlarınca "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edildi.

21/97 sayılı Çevre Yasası'nın 11ci maddesine atıfta bulunarak ilgili bakanlık (884/2008) sayılı kanun teklifini Meclis Kurulu'na sunmuş ve 9 Nisan 2008de Meclis'in S(K-II)860–2008 sayılı kararıyla bölge doğa için Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) ilan edildi. Yasanın amacı bölge içerisinde bulunan habitatları korumak ve yumurtlayan deniz kaplumbağalarına verilebilecek olası rahatsızlığı en aza indirmektir. Bu karar ve ardından Şehir Planlama Dairesi'nin hazırladığı "2005 Girne I. Bölge Emirnamesi" (Sadrazamköy, Koruçam, Akdeniz, Tepebaşı, Çamlıbel, Geçitköy ve Kayalar) plajların kullanımı ve gelecekteki inşaatlaşma ile ilgili yasal kısıtlamaları ortaya koymuştur. ÖÇKB içerisinde anıt zeytin ağaçlarının bulunması da Çevre Koruma Dairesi'nin (ÇKD) (2392/2006) sayılı önergesini KKTC Meclisi'nin gündemine getirmiş ve Kalkanlı Vadisi'nin ÖÇKB ilan edilmesini sağlamıştır (karar no. S(K-II)451–2006).

Akdeniz ÖÇKB içerisinde hem Lapta hem de Güzelyurt Belediyelerinin yetki alanları bulunmaktadır. Bunun yanında Koruçam'da bir Maronit toplumu yaşamaktadır. Bu topluma ayrı bir düzenleme getirilmiş ve buna göre belediye hizmetleri Koruçam Belediye Meclisi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bölgenin yönetimi esas olarak Çevre Koruma Dairesi, Orman Dairesi ve Şehir Planlama Dairesi'nin denetimi altındadır. Plajlardan faydalanan insanların ve çiftçilerin hassas yaşam alanlarına verebileceği olası zararı en aza indirmek için bölgenin yönetimi gereklidir. Ayrıca önceden zarar görmüş bazı yaşam alanlarının da iyileştirilmesi gerekmektedir.

1.2 Bölgenin seçilmesi

Bölgenin ÖÇKB olarak seçilmesinin esas sebepleri burada hem ulusal hem de uluslararası düzeyde öneme sahip flora ve faunanın varlığıdır. Bölge, Habitatlar Direktifi (doğal habitatların ve yabancı fauna ve floranın korunması hakkındaki 21 Mayıs 1992 tarihli Konsey direktifi 92/43/EEC) Ek I'de listelenmiş önemli habitatların varlığının yanı sıra Kalkanlı'da bulunan anıt zeytin ağaçları sebebiyle de seçilmiştir.

Bunun yanında çok sayıda Yeşil kaplumbağa (*Chelonia mydas*) ve Sini kaplumbağası (*Caretta caretta*) Akdeniz'deki çeşitli kıyılarda yumurtlamaktadır. Deniz kaplumbağalarının yanı sıra Akdeniz foku'nun (*Monachus monachus*) da bölgede yaşadığı gözlenmiştir. Önemli faunasal unsurların yanında bölgede bazı nadir ve endemik floral türler de bulunmaktadır. ÖÇKB içindeki en önemli floral türler *Tulipa cypria* ve *Ophrys kostchyi*dir.

Akdeniz ÖÇKB'ndeki doğal habitatlar neredeyse hiç bozulmamış ve adanın diğer bölgelerinde görülen sanayileşme veya inşaatlaşmanın yol açtığı tahribattan farklı olarak yok olmamıştır. Ancak bazı habitatlarda tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yol açtığı ufak çaplı zararlar meydana gelmiştir. Ayrıca, Akdeniz ÖÇKB anıt zeytin ağaçlarının korunması ve muhafaza edilmesi çabalarının her zaman odak noktasını oluşturmuştur.

Bölge için çıkarılan emirnamenin ilan edilmesi ile doğanın korunması ve inşaatlaşma/arsa oranı ile ilgili bazı tartışmalara yol açmıştır. İnşaatlaşma ile ilgili yasağın devam etmesi bölge için önerilen koruma faaliyetlerini daha da geliştirecektir. Yeni bir yönetim ve fiziki planı bölgede diğer benzeri bölgeler için referans noktası olarak kullanılabilir sürdürülebilir yapılaşmayı tanıtacaktır.

II Bölgenin Tanımı

2.1 Bölgenin konumu ve sınırları

Bölge Kormacit Burnu'nda olup hem kuzey hem de batı yönünde deniz kıyısına kadar uzanmaktadır. Bölgenin kapladığı toplam alan 143.28 km² (Resim 1) 47.19 km²'lik bir deniz ve kıyı alanı ile 35.37 km uzunluğunda bir kıyı şeridine sahiptir. Tepemsi oluşumlar, ormanlarla kaplı ovalar, dere yatakları, **sulak alanlar** ve kıyı bölgesinin bulunduğu geniş bir alanı kaplamaktadır.

Akdeniz ÖÇKB'nin sınırı kuzey kıyısında Kayalar köyünün hemen batısından başlayıp Tepebaşı ve Çamlıbel köylerinin batısından devam edip Kalkanlı köyünden aşağıya kadar uzanmaktadır. ÖÇKB'nin Kalkanlı sınırı İkidere'den batı kıyısındaki sahile kadar uzanmaktadır. Burası aynı zamanda Kalkanlı Vadisi ÖÇKB'nin de sınırındadır. ÖÇKB Kormacit Burnu'nun en uç noktasına kadar olan iç bölgeyi içermektedir. ÖÇKB kapsamında bulunan köy bölgeleri ÖÇKB yönetim planlarına dahil edilmemiştir (ayrıntılar için bkz. Resim 1)

Bölgeye giriş birkaç noktadan yapılmaktadır. Güneyden Kalkanlı köyünden, kuzey doğudan Kayalar köyünden ve doğudan Çamlıbel'den giriş yapılabilir. Bunlar asfalt yollar olup yerli halk, askerler ve turistler tarafından kullanılmaktadır.

ÖÇKB'ne dağlardan ve ormanlık bölgelerin içinden girişi sağlayan ve tarımsal faaliyetler için köylüler, avcılar, balıkçılar ve doğa tutkunları tarafından kullanılan sayısız toprak yol var. Şiddetli yağmurlar veya tarımsal faaliyetlerden sonra bu yolların bazılarında araçla geçilemiyor.

2.2 Yasal durum ve haklar

2.2.1 Mülkiyet

ÖÇKB içindeki arazilerin mülkiyeti hem özel hem de kamuya aittir.

Orman arazilerinin çoğu kamuya ait "orman arazisi" olup Orman Dairesi tarafından idare edilmektedir. Bunun yanında bölgede idaresi İçişleri Bakanlığı'na ait olan "mera" ve "halî" kamu arazileri bulunmaktadır. Ayrıca askerin denetiminde olan bölgeler de var.

2.2.2 Yasal haklar

Akdeniz ÖÇKB Kıbrıs'ın kuzeyi için önemli bir doğal kaynak olması sebebiyle resmi olarak yasal "özel çevre koruma bölgesi" statüsü verilip ekolojik açıdan önemli bir bölge ilan edildi.

Bölge, (Sadrazamköy, Koruçam, Akdeniz, Tepebaşı, Çamlıbel, Geçitköy ve Kayalar) bölgesinde her türlü yapılaşma faaliyeti ve inşaatlaşmayı düzenleyen "2005 Girne I. Bölge Emirnamesi" kapsamındadır. (Resim 2).

Akdeniz ÖÇKB için imar planı İçişleri Bakanlığı'na bağlı Şehir Planlama Dairesi tarafından hazırlanmaya devam ediliyor. Yeni imar planı KKTC yetkililerince durdurulan yürürlükteki emirnameyi gözden geçirecek.

2.2.3 Bölgenin Statüsü

Akdeniz ÖÇKB inşaat sektöründen gelebilecek olası tehditlere karşı emirname yönetimine verilmiştir. Nisan 2003'den sonra Kıbrıs'ın kuzeyinde bir inşaat patlaması meydana geldi. Emirname anayasanın 38ci maddesi (kıyıların korunması) 39cu maddesi (tarih, kültür ve doğa varlıklarının korunması) ve 40cı maddesi (çevrenin korunması) uyarınca Akdeniz ÖÇKB içindeki önemli bölgeleri korumak amacıyla hazırlanmıştır.

İnşaat patlamasından önce inşaat sektörünün ÖÇKB'nde doğa için oluşturduğu tehdit çok az düzeyde olup inşaatlaşmanın çoğu köy merkezleri ile sınırlıydı. Emirname, bölgeyi alanlara

bölmüş ve her alanın hassasiyetine bağlı olarak farklı yapılaşma yasaları oluşturmuştur. (bkz. Resim 2 Emirname haritası). Bugüne kadar uygulana gelen kısıtlamalar yalnızca boyut ve inşasına izin verilen bina türü (kapladığı alanın yüzdesi, kat sayısı ve binanın maksimum yüksekliği).

Akdeniz ÖÇKB'nde üç adet sulak alan bulunmaktadır. Bunlar esas olarak tarım amaçlı kullanılan yapay sulak alanlardır. Bu bölgelerdeki flora ve fauna oldukça iyi durumdadır. Bu sulak alanlardaki su seviyesi tamamen kış aylarında düşen yağış miktarına bağlıdır. Dolayısıyla son yıllarda peş peşe yaşanan kurak kış ayları bu bölgelerde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Akdeniz ÖÇKB içerisinde ormanlık alanlar da bulunuyor ancak buralarda tarımsal faaliyet yasak olduğundan doğal habitatları korunmuş olarak duruyor. Ancak bu bölgeler keçilerin otlaması sebebiyle tehdit altında. Ormanlık alanlarda iki tür arazi biçimi var: düzlük veya erişim olmayan. Düzlük alanlara anayola ve köy yollarına da bağlanan bir dizi patika veya toprak yoldan kolayca ulaşılabilir. Girne Dağlık Bölgesi'nin en batı ucu da Akdeniz ÖÇKB içinde yer almakta ve bölgeye erişimin olmaması sebebiyle sadece yerli halk, doğa tutkunları veya avcılar tarafından ziyaret edilmektedir.

ÖÇKB'nin en önemli kültürel miras bölgelerinden bir tanesi de Kalkanlı Vadisi Anıt Zeytin Ağaçlarıdır. 400 kadar anıt zeytin ağacını korumak amacıyla bölge ÖÇKB ilan edilmiştir. ÖÇKB olarak ilan edilmesinden bazı ağaçlar çeşitli insan faaliyetlerinden zarar görmüş olsa da bölge genel olarak iyi durumdadır.

2.3 Yönetim ve altyapı

2.3.1 Örgütler

Akdeniz ÖÇKB'nin büyük bir kısmı Lapta Belediyesi'nin yasal yetki alanı içerisinde bulunuyor. Akdeniz, Sadrazamköy, Kayalar, Geçitköy, Tepebaşı ve Çamlıbel Lapta Belediyesi'nin yönetimi altındadır. Çamlıbel Lapta Belediyesi'nin listesinde bulunmasına rağmen köyün sakinleri bu karara katılmıyor. Bunun arkasında yatan sebep köyün eskiden bu bölgenin bucağı olmasıydı. Kalkanlı Güzelyurt Belediyesi'nin yetki alanı içerisinde bulunmaktadır.

Akdeniz ÖÇKB'nde Koruçam'da yaşayan Maronit sakinler de bulunmaktadır. Bu köyün kimin yetki alanında bulunduğu karmaşık bir konu olup henüz açıklığa kavuşturulamamıştır. Belediye hizmetlerinin büyük bir kısmını Lapta Belediyesi'nin sağlamasına rağmen köyün sakinleri ayrı bir Kormacit Belediye Meclisi oluşturulmasında ısrar ediyor.

Belediyeler bölgedeki çöplerin toplanması, haşere (sivrisinek vb.) ile mücadele, çevre temizliği, su temini, inşaat izni vermek vs. gibi bütün sivil ve kamu meselelerinden sorumludur. Belediye başkanlarının yanı sıra her köy için muhtarlık seçimleri yapılmış ve Akdeniz ÖÇKB'nde sekiz muhtar bulunmaktadır. Esas görevleri köy sakinlerinin sorunlarını ilgili makamlara iletmektir.

ÖÇKB içindeki doğanın korunmasına yönelik olarak şu anda yeterince yasa, tüzük, kural ve emirname olmasına rağmen sorumlulukların paylaşılması noktasında hem karmaşık hem de kafa karışıklığı var. Bu kafa karışıklığı devlet yetkililerinin yasa ve tüzükleri uygulamasında eksikliklere yol açmakta, bu durum yetersiz altyapı, malzeme ve nitelikli eleman ile birleşince bölgede bazı yasadışı faaliyetler ve denetimsiz yapılaşma gerçekleşmiştir.

Yerel yetkililerin yanı sıra bölgede yetki sahibi başka örgütler de bulunmaktadır. ÖÇKB içindeki orman arazileri Orman Dairesi'nin denetimi altındadır. Ormancıların bölgede itfaiyecilerle birlikte yürüttükleri, yönetim amaçlı bir devriye ağı var. Çevre ve doğa ile ilgili konular ise genel olarak Çevre Koruma Dairesi'nin sorumluluğu altındadır.

Ayrıca, ÖÇKB içerisinde faaliyet gösteren STÖleri bulunmaktadır. Bölge içinde en faal örgütlerin bir listesi aşağıdadır:

KALKANLI

- 218ci Sulama Birliđi
- Kalkanlı Kültür Derneği
- Kalkanlı Sürdürülebilir Turizm Derneği
- Köy Kadın Kursu (Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde)
- Kalkanlı Anaokulu, Okul Aile Birliđi
- Kalkanlı Spor Kulübü
- Kalkanlı Avcılık ve Atıcılık Kulübü

TEPEBAŞI

- Tepebaşı Kültür ve Turizm Derneği
- Tepebaşı İlkokulu Okul Aile Birliđi
- Tepebaşı Spor Kulübü

ÇAMLIBEL

- Çamlıbel Sürdürülebilir Turizm Derneği
- Çamlıbel Avcılık ve Atıcılık Kulübü
- Köy Kadın Kursu (Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde)
- Çamlıbel İlkokulu Okul Aile Birliđi
- Çamlıbel Spor Kulübü

AKDENİZ VILLAGE

- Akdeniz Sürdürülebilir Turizm Derneği
- Akdeniz Spor Kulübü

KORUÇAM

Maronit toplumunun bütün faaliyetleri Güney Kıbrıs'ta gerçekleştirilmektedir.

GEÇİTKÖY, SADRAZAMKÖY ve KAYALAR

Bu köylerde her hangi bir faal dernek bulunmamaktadır.

2.3.2 Hizmetler ve Tesisler

Akdeniz ÖÇKB bazıları ÖÇKB tarafından kısmen çevrelenmiş sekiz köyden oluşmaktadır. Bu köyler çok gelişmiş olmayıp nispeten düşük bir nüfus yoğunluğuna sahiptir.

ÖÇKB içinde birbirine bağlanan yollar asfalt veya topraktır. Asfalt yolların durumu genel olarak iyi olup ana yollar yakın bir geçmişte yeniden asfaltlandı. Orman içindeki toprak yollar orman dairesi ve tarımsal alanlardaki toprak yollar köylüler tarafından yapıldı. Orman içindeki toprak yolların bakımı orman dairesinin sorumluluğundadır. Ancak tarımsal alanlar içindeki toprak yollar çok kötü bir durumdadır. Yağışlı kış aylarında bu yollarda seyahat etmek hayli zor olabiliyor. Bu yolların düzenli olarak bakımı yapılmamaktadır.

Konut inşaatları ağırlıklı olarak ÖÇKB içindeki köylerin içinde ya da hemen dışında yapılmıştır. Yakın zamanda her köyde yeni inşaatlar yapılmıştır. Ancak emirname bölgede yasadışı inşaatlaşmayı çok sıkı bir denetimle engellemeyi başarmıştır.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

ÖÇKB içindeki her köyde elektrik bağlantısı, telefon şebekesi ve su bağlantısı bulunmaktadır. Ancak diğer bütün köylerde olduğu gibi konutlardaki atık sular septik çukurlarlara akıtılmaktadır. Septik çukurların kullanılması yeraltı sularının kirlenmesine yol açabilir.

Çevre ile dost olmayan bu atık su sisteminin yanı sıra çöplerle ilgili olarak belli bir uygulama bulunmamaktadır. Her ne kadar belediyeler köylerden çöpleri toplamaya başlamışsa da geçmişte atılmış çöpler ÖÇKB içinde özellikle de ormanlık alanlarda hala duruyor.

ÖÇKB içinde bölge hakkında gelen ziyaretçilere bilgi verecek bir turizm danışma merkezi yoktur. Bunun yanında ÖÇKB içinde bulunan bütün eski eserler bakımsız ve kötü durumdadır. Özellikle de Akdeniz köyündeki tarihi kalıntılar şu anda tam bir harabe durumdadır. Alanla ilgili yapılan arkeolojik çalışmalar tamamlanmamış ve yerli halk kalıntılara zarar vermiştir.

Bütün köylerde halkın kullanımına açık bir spor sahası bulunmaktadır. Bu sahaların sorumluluğu spor kulüplerine aittir. Futbol köylerde gençlerin en yaygın olarak yaptığı spordur.

ÖÇKB içindeki köylerin hiç birinde bir kültür merkezi yoktur. ÖÇKB'ndeki köylerde yalnızca kahvehaneler sosyal tesis işlevi görmektedir. Kahvehaneler sadece toplumun erkeklerinin gittiği mekanlar olduğundan ÖÇKB'ndeki kadın nüfusunun çok sınırlı bir sosyal yaşamı vardır. Bu durumun yanı sıra ÖÇKB içerisinde sinema veya tiyatro da yok.

Koruçam hariç, ÖÇKB'ndeki her köyde insanların dini ibadetlerini yerine getirebilmeleri için bir cami bulunmaktadır. Koruçam'da köy sakinleri ve köyü ziyaret edenler için bir Maronit kilisesi var.

KALKANLI

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Kalkanlı'da kurulmuş olması köy sakinleri için bazı yatırım olanakları yaratmıştır. Kampusun kurulmasından sonra köyde 128 yatak kapasiteli özel bir yurt yapılmıştır. Yurdun yanı sıra köyde bir kaç lokanta ve café açılmıştır. Ayrıca, üniversite öğrencileri sayesinde artan talebi karşılamak için marketler kapasitelerini artırmışlardır. Köyde Girne, Güzelyurt, Lefke ve Lefkoşa'ya taşımacılık yapan özel bir taşımacılık şirketi var. Köy sakinleri Güzelyurt ve Lefkoşa'daki Sağlık Merkezlerinden yararlanmaktadır. Köyde sadece bir anaokulu olup, ortaokul ve lise eğitimi için köy sakinleri Güzelyurt veya Lefkoşa'ya gitmektedir.

TEPEBAŞI

Tepebaşı'nda yalnızca askeri personele hizmet veren bir askeri hastane var. Sivil vatandaşlar sağlık hizmetleri için Çamlıbel sağlık ocağına veya Girne Devlet Hastanesi'ne gitmektedir.

Köyde Girne, Güzelyurt ve Lefkoşa'ya taşımacılık yapan özel bir taşımacılık şirketi var. Köyde sadece bir anaokulu olup, ortaokul ve lise eğitimi için köy sakinleri Lapta, Güzelyurt veya Lefkoşa'ya gitmektedir.

Akdeniz ÖÇKB'ndeki iki benzin istasyonundan bir tanesi Tepebaşı'ndadır.

ÇAMLİBEL

Tüm Akdeniz ÖÇKB'ne temel sağlık hizmetleri veren bir sağlık ocağı var. Bu sağlık ocağı haftada bir açılmakta ve kronik hastalar olağan sağlık kontrolleri için buraya gelmektedir.

Çamlıbel Polis Karakolu köyün içinde bulunup bölgeye hizmet vermektedir. Kalkanlı hariç, Akdeniz ÖÇKB'ndeki köyler bu karakola bağlıdır. Kalkanlı Güzelyurt Polis Müdürlüğü'nün sorumluluk alanındadır.

Köyden Girne, Güzelyurt ve Lefkoşa'ya özel taşımacılık hizmeti mevcuttur. Çamlıbel'de sadece ilkokul var ve köylüler ortaokul ve liseye Lapta, Güzelyurt veya Lefkoşa'da gitmektedir. Akdeniz ÖÇKB'ndeki iki benzin istasyonundan bir tanesi Çamlıbel'dedir.

AKDENİZ

Köyde ulaşım hizmeti Girne, Güzelyurt ve Lefkoşa'ya seferler düzenleyen iki özel şirket tarafından sağlanmaktadır.

Akdeniz'de okul bulunmuyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Merkezi Eğitim Politikası" ile birlikte köydeki okul kapandı. Köy sakinleri ilkokul eğitimi için Tepebaşı'na, ortaokul ve lise eğitimi için de Lapta, Güzelyurt veya Lefkoşa'ya gidiyor.

KORUÇAM

Köyde yaşayan Maronitlerin okulu, sağlık ocağı ve toplu taşıma hizmeti bulunmuyor.

SADRAZAMKÖY ve KAYALAR

Çok küçük olan bu iki köyde okul, sağlık ocağı veya toplu taşıma hizmeti mevcut değil. Ancak son yıllardaki inşaat patlaması sayesinde bu köyler yabancı inşaat yatırımcılarının ilgisini çekmiştir. Köyde birkaç tane site var. Bu sitelerdeki evlerin sahipleri şehirde yaşadığı için yalnızca hafta sonlarında ya da yazın kullanılıyor.

GEÇİTKÖY VILLAGE

Çok küçük olan bu köyde okul, sağlık ocağı veya toplu taşıma hizmeti bulunmuyor.

2.4 İklim

Genel olarak Kıbrıs'ta kışlar ılık ve yağışlı, yazlar ise kurak ve sıcaktır. Ada ılık ve oldukça kuru Akdeniz iklimine sahip olup yağışlar ağırlıklı olarak Kasım ve Mart ayları arasında gerçekleşmektedir. Sıcak, kuru yaz mevsimi Mayıs ortasından Eylül ortasına kadar devam etmekte, oldukça değişken kış mevsimleri Kasım'dan Mart ortasına kadar devam etmekte, arada kısa süreli sonbahar ve ilkbahar mevsimleri yaşanmaktadır. Sıcaklık ve yağışlardaki farklılıklar rakım ve aynı derecede olmasa da kıyıya uzaklıkla bağlantılı olarak belirlenmektedir. Ortalama yağışlar kışın (Aralık'tan Şubat'a kadar) gerçekleşmekte ve adanın tümünde gerçekleşen ortalama yıllık yağış miktarı olan 500 mm'nin %60'na tekabül etmektedir.

Akdeniz ÖÇKB içindeki dağlık bölgeler sayesinde iklim adanın geri kalan kısmına kıyasla daha serin ve nemlidir. Bölge 550 mm'ye kadar varan miktarlarda daha ağır yağış almaktadır. Yüksek rakımlarda sert don olayları da görülmektedir. Kuzey kıyı bölgesinde bulunan ovalarda yıllık ortalama yağış miktarı 400-450 mm olarak gerçekleşmektedir. Kıbrıs'taki yağışlardaki istatistiki incelemeler son 30 yılda giderek daha az yağış gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Tsiourtis 2002). Yazları sıcaklıklar yüksek olup Temmuz ve Ağustos'ta günlük ortalama sıcaklık iç kesimlerde 29°C ve dağlık kesimlerde 22°C olarak gerçekleşmektedir. Kışlar ılık olup ortalama sıcaklık Ocak'ta alçak kesimlerde 10°C ve daha yüksek rakımlarda 3°C olarak gerçekleşmektedir. Bu bölgelerdeki ortalama en düşük değerler ise 5 °C ve 0 °C olarak gerçekleşmektedir.

2.5. Jeoloji, arazi biçimleri, toprak ve alt katmanlar

2.5.1 Jeoloji ve arazi biçimleri

9251 km²'lik alan ölçüsüyle Kıbrıs Akdeniz'deki üçüncü en büyük adadır. Akdeniz'in kuzey-doğu köşesinde, yaklaşık olarak 35° Kuzey enlemi ile 33° Doğu boylamının kesişme noktasında yer alır. Ada dört jeolojik bölgeye ayrılmıştır: (a) Beşparmak (Girne) Bölgesi (b) Trodos Bölgesi veya Trodos Ofiyoliti (c) Mamonya Bölgesi veya Kompleksi (d) Otokton özellikteki çökel kayalar Bölgesi. Girne ve Çökel Bölgeleri (Constantinou 1995) Akdeniz ÖÇKB içinde yer almaktadır.

2.5.2 Toprak ve alt katmanlar

ÖÇKB içinde üç temel toprak oluşum türü bulunmaktadır. Allüvyon-Kolüviyum, Kuvaterner dönemi sırasında oluşan Apalos-Athalassa oluşumları ve Neojen dönemine ait Kythrea. Allüvyon-Kolüviyum oluşumları kum, silt, kil ve çakıldan oluşurken Apalos-Athalassa kumtaşı ve kumlu marndan oluşmaktadır. Kythrea oluşumları marn, kumtaşı ve silttaşından oluşmaktadır.

2.6 Hidroloji

ÖÇKB içerisinde üç daimi su kaynağı bulunmaktadır. Bunlar insan yapımı göletlerdir. Bunların ikisi günümüzde kurumuş ve üçüncüsü de neredeyse boş durumdadır. ÖÇKB içinde yılın büyük kısmında akan ve biri ÖÇKB'nin kuzey kıyısında diğeri de güney kısmında yer alan iki dere var. Yılın çoğu zamanı kuru olup mevsime bağlı olarak yalnızca yoğun yağışlardan sonra akan ve denize dökülen pek çok dere bulunmaktadır.

2.7 Yaşam alanları, bitki örtüsü ve bitki toplulukları

Bölgenin bitki örtüsü yapısı yüksek düzeyde biyo-çeşitlilik içeren ve doğallığı korunmuş kıyı Akdeniz özellikleri taşımaktadır. Akdeniz köyünün kuzeyindeki kıyı bölgelerine ulaşımın güç olması sebebiyle habitatlar genel olarak korunmuş durumdadır. Bazı habitatlar, özellikle de endemik *Limonium* türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki 1240 numaralı bitki örtülü falezler ve 2110 numaralı embriyonik hareketli kumullar oldukça iyi korunmuş durumdadır. Erişimin mümkün olmadığı ve çok da güzel kumsal koylar var.

Araçların kıyıya ulaşabildiği noktalarda özellikle de Kuruçam Burnu ve Akdeniz'in güneyindeki uzun sahilden kum ve kaya alınmıştır. Bu tür faaliyetler bu habitatlar için bir tehdit oluşturmaktadır ve şimdiden kumun alınması sonucunda bitki örtüsü yok olmaya başlamış ve suyun içine toplandığı doğal olmayan çökmeler oluşmuştur.

İç kısımlarda yoğun bir yeniden ağaçlandırma faaliyeti var. Bazı ormanlar 9540 numaralı habitat, aralarında endemik Mesogean çamı bulunan Akdeniz çam ormanları, olarak sınıflandırılabilen olgun çam ağaçlarından oluşmaktadır. Daha genç koruluklar kuzeye doğru, Akdeniz ile Sadrazamköy arasında geniş bir alanı kaplamaktadır.

Korulukların arasında ise 5210 numaralı doğal habitatlar, aralarında Ardıç türleri bulunan Arborescent mattoral, yer almaktadır. Bu bölgelerdeki toprak yaygın olarak kırmızıdır. Bu habitatların bazıları çok iyi korunmuş olup içinde güzelce iç içe geçmiş bitki örtüsü mozaiği bulunan doğal taş bahçeleri oluşturmuştur.

Yeniden ağaçlandırılmış bölgelerde toprak yolların nerede olduğunu göstermek amacıyla yol kenarlarına akasya türleri ekilmiştir. Akdeniz'in olumsuz etkilere maruz kalmış olan güneyindeki uzun sahilinden farklı olarak köyün kuzeyinde kıyı boyunca pek çok kayalık olduğundan burada çok sayıda ağaç ekilmemiştir. Böyle olunca da buralarda pek bir etkisi görülmemiştir. Bir bölgede koruluğun ortasına yol boyunca zakkum ekilmiştir.

Bölgede üç tanesi habitatlar direktifi 92/43/EEC uyarınca korunma gerektiren öncelikli habitat türü olan 16 habitat, ve 14 EUNIS habitatı bulunmuştur. Tespit edilen habitatlar ve kapladıkları alan Tablo 1'de gösterilmektedir.

Toplam alanı 143.28 km² alan Akdeniz ÖÇKB'nin %53.9u Natura 2000 türü habitatlarla kaplıdır. Bölge içerisinde bulunan habitatların tümünü görmek için Resim 3e bakınız.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Tablo 1. Yaşam alanlarının tanımı – Kod Adı: 92/43/EEC Direktifi Ek I'de belirtilmiştir. Önem derecesi: HD I – Ek I'de belirtilmiştir, HD I* - Ek I'de öncelikli yaşam alanı. Yer sayısı (Lokalite): Her yaşam alanı türünün görüldüğü farklı yer sayısı. Bölge %: yaşam alanının bölge içinde kapladığı alan. Deniz yaşam alanları için ÖÇKB içindeki deniz alanlarının % olarak hesaplanmıştır.

No	Kod Adı	Önem Derecesi	Yer sayısı	km2 alanı	Bölge %
1	1120 Posidonia yatakları	HD I*		8.9335	18.87
2	1170 Resifler	HD I		2.7868	5.88
3	1240 Endemik <i>Limonium</i> türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki bitki örtülü falezler	HD I	21	1.2825	0.79
4	2110 Embriyonik hareketli kumullar	HD I	14	2.5732	1.59
5	2240 Aralarında tek yıllık bitkiler bulunan Brachypodietalia tipi otluk kumullar	HD I	1	0.0023	0.00
6	2250 Ardiç türleri bulunan kıyı kumulları	HD I*	8	0.4918	0.30
7	2260 <i>Cisto-Lavenduletalia</i> kumul sclerophyllous bitkileri	HD I	94	12.4147	7.67
8	5210 Aralarında Ardiç türleri bulunan Arborescent matorral	HD I	215	23.1616	14.31
9	5330 Thermo-Akdeniz ve çölümsü çalılık	HD I	24	1.5016	0.93
10	5420 <i>Sarcopterium spinosum phryganas</i>	HD I	76	9.0663	5.6
11	6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkileri	HD I*	36	1.9332	1.19
12	6420 Akdeniz uzun bitki ve saz çayırları (Molinio-Holoschonion)	HD I	1	0.0405	0.03
13	8210 Chasmophytic bitki örtülü kalkerli eğimli kayalıklar	HD I	3	0.0117	0.01
14	9290 Selvi ormanları (Acero-Cupression)	HD I	43	2.0645	1.28
15	9320 Olea ve Ceratonia ormanları	HD I	28	1.2931	0.80
16	9540 Aralarında endemik Mesogean çamları bulunan Akdeniz çam ormanları	HD I	379	31.3652	19.37
17	B2 Sahil çakılı	EUNIS	4	0.0293	0.02
18	C2 Falezler, denize uzanan kayalıklar ve kıyılar	EUNIS	2	0.00945	0.06
19	E2.6 Spor sahaları ve çimenliklerin de dahil olduğu tarımsal olarak iyileştirilmiş, yeniden ekilmiş ve yoğun gübrelenmiş çayırlar	EUNIS	3	0.8341	0.52
20	F5 Maki, arborescent matorral, thermo-	EUNIS	12	1.0618	0.66

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

	Akdeniz çalılıkları				
21	F5.2 Maki	EUNIS	103	5.5363	3.42
22	F6.2 Doğuya özgü bodur çalılıklar	EUNIS	73	672.74	4.16
23	FB.3 Asma bahçeleri dışında meyve amaçlı veya süsleme amaçlı bodur ağaç bahçeleri	EUNIS	2	79.74	0.49
24	I1 Ekilebilir araziler ve market bahçeleri	EUNIS	39	5645.39	34.88
25	J1 Şehir, kasaba ve köy binaları	EUNIS	1	17.19	0.11
26	J2 Seyrek binalar, I2 Bakımlı bahçeler ve parklar	EUNIS	12	27.09	0.17
27	J3 Kazıcılık yapılan alanlar	EUNIS	1	3.02	0.02
28	J4 Ulaşımında kullanılan yollar ve diğer inşa edilmiş sert yüzeyli alanlar	EUNIS	157	221.92	1.37
29	J6 Çöp atma alanları	EUNIS	30	42.52	0.26

*1120 Posidonia yatakları (*Posidonion oceanicae*)

Posidonia oceanica yatakları Akdeniz'in sualtındaki kıyı alanlarına (20-30 cm - 40 metre arası derinlikte) özgüdür. Hem sert hem de yumuşak alt katmanlarda bu yataklar başlıca deniz klimaks topluluklarından birini oluşturuyor. Yüksek ısı değişimlerine ve su akıntılarına karşı dirençli olmalarına karşın tuzdan arınmaya karşı hassas olduklarından genelde % 36 ile 39 arasında bir tuzluluk yoğunluğuna ihtiyaç duyarlar (EC 2007). *P. oceanica* Akdeniz'e özgü endemik bir tür olup, yaprakları bir metreye kadar uzayabilen sık ve geniş otsu bir yapısı bulunmaktadır. Bu sualtı çayırlarının önemli ekolojik işlev ve yararları var. Berrak, besin içeriği düşük sulara ve değişken organik maddeler içermeyen tortullara ihtiyaç duyar (Díaz-Almela & Duarte, 2008).

1170 Resifler

Resifler su altında veya denizin çekildiği anlarda ortaya çıkan kaya katmanları ve biyojenik taşlardan oluşur ve sahile yakın yerlerde deniz tabanından uzanırlar, ancak bozulmamış bitki ve hayvan topluluklarının bulunduğu yerlerde kıyıya kadar da uzanırlar. Bu resifler genellikle aralarında kabuklanmış ve korallojenik taşlar bulunan yosun ve hayvan türlerinden oluşan ve deniz dibinde yaşayan sualtı topluluklarını barındırmaktadır (EC 2007).

1240 Endemik *Limonium* türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki bitki örtülü falezler

Crithmo-Limonietalia bitki örtüsü Akdeniz, güney-batı İberya ve Karadeniz kıyılarına özgü bitki örtülü falezler ve kayalık kıyılardan oluşmaktadır (EC 2007). Bu örtü kayal oluşumlarla kaplı olup çok fakir bir bitki örtüsüne sahip olduğundan burada tam bir habitat oluşmamaktadır. İnce toprak katmanlarının bulunduğu kayalarda tek tük bitki ve yer yer bitki örtüsüne rastlamak mümkündür. Deniz serpintisine maruz kalmaktadır.

Akdeniz ÖÇKB içerisindeki yaygın türler: *Limonium virgatum* ve *L. albidum* alt türü. *cypricum*, *Frankenia hirsuta*, *Anthemis sp.*, *Minuartia thymifolia* ve *Silene sedoidesdir*. *Limonium albidum* subsp. *cypricum* Kıbrıs'a özgü endemik bir tür olup Akdeniz'de *Limonium virgatum*'a kıyasla daha nadir görülmektedir.

2110 Embriyonik hareketli kumullar

Embriyonik hareketli kumullar kıyılarda oluşan kumulların ilk aşamalarıdır. Tepecik veya sahilin geri kısmında bulunan yükselmiş kum yüzeylerinden veya yüksek kumulların üstünden denize doğru kum kaymasıyla eteğinde oluşurlar (EC 2007). Bu yaşam alanı türünün tanımında belirleyici ölçüt söz konusu yaşam alanına özgü bitkilerin bulunması ve etrafındaki sahilden birkaç santimden 30 santimetreye varan yükseklikte kum yüzeylerin bulunmasıdır. Tipik türler uçuşan kum taneciklerini hapsedip kumul oluşturur. Bu türler kendilerini kumul hareketlenmesine, yoğun güneşiğine, güçlü rüzgarlara, tuz serpintisine ve besin değeri düşük kuma adapte etmiştir.

Pancratium maritimum, *Echium angustifolium*, *Euphorbia paralias*, *Otanthus maritimus*, *Zygophyllum album*, *Elymus farctus*, *Centraurea aegiophilea*, *Medicago marina*, bu yaşam alanı içerisinde yaygın olarak bulunan türlerdir.

Embriyonik hareketli kumullar Akdeniz ÖÇKB'nde kıyı kumullarının tipik bitki örtüsü türüdür.

2240 Aralarında tek yıllık bitkiler bulunan Brachypodietalia kumul otsu bitkiler

6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkilerinin oluşturduğu kumulsu oluşumlar : Çoğunlukla kalkerli alt katmanlarda görülen genelde seyrek, therophyte yönünden zengin kısa, çok yıllık otsu Mezo- ve thermo-Akdeniz kurakçıl bitkisi, (EC 2007).

Aegilops bicornis, *Bromus sp.*, *Vulpia brevis*, *Vulpia ciliate*, *Cutandia dichotoma*, *Plantago squarrosa*, *Trachynia distycha*, *Stipa capensis* yaygın türlerdir.

Bu habitat türü Akdeniz köyü etrafında mezarların yakınlarındaki Ak209 numaralı habitattaki sabit kumul bölgelerde kaydedildi. Bu habitat çok nadir olup yıllık otsu bitkiler bakımından çok zengindir.

***2250 Üzerinde ardıç türleri bulunan kıyı kumulları**

Bu habitat bodur *Juniperus phoenica* türünden oluşmaktadır. Ardıçlar düzensiz, neredeyse yok denecek kadar seyrek bir dağılıma sahip olup sabit kumullar üzerinde yetişmektedir. *Juniperus phoenica* ve *Pistacia lentiscus* yaygın türlerdir. Ekolojik nitelik, kumun sabitlenmesine yardımcı olarak ardıç oluşumlarına uygun daha dengeli alt katmanlar oluşturan embriyonik hareketli kumul habitatlarının varlığına bağlıdır.

2260 Cisto-Lavenduletalia kumulları sclerophyllous çalılıkları

Sclerophyllous (sert yapraklı) veya lauriphyllous çalılıklar Akdeniz'de ve Ilıman Nemli bölgelerdeki kumullarda yetişmektedirler (EC 2007). Kıbrıs'ta 2260 numaralı yaşam alanı türünde iki tür topluluk bulunmaktadır: phryganic topluluklar (*Cisto-Micromerietea*) ve ayrıca kısa ve orta boyda matorral (*Pistacio-Rhamnetalia*) (http://cdr.eionet.europa.eu/cy/eu/art17/envruiy_3a/habitatype-2260.xml/manage_document)

Her iki çeşit çalılıktan oluşan habitat da Akdeniz'de kaydedildi. Akdeniz'deki 2260 yaşam alanında kısa calciphilous phryganic topluluklar da bulunmaktadır (*Cisto-Micromerietea julianae*) (Oberd 1954). Bu sınıf Doğu-Akdeniz'de bulunan topluluk öbekleri içermektedir (Mucina 1997).

Phrygana, veya dikenli çalılıklar, kısa, yarım daire şeklinde sık ve dalları iç içe girmiş ve en çok 50 cm. büyüyen bodur ağaççıklardan oluşmaktadır. Ekolojik değişim bağlamında 2110 embriyonik hareketli kumulların devamı niteliği taşırlar.

Topluluk seyrek bir dağılıma sahip olup yer yer çıplak kum ve kısa ömürlü bitkiler görmek mümkündür. Bu tür Akdeniz ÖÇKB'nde kıyı kumullarında yaygın ve baskın olarak görülen bitki örtüsü türüdür.

Thymus capitatus, *Calycotome villosa*, *Teucrium micropodioides*, *Helichrysum conglobatum*, *Echium angustifolium*, *Convolvulus oleifolius* yaygın olarak görülen türlerdir.

Büyük sahil etrafına akasya türleri ekildi. Bu tür Kıbrıs'a özgü olmayıp alt katmanların sabitlenmesi için dikilmektedir. Bölgeye özgü kumul habitatları üzerinde çok olumsuz bir etkisi oldu. Ekolojik bakımdan devamlılığı olmadı ve tamamen yok oldu ve şu anda neredeyse bölgeye özgü tür kalmadı. Kalanlar da çalılıklar altındadır.

5210 Aralarında Ardıç türleri bulunan Arborescent matorral

Arborescent ardıçlar etrafında yetişen yapraklarını dökmeyen Akdeniz ve submediterranean sclerophyllous scrub. Alt-tür 32.132 - *Juniperus phoenicea* arborescent matorral içerisinde *Juniperus phoenicea* baskın tür (EC 2007) olup Kıbrıs'ta oldukça yaygın ve gelişmiştir. Bu habitat türü Akdeniz ÖÇKB'nde bol miktarda bulunmaktadır.

Juniperus phoenicea, *Pistacia lentiscus*, *Calycotome villosa*, *Cistus creticus*, *Olea europaea*, *Phagnalon rupestre* yaygın olarak görülen türlerdir.

5330 Thermo-Akdeniz ve çölümsü çalılık

En uzun hal veya optimal gelişimlerini thermo-Akdeniz bölgesinde gösteren, alt katmanların silisli ve kireçli doğasından pek etkilenmeyen çalı oluşumları. Bu habitatın alt türleri de bulunmaktadır. Alt-tür 32.21G - *Genista fasselata* çalılıkları Akdeniz ÖÇKB'nde kaydedilmiştir. Doğu Akdeniz havzasında çok sınırlı bir dağılıma sahip uzun, dikenli *Genista fasselata* çalılıkları baskındır. *Cistus spp.*, *Thymus capitatus*, *Lithodora hispidula*, *Calycotome villosa*, *Noaea mucronata*, *Asparagus stipularis*, *Helianthemum obtusifolium* bu habitat türü içerisinde yaygın olan türlerdir.

5420 Sarcopoterium spinosum phryganas

Ege adaları, Yunanistan, İyonya adaları ve Anadolu kıyılarında görülen, kıyı thermo-Akdeniz'e özgü kısa, dikenli, yarım küre şeklinde bodur çalılıklar olup batı Akdeniz'deki oluşumlardan çok daha fazla yaygın ve çeşitlidir (EC 2007). *Sarcopoterium spinosum* phrygana tüm adada bolca bulunmaktadır. Daha kuru veya toprağı besin yönünden daha zayıf bölgelerde "klimaks" bitki örtüsünü oluştururlar ancak daha çok, bozulmanın bir aşaması veya yangın, arazi sürme, otlatma veya diğer olayların zarar verdiği maki veya orman bitki örtüsünün yeniden canlanması aşamasında gelişirler. Genellikle diğer bitki örtülerinin ardıl aşaması olarak ortaya çıkmaktadır.

(http://cdr.eionet.europa.eu/cy/eu/art17/envruy_3a/habitattype-5420.xml/manage_document).

Bu habitat türüne Akdeniz ÖÇKB'nde de, daha çok kuzey kısmında rastlanmıştır.

Sarcopoterium spinosum, *Thymus capitatus*, *Lithodora hispidula*, *Noaea mucronata*, *Pistacia lentiscus*, *Helianthemum obtusifolium*, *Cistus creticus*, *Cistus salvifolius*, *Cistus parviflorus*, *Genista sphacelata*, *Calycotome villosa*, *Helichrysum conglobatum*, *Phagnalon rupestre*, *Teucrium micropodioides* yaygın türlerdir.

*6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkileri

Genelde seyrek, therophyte yönünden zengin kısa, tek yıllık Mezo- ve thermo-Akdeniz çayırları (EC 2007). Kıbrıs'ta *Brachypodietalia (Trachynietalia) distachyae* sınıfına ait tek yıllık basiphilous çayırlarına rastlamak mümkündür.

Trachynia distycha, Stipa capensis, Hedysarum spinosissimum, Onobrychis caput-gali, Bromus sp. div., Aegilops biuncialis, Trifolium stellatum, Plantago amplexicaulis yaygın türleridir.

Genellikle bitki topluluklarının zengin bir biyoçeşitliliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu habitat geleneksel otlakçılığın tercih ettiği alanlardan olduğundan bu yerlerde çalılıkların aşırı yayılması engellenmiş oluyor.

6420 Akdeniz uzun bitki ve saz çayırları (Molinio-Holoschonion)

Tüm Akdeniz havzasında yaygın olan Akdeniz'e özgü uzun otlar ve saz çayırları (EC 2007). Akdeniz ÖÇKB'nin güney kısmında içerisinde oldukça sınırlı bir dağılıma sahiptir. *Juncus acutus* ve *J. heldreichianus* yaygın olarak bulunan türlerdir.

8210 Chasmophytic bitki örtülü kalkerli eğimli kayalıklar

Akdeniz bölgesi ve Avro-Sibiryaya havzasında alp seviyesine kadar olan bölgede kireçtaşı kayalıkların çatlaklarında çıkan bitki örtüsü. Oldukça geniş bir biyo-çeşitlilik sergileyen bu habitat türü içerisinde pek çok endemik bitki bulunmaktadır (EC 2007).

Akdeniz ÖÇKB'nin Girne Dağları ile kesiştiği doğu kısmında çok sınırlı bir dağılıma sahiptir. Girne Dağları ile kıyaslandığında yaygınlığı çok düşüktür.

9290 Selvi ormanları (Acero-Cupression)

Cupressus sempervirens ormanları Kıbrıs'ın Thermo- ve Mezo-Akdeniz bölgesinde dağlık kesimlerde, ağırlıklı olarak kireçtaşı ve marn, ve nadiren de volkanik alt katmanlarla ofiyolitler üzerinde yer almaktadır. Bu habitat Girne Dağları'nın dik yamaçlarında ve dağ zirvelerinde orman şeklinde yaygın olarak görülür. Dağlık orman olan bu habitat içerisinde *Cupressus sempervirens* baskındır (EC 2007). Bu habitat ÖÇKB içinde doğu kısmında bulunmaktadır.

9320 Olea ve Ceratonia ormanları

Bu habitat Thermo-Akdeniz bölgelerindeki ağaçsı *Olea europaea ssp. sylvestris*, *Ceratonia siliqua*, *Pistacia lentiscus*, *Myrtus communis* türlerinin yaygın olduğu ağaçlık ekosistemleri tanımlamaktadır (EC, 2007). İki tür *Olea* ve *Ceratonia* orman habitatı bulunmaktadır: a) Yabani zeytin ağaçlıkları b) Harup ağaçlıkları. Yabani zeytin ağaçlıkları – *Olea europaea ssp. sylvestris* türünün yaygın bulunduğu oluşumlardır. *C. siliqua* ve *P. lentiscus* bulunan klimaks zeytin ormanıdır. Harup ağaçlıkları – Aralarında genellikle *Olea europaea ssp. sylvestris* ve *Pistacia lentiscus* türlerinin yaygın bulunduğu *Ceratonia siliqua* oluşumlarıdır. Akdeniz ÖÇKB'nin kuzey kısmında zeytin ağaçlıkları kaydedildi.

9540 Aralarında endemik Mesogean çamları bulunan Akdeniz çam ormanları

Genellikle *Quercetalia ilicis* veya *Ceratonio-Rhamnietalia* ormanlarının yerine veya paraklimatik aşamaları olarak yetişen, sıcağa dayanıklı çamlardan oluşan Akdeniz ve thermo-Atlantik ağaçlıklar. Doğal olarak yetiştikleri alanlarda dikilmiş çam ağaçlarının yanı sıra paraklimatik oluşumların benzeri orman altı bitkileri de yetişmektedir. Bu habitat

içerisinde çam türünün Akdeniz'in farklı bölgelerinde yetişen pek çok alt-türü bulunmaktadır (EC 2007).

Akdeniz ÖÇKB'nde ağırlıklı olarak yaşlı ve bölge iklimine uyum sağlamış *Pinus brutia* ağaçlıkları bulunmaktadır. Bu ağaçlıklarda *Thymus capitatus*, *Lithodora hispidula*, *Pistacia lentiscus*, *Cistus sp.* ve *Calycotome villosa* da bulunmaktadır.

Daha iç kesimlerde yoğun olarak yeniden ağaçlandırma yapılmaktadır. Koruçam etrafındaki bazı ormanlar muhtemelen İngiliz İdaresi zamanında dikilmiş olgun çam ağaçlarından oluşmaktadır. Bu ormanlar 9540 aralarında endemik Mesogean çamları bulunan Akdeniz çam ormanları olarak sınıflandırılmaktadır. Çok daha genç koruluklar (yine 9540) Akdeniz ile Sadrazamköy arasında geniş bir alana yayılmıştır.

Son zamanlardaki ağaçlandırma çalışmaları oldukça radikal yöntemlerle yapılmıştır. Yeni ağaç dikilen bölgelerde oldukça zararlı ağaçlandırma uygulamaları göze çarpmaktadır. Toprak çok derin kazılmış olup bu alanlarda yürümek bir hayli zordur. Parçalanmış kayalar, kazılan toprak, doğal olmayan biçimde oluşmuş çukurlar ve toprak ve kaya yığınları büyük iş makinelerinin kullanılmış olduğu kanaatini uyandırıyor. Yeni ağaçların (çoğu *Pinus brutia*, bazıları *Pinus pinea*) 12 – 15 yaşında olmasına rağmen toprak bir türlü toparlanamamış ve üzerinde doğal bir bitki örtüsü oluşamamıştır.

EUNIS habitatları

B2 Sahil çakılı

Genellikle okyanusları birbirine bağlayan denizlerin yarattığı dalgaların oluşturduğu kayalar, taşlar ve çakılların kapladığı kıyılar ve lagünler.

C2 Falezler, denize uzanan kayalıklar ve kıyılar

Okyanusların ve onları birbirine bağlayan denizlerin kıyısında bulunan veya ince bir kara parçası ile kıyı veya lagünlerden ayrılan kayalıklar. Falezlerin yüzeyi, çıkıntıları ve mağaraları ile kayalık kıyılar deniz kuşları, deniz memelileri ve birkaç tür yerli kuş türünün üreme, dinlenme ve beslenme alanları olmaları bakımından önemlidir. Falezler ayrıca kendine özgü, tuza dayanıklı bitki örtüsü ile karasal faunayı da barındırmaktadır.

E2.6 Spor sahaları ve çimenliklerin de dahil olduğu tarımsal olarak iyileştirilmiş, yeniden ekilmiş ve yoğun gübrelenmiş çayırklar

Otlatma, toprağı koruma veya sabitleştirme, peyzaj veya dinlenme amacıyla yoğun gübrelenmiş veya yeniden ekilmiş ve bazen de özel olarak ilaçlanmış, flora ve fauna yönünden fakir çayırıklar.

F5 Maki, arborescent matorral, thermo-Akdeniz çalılıkları

Üstü tamamen veya neredeyse tamamen kapalı, neredeyse 100% çalılıklarla kaplı, birkaç tek-yıllık bitki ve bir miktar vernal jeofitin bulunduğu, yapraklarını dökmeyen (evergreen) sclerophyllous veya lauriphyllous çalılık bitki örtüsü. Bazıları çalılık biçiminde olan ağaçlar neredeyse her zaman mevcuttur. Arbutus, Cistus, Genista, Myrtus, Pistacia, Quercus türüne ait bazıları uzun çalılıklar yaygındır. Hem yaprak dökenler (deciduous) hem de dökmeyen bitkilerin baskın olduğu pseudomaquis de bulunmaktadır.

F5.2 Maki

Üstü neredeyse tamamen kapalı, birkaç tek-yıllık bitki, bir miktar jeofit ve bazıları genellikle ağaççık biçiminde olan seyrek ağaçların bulunduğu, yapraklarını dökmeyen (evergreen) sclerophyllous veya lauriphyllous çalılık bitki örtüsü. Arborescent matorralden farklı olarak, makilerde boyu çok uzamayacak ağaç türleri baskındır. Uzun makilerde bu ağaçlar genellikle Arbutus spp. ve Juniperus olabilir. Alçak makilerde ise baskın olan türler Cistus spp., ve Genista spp. olabilir.

F6.2 Doğuya özgü bodur çalılıklar

Yunanistan, güney Arnavutluk ve güney Anadolu'nun meso-, thermo- ve bazen de supraAkdeniz bölgelerinde özgü genellikle kısa çalılık oluşumları. Alt katmanlar nasıl olursa olsun burada bütün sclerophyllous oluşumları bulunmaktadır. Cistus spp. yaygın olan türdür.

FB.3 Asma bahçeleri dışında meyve amaçlı veya süsleme amaçlı bodur ağaç bahçeleri

Asma bahçeleri dışında meyve veya çiçek yetiştirme amaçlı olup bodur ağaç, çalılık, kafes sarmaşık veya çok yıllık ağaçsı sarmaşıklardan oluşan bahçeler.

I1 Ekilebilir araziler ve market bahçeleri

Üzerinde ağaç veya çalılık bulunan arazilerin haricindeki, yıllık veya sürekli hasat için ekilmiş araziler. Bu arazilerde tahıl ürünleri, ayçiçeği ve çekirdekleri yağlı diğer bitkiler, pancar, baklagiller, saman, patates ve çiçek açan diğer bitki türleri yetiştirilmektedir. Bu arazilerde entansif tarımcılığın yanında kimyasal gübre veya tarımsal ilaçların çok az kullanıldığı veya hiç kullanılmadığı geleneksel ve ekstansif tarımcılık da yapılmaktadır. Faunal ve floral kalite ve çeşitlilik arazilerin tarım amaçlı ne derece yoğun kullanıldığına ve tarlalar arasında doğal bitki örtüsü sınırlarının varlığına bağlıdır.

I2 Bakımlı bahçeler ve parklar

Evlerin arka bahçeleri, süs bahçeleri ve şehir meydanlarındaki küçük parklar gibi küçük ve büyük ölçekli bakımlı bahçeler.

J1 Şehir, kasaba ve köy binaları

Bina, yol ve diğer geçirimsiz yüzeylerin arazinin en az %30'unu kapladığı inşa edilmiş alanlardaki binalar. İnşaat alanının 10,000 m²'den büyük olduğu tarımsal işletme binalarını da kapsamaktadır.

J2 Seyrek binalar

Bina, yol ve diğer geçirimsiz yüzeylerin arazinin en fazla %30'unu kapladığı inşa edilmiş alanlardaki binalar. İnşaat alanının 10,000 m²'den küçük olduğu tarımsal işletme binalarını kapsamamaktadır.

J3 Kazıcılık yapılan alanlar

Mineral çıkarılan alanlar. Ocaklar, açık madenler ve faal yeraltı madenleri.

J4 Ulaşımında kullanılan yollar ve diğer inşa edilmiş sert yüzeyli alanlar

Yollar, otoparklar, demiryolları, döşenmiş kaldırımlar ve hava ve deniz limanları ile eğelenece yerlerinin sert yüzeyli zeminleri.

J6 Çöp atma alanları

Atık boşaltma veya gömme alanları ile insane faaliyetleri sonucunda oluşan genellikle işe yaramayan yan ürünlerin atılma alanları.

2.8 Flora

Listeye eklenmiş bitki türleri Habitatlar Direktifi Ek II'de bulunan endemic ve tehdit altındaki bitki türleri ile sınırlandırılmıştır. (Tablo 2).

Akdeniz ÖÇKB içindeki Ek II bitki türleri:

Ophrys kotschyi: Kıbrıs'ın endemik orkide türlerinden biridir ve AB Ek II bitki türleri listesinde yer almaktadır. Ayrıca Tsintides v.d. (2007) tarafından Kıbrıs'taki "Duyarlı" bitkilerden biri olarak tanımlanmıştır. Kayalar etrafında güzel bir dağılıma sahiptir. Kuzey Kıbrıs Flora ve Fauna'nın Korunması Emirnamesi (21/97 sayılı Çevre Yasası 10(2)) uyarınca koruma altındadır. Çam veya selvi ağaçlarının altında ve bazen de kumulların üzerinde görülebilir. Mart – Nisan aylarında çiçek açar.

Tulipa cypria: Kıbrıs'ın endemik lale türlerinden biridir ve AB Ek II bitki türleri listesinde yer almaktadır. Ayrıca Tsintides v.d. (2007) tarafından Kıbrıs'taki "Tehdit altındaki" bitkilerden biri olarak tanımlanmıştır. Koruçam, Tepebaşı ve Geçitköy civarında güzel bir dağılıma sahip olup Kuzey Kıbrıs Flora ve Fauna'nın Korunması Emirnamesi (21/97 sayılı Çevre Yasası 10(2)) uyarınca koruma altındadır. Tahıl tarlalarında, bazen ardıç ormanlarında, derin ve marnlı toprakta 120-300 mt yükseklikte yetişir. Mart ile Nisan aylarında çiçek açar.

Akdeniz ÖÇKB içindeki endemik bitki türleri:

Anthemis tricolor: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup kuru, kayalık veya taşlık zeminlerde, bazen tebeşirtaşı veya kireçtaşı üzerinde yetişmektedir. Şubat ile Mart aylarında çiçek açar (Meikle, 1985).

Asperula cypria: Kıbrıs'taki endemik türlerden biridir. Yol kenarlarındaki banketlerde ve kayalık dağ yamaçlarında yaygın olarak görülür. Mayıs ile Haziran aylarında çiçek açar (Viney, 1994).

Astragalus cyprius: Kıbrıs'taki endemik türlerden biridir. Kuru kireçtaşı ile kumtaşı tepeliklerin yamaçları yaşam alanıdır. Şubat'tan Mayıs'a kadar çiçek açar. (Viney, 1994).

Ballota integrifolia: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup genellikle kayalardaki çatlaklarda ve eski kuru taş duvarlarda yetişmektedir. Natura 2000 arazi araştırmacıları Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez bunu kayda geçirmişlerdir. Geçmişte Viney tarafından Alevkayası, Beşparmak, Bufavento ve St. Hillarion'da kayda geçirilmişti. Nisan'dan Haziran'a kadar çiçek açar (Viney, 1994).

Crocus veneris: Kıbrıs'taki endemik türlerden biridir. Çalılık habitatlarda yetişir ve Kasım-Aralık aylarında çiçek açar.

Ferulago cypria: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup Kıbrıs'ın nadir bitki türlerinden biridir. Yaşam alanı yükseklerdeki kayalık kireçtaşı yamaçlarıdır. Geçmişte Viney tarafından

Geçitkale Geçiti'nin denize bakan tarafında ve St. Hillarion civarında kayda geçirilmişti (Viney, 1994). Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez Natura 2000 arazi araştırmacıları tarafından kayda geçirilmiştir. Mayıs ve Haziran aylarında çiçek açar.

Helianthemum obtusifolium: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup genellikle kayalık yerlerde, açık çalılık habitatlarda yetişir. Şubat'tan Mayıs'a kadar çiçek açar. Akdeniz ÖÇKB'nde yaygın olarak görülmüştür.

Hypericum repens: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup kuru taşlık yerleri ve çayırılı yüksek çamlık yamaçları tercih etmektedir. Mayıs'tan Temmuz'a kadar çiçek açar. Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez Natura 2000 arazi araştırmacıları tarafından kayda geçirilmiştir.

Limonium albidum subsp. cypricum: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup kıyılarıdaki kayalıklarda yetişmektedir. Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez Natura 2000 arazi araştırmacıları tarafından kayda geçirilmiştir.

Odontites cypria: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup çalılık habitatlarda çam ağaçlarının altında yaygın olarak yetişmektedir. Temmuz'dan Aralık'a kadar çiçek açar.

Onobrychis venosa: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup kuru, taşlık ve kumluk yerlerde yaygındır. Şubat'tan Mayıs'a kadar çiçek açar.

Onopordum cypricum: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup yol kenarlarında yaygındır. Nisan'dan Temmuz'a kadar çiçek açar.

Onosma caespitosum: Kıbrıs'ın kuzeyindeki endemik türlerden biridir. (Meikle, 1985 ve Viney, 1994). Kireçtaşı çatlaklarında yetişir. Mart'tan Mayıs'a kadar çiçek açar.

Onosma fruticosum: Kıbrıs'taki endemik türlerden biridir. Kuru tepe yamaçlarında, özellikle çam altlarında, ve kumluk kıyı bölgelerinde özellikle Akdeniz civarında *Helianthemum stipulatum* ile birlikte yetişmektedir. Mart'tan Mayıs'a kadar çiçek açar.

Ornithogalum pedicellare: Kıbrıs'taki endemik türlerden biridir. Genellikle çalılık türü habitatlarda yetişmektedir. Mart ve Nisan aylarında çiçek açar.

Pimpinella cypria: Kıbrıs'ın kuzeyindeki endemik türlerden biridir. (Meikle, 1985 ve Viney, 1994). Tercih ettiği habitat kireçtaşı çatlakları olup Nisan ve Mayıs aylarında çiçek açar. Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez Natura 2000 arazi araştırmacıları tarafından kayda geçirilmiştir.

Rosularia pallidiflora: Kıbrıs'ın kuzeyindeki endemik türlerden biridir. (Meikle, 1985 ve Viney, 1994). Yaşam alanı kireçtaşı uçurum kenarları ve Girne Dağları'nın güneye bakan yamaçlardır. Nisan'dan Temmuz'a kadar çiçek açar. Akdeniz ÖÇKB'nde ilk kez Natura 2000 arazi araştırmacıları tarafından kayda geçirilmiştir. Geçitköy'e yakın Selvi ormanındaki dere yatağında bulunan 50-60 birey kayda geçirilmiştir.

Sedum lampusae: Kıbrıs'ın kuzeyindeki endemik türlerden biridir. (Meikle, 1985 ve Viney, 1994). Lapta'nın ardındaki dağların yüzeyinde, kaya çatlaklarında ve kuru taşlık yamaçlarda çok yaygın bir türdür. Akdeniz ÖÇKB'nin kuzeye bakan tepelerinde kayda geçirilmiştir. Haziran'dan Ağustos'a kadar çiçek açar.

Senecio glaucus ssp. cypria: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup genellikle kumluk taşlık yerlerde yetişmektedir. Ocak'tan Mart'a kadar çiçek açar. Ada'daki nadir bitki türlerinden biri olup Gemikonağı ve Akdeniz bölgesinde kayda geçirilmiştir.

Teucrium micropodioides: Kıbrıs'taki endemik türlerden biri olup kayalık çalılıklarda ve açık Çam ve Ardıç ormanlarında yetişmektedir. Nisan'dan Temmuz'a kadar çiçek açar.

Akdeniz ÖÇKB'ndeki tehdit altındaki bitki türleri:

Tehdit altındaki bitki türlerinin tespit edilmesi sırasında Tsintides v.d. 2007 yayınından yararlanılmış ve IUCN sınıflandırmasına göre yapılmıştır. Ayrıca Kreutz (2004) ve Viney (1994) de bu bitki türlerinin teşhis edilmesinde kullanılmıştır.

Achillea cretica: Kıbrıs'ın "hassas" türlerinden biri olarak bilinmektedir. (Tsintides v.d.. 2007). Kıbrıs'ın kuzey kesiminde sadece Kayalar'ın doğusunda Horseshoe Bay bölgesinde çalılık habitatu içerisinde kaydedilmiştir (Viney, 1994). Nisan'dan Temmuz'a kadar çiçek açar.

Aegilops bicornis: Kıbrıs'ın "hassas" türlerinden biri olarak bilinmektedir. (Tsintides v.d.. 2007). Kıbrıs'ın kuzey kesiminde sadece Akdeniz'deki mezarların yakınlarındaki kumul bölgelerinde kaydedilmiştir. Ciddi bir bitki nüfusu sahip olan tür bu bölgede tehdit altında değildir.

Cyclamen graecum: Kıbrıs'ın "ciddi tehdit altındaki" türlerinden biri olarak bilinmektedir (Tsintides v.d.. 2007). Sadece Sadrazamköy'ün yakınlarındaki bir noktada, kireçtaşı üzerindeki kırmızı toprakta yetişen *Pistacia lentiscus* çalılarının altında yetişmektedir. Eylül ve Ekim aylarında çiçek açar.

Dianthus tripunctatus: Viney'e göre (1994) Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bu türe ait kayıtlar nadirdir ancak Kayalar ile Sadrazamköy arasındaki 3 ayrı noktada tespit edilmiştir.

Euphorbia paralias: Kıbrıs'ın "ciddi tehdit altındaki" türlerinden biri olarak bilinmektedir (Tsintides v.d.. 2007). Kumullarla kayalık kıyılarda yetişen bu tür Akdeniz kıyısı boyunca yaygındır. Şubat'tan Aralık'a kadar çiçek açar.

Orchis punctulata: Kıbrıs'ın nadir bitkilerinden biri olup güneye nazaran kuzeyde çok daha nadirdir. Kayalar yakınlarındaki dağlarda yetişmektedir. (Kreutz 2004).

Serapias levantina: Kıbrıs'ın nadir orkide türlerinden biridir. Güneye nazaran kuzeyde daha yaygındır. Kayalar ile Sadrazamköy arasındaki kıyı bölgesinde yetişmektedir (Kreutz 2004).

Akdeniz ÖÇKB'nde Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bulunan yeni türler:

Phleum crypsoides: Bu tür günümüze dek Kuzey Kıbrıs'ta kaydedilmemiştir (Viney, 1994). Meikles'in "Flora of Cyprus" (Kıbrıs'ın Florası) kitabına göre denize yakın sarp kayalıklarda yetişen nadir bir türdür. Geçmişte sadece Arnauti Burnu'nun ucunda tek bir noktada kaydedilmişti.

Mart 2009'da Akdeniz ÖÇKB'nde çok küçük bir topluluk bulundu. Kumluk bir alt katmanda yetişmekte ve deniz serpintisine maruz kalmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta sadece bir noktada yetiştiği ve küçük bir topluluk olduğu için "Ciddi Tehdit Altındaki" bir tür olarak kabul edilmelidir.

Papaver rhoeas L. subsp. cyprium Chrtek et Slavík: Bu tür bilimsel anlamda Chrtek ve Slavík (1981) tarafından yeniden tanımlanmıştır. Kıbrıs'ın "hassas" türlerinden biri olarak

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

bilinmektedir ve şu ana kadar Güney Kıbrıs'ta sadece 5 noktada bulunmaktadır (Tsintides v.d. 2007). Kıyıya özgü bir tür olup, kısa bir yapıya, daha az ayrık yapraklara, daha kısa ve geniş kapsüllere ve üst tarafı tüylü bir gövdeye sahiptir. *Phleum crypsoides* ile aynı habitat türünde yetişmektedir. Akdeniz ÖÇKB'nin batı kıyısında kaydedilmiştir.

***Serapias aphroditae* P. Delforge:** Kıbrıs'ın endemik türlerinden biri olup Kıbrıs'taki en nadir *Serapias* türlerinden biridir. Bu tür bilimsel anlamda 1990 yılında yeniden tanımlanmıştır. Türün yeniden tanımlanmasından önce bu bitki *Serapias parviflora* olarak tanımlanıyordu. Akdeniz ÖÇKB'nin kuzey kısmında kaydedilmiştir (Kreutz 2004).

Tablo 2. Önemli bitki türlerine ait bilgiler

No	Türü	Önem derecesi	Endemizm	Yer sayısı	Popülasyon durumu	Habitat türü	Türe özgü yönetim
1	<i>Anthemis tricolor</i> (yerel bir adı yok)	NI	B	20	nadir	2260	-
2	<i>Asperula cypria</i> (Kıbrıs İnceciçeği)	NI	B	6	nadir	9540	-
3	<i>Astragalus cyprius</i> (Kıbrıs Geveni)	NI	B	5	nadir	5210	-
4	<i>Ballota integrifolia</i> (Dikenli Köpek Otu)	NI	B	1	çok nadir	8210	-
5	<i>Crocus veneris</i> (Kıbrıs Safranı)	NI	B	6	nadir	F6.2	-
6	<i>Ferulago cypria</i> (yerel bir adı yok)	NI	B	1	çok nadir	8210	
7	<i>Helianthemum obtusifolium</i> (Kıbrıs Güneşgülü)	NI	B	9	nadir	5210 5330 F6.2	
8	<i>Hypericum repens</i> (yerel bir adı yok)	NI	B	2	çok nadir	2260	
9	<i>Limonium albidum</i> <i>subsp. cyprium</i> (yerel bir adı yok)	NI	B	5	nadir	1240	
10	<i>Odontites cypria</i> (Kıbrıs Odontitesi)	NI	B	13	nadir	9540	
11	<i>Onobrychis venosa</i> (Damarlı Korunga)	NI	B	56	yaygın	5210	
12	<i>Onopordum cyprium</i> (Eşek Dikeni)	NI	B	82	yaygın	E2.6, I1, J2, J4	
13	<i>Onosma caespitosum</i> (yerel bir adı yok)	NI	A	41	yaygın	8210	

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

14	<i>Onosma fruticosum</i> (yerel bir adı yok)	NI	B	59	yaygın	F6.2	
15	<i>Ornithogalum pedicellare</i> (Kıbrıs Tükürük Otu)	NI	B	3	çok nadir	F6.2	
16	<i>Ophrys kotschyi</i> (Kıbrıs Ofrisi)	HD II*	B	8	nadir	*6220	
17	<i>Pimpinella cypria</i> (Kıbrıs Pimipinellası)	NI	A	3	çok nadir	8210	
18	<i>Rosularia pallidiflora</i> (Soluk Kıbrıs Göbek Otu)	NI	A	3	çok nadir	8210	
19	<i>Sedum lampusae</i> (Lapta Damkoruğu)	NI	A	3	çok nadir	8210	
20	<i>Senecio glaucus</i> <i>ssp. cypria</i>	NI	B	1	çok nadir	2260	
21	<i>Teucrium micropodioides</i> (Küme Kurtluca)	NI	B	138	yaygın	5420	
22	<i>Tulipa cypria</i> (Kıbrıs Lalesi)	HD II	B	10	nadir	*6220 9540	

Tablo 2 ile ilgili açıklamalar:

Türü: Bitkinin bilimsel adı (yerel bir adı varsa parantez içinde Türkçesi yazılmıştır). Önem derecesi: HD II – Ek II'de bulunmaktadır, HD II* - Ek II'nin öncelikli türleri arasında bulunmaktadır, HD IV – Ek IV'de bulunmaktadır, HD V – Ek V'de bulunmaktadır, NI – ulusal düzeyde önemli tür
Endemizm: A: Kuzey Kıbrıs'a özgü, B: Kıbrıs'a özgü, C: Doğu Akdeniz'e özgü
Yer sayısı: Her habitat türünün görüldüğü farklı yer sayısı (lokalite).
Popülasyon: Topluluğun büyüklüğünü ve göreceli çokluğunu ifade eder.
Habitat türü: Türün bulunduğu habitat kodlarını belirtir.
Türe özgü yönetim: habitatlardaki olağan yönetim biçiminden farklı uygulamalar.

2.9 Fauna

Habitat Direktifinde yer alan Ek II listesindeki türler bakımından Akdeniz ÖÇKB deniz kaplumbağaları için yerel, Akdeniz ve Avrupa ölçeğinde önemli bir yumurtlama alanıdır. ÖÇKB içinde yer alan beş sahilde (82a, 82b, 83, 84 ve 85 numaralı sahiller, Godley & Broderick 1992) iki deniz kaplumbağası türü yumurtlamaktadır. Akdeniz ÖÇKB'ndeki sahillerden bazıları bütün Akdeniz havzasındaki 8ci ve 9cu en önemli yeşil kaplumbağa yumurtlama alanıdır (Kasperek v.d. 2001). Yuva sayısından yola çıkarak yuva sayısını 3e (dişi kaplumbağa başına düşen yuva sayısı) bölmek her yıl yaklaşık olarak 6-40 dişi Sini kaplumbağası ile 4-29 yeşil deniz kaplumbağasının buraya yuva yaptığı anlamına gelir.

Günümüzde Sini kaplumbağaları tüm Dünya'da 2000 yılının Nesli Tükenme Tehlikesi Altında Olan Türlerin Kırmızı Listesi'nde yer almaktadır (Hilton-Taylor 2000). Yakın zamanlara kadar Akdeniz'deki Yeşil kaplumbağalar bir alt tür olarak görüldüklerinden IUCN tarafından nesli ciddi tehlikede olan bir tür olarak sınıflandırılıyordu. Ancak bir alt tür olduğuna dair yeterince delil olmadığından yeniden sınıflandırmayla nesli tehlikede sınıfına alınmıştır. Bunun

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

No	Tür adı	Zoolojik	EU	Statüsü	Türe özgü yönetim
----	---------	----------	----	---------	-------------------

sonucuna göre Akdeniz'de bulunan yeşil kaplumbağalar bütün Atlantik Okyanusu'nda yaşayan popülasyonla şimdilik aynı tür olarak kabul ediliyor. Her iki tür Bern Sözleşmesi (1979) Ek II uyarınca koruma altındadır. ÖÇKB'nde beş önemli endemik sürüngen alt-türü de bulunmaktadır (Tablo 3).

Yine Habitat Direktifi Ek II listesinde (Tablo 3) bulunan ve bu bölgede çok nadir görülen bir tür de Akdeniz fokudur (*Monachus monachus*). Ayrıca bu ÖÇKB, Kuşlar Direktifi Ek I listesinde yer alan kuş türlerinden binlercesinin ilkbahar ve sonbahar göçü sırasında kullandığı uçuş yolu üzerinde bulunması itibarıyla önemlidir. Bu listede ikisi de Kıbrıs'ın endemik kuşlarından olan Kıbrıs Kuyrukkakanı (*Oenanthe cyprica*) ile Kıbrıs Ötleğeni (*Sylvia melanothorax*) de yer almaktadır. İlkbahar ya da sonbaharda görülen diğer türler de Arı Şahini (*Pernis apivorus*) ve Erguvan Balıkçılı'dır (*Ardea purpurea*). ÖÇKB sınırları içerisinde bulunan üç gölet sayısız kuş türü için önemli üreme, göç sırasında dinlenme ve kışın konaklama alanlarıdır. Kuşlar Direktifi Ek I listesinde bulunan sulak alan türlerinden Uzunbacak (*Himantopus himantopus*) ile Mahmuzlu kızkuşu (*Vanellus spinosus*) son yıllarda Kalkanlı Göletinde ürettiği kaydedilmiştir. ÖÇKB içindeki tüm türlerin listesi için Tablo 4'e bakınız.

No	Tür adı	Zoolojik sınıf	Önem derecesi	Yer sayısı	Popülasyon	Türe özgü yönetim
1	<i>Monachus monachus</i>	M	HD II*		Tehlikede	Koruma
2	<i>Caretta caretta</i>	S	HD II*	5	6-40	Yumurtlama döneminde koruma
3	<i>Chelonia mydas</i>	S	HD II*	5	4-29	Yumurtlama döneminde koruma
4	<i>Rousettus aegyptiacus</i>	M	HD II		Yaygın	Yumurtlama ve konaklama alanlarını koruma
5	<i>Cyrtopodion kotschyifitzingeri</i>	S	ESS		Yaygın	
6	<i>Laudakia stellio cyprica</i>	S	ESS		Yaygın	
7	<i>Ophisops elegans schlueteri</i>	S	ESS		Yaygın	
8	<i>Dolicophis jugularis cypricus</i>	S	ESS		Yaygın	
9	<i>Macrovipera lebetina lebetina</i>	S	ESS		Yaygın	

Tablo 3. Daha önceden Akdeniz ÖÇKB sınırları içinde kayıtları tutulmuş, AB Habitat Direktifi (92/43/EEC) Ek II'de bulunan fauna türlerinin listesini içerir. (*)Türün Habitat Yönergesi (92/43/EEC) uyarınca öncelikli tür olduğunu gösterir. ESS= Endemik Alt Tür (MTCP raporları 1993-2008, ÇKD Raporları, Benda v.d. 2007, Haigh 2004, Gucu 2007).

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

1	<i>Larus audouinii</i>	B	BD I	rb (SPEC-1)	
2	<i>Vanellus spinosus</i>	B	BD I	mb	Üreme alanlarını koruma
3	<i>Milvus migrans</i>	B	BD I	PM (SPEC-3)	
4	<i>Ciconia nigra</i>	B	BD I	pm	
5	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	B	BD I	rb	
6	<i>Ficedula albicollis</i>	B	BD I	PM (SPEC-4)	
7	<i>Grus grus</i>	B	BD I	PM (SPEC-3)	
8	<i>Calonectris diomeda</i>	B	BD I	PM (SPEC-2)	
9	<i>Emberiza caesia</i>	B	BD I	MB, PM	Üreme habitatlarını koruma
10	<i>Sylvia melanothorax</i>	B	BD I	RB, MB (SPEC-2)	Üreme habitatlarını koruma
11	<i>Oenanthe cyprica</i>	B	BD I	MB (SPEC-2)	Üreme habitatlarını koruma
12	<i>Himantopus himantopus</i>	B	BD I	mb	Üreme alanlarını koruma
13	<i>Falco eleonora</i>	B	BD I	MB, pm (SPEC-2)	
14	<i>Plegadis falcinellus</i>	B	BD I	PM	
15	<i>Pluvialis apricaria</i>	B	BD I	WV	
16	<i>Gallinago gallinago</i>	B	BD I	pm (SPEC-2)	
17	<i>Egretta alba</i>	B	BD I	pm, wv	
18	<i>Sterna nilotica</i>	B	BD I	PM	
19	<i>Circus cyaneus</i>	B	BD I	pm, wv (SPEC-3)	
20	<i>Pernis apivorus</i>	B	BD I	PM (SPEC-4)	
21	<i>Alcedo atthis</i>	B	BD I	pm, wv (SPEC-3)	
22	<i>Lanius minor</i>	B	BD I	PM (SPEC-2)	
23	<i>Falco naumani</i>	B	BD I	PM, FB (SPEC-1)	
24	<i>Egretta garzetta</i>	B	BD I	PM, wv	
25	<i>Buteo rufinus</i>	B	BD I	rb, pm, wv	
26	<i>Circus aeruginosus</i>	B	BD I	PM, wv	
27	<i>Lanius nubicus</i>	B	BD I	MB, pm (SPEC-2)	
28	<i>Circus pygargus</i>	B	BD I	PM (SPEC-4)	
29	<i>Nycticorax nycticorax</i>	B	BD I	PM	
30	<i>Caprimulgus europaeus</i>	B	BD I	PM, MB (SPEC-2)	

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

31	<i>Emberiza hortulana</i>	B	BD I	PM	
32	<i>Pandion haliaetus</i>	B	BD I	pm (SPEC-3)	
33	<i>Circus macrourus</i>	B	BD I	PM (SPEC-3)	
34	<i>Falco peregrinus</i>	B	BD I	rb, pm, wv (SPEC-3)	Üreme alanlarını koruma
35	<i>Ardea purpurea</i>	B	BD I	PM	
36	<i>Lanius collurio</i>	B	BD I	PM, OB (SPEC-3)	
37	<i>Falco vespertinus</i>	B	BD I	PM (SPEC-3)	
38	<i>Coracias garrulus</i>	B	BD I	PM, MB (SPEC-2)	
39	<i>Sylvia rueppelli</i>	B	BD I	PM	
40	<i>Falco cherrug</i>	B	BD I	pm	
41	<i>Ficedula semitorquata</i>	B	BD I	pm	
42	<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>	B	BD I	RB	
43	<i>Calandrella brachydactyla</i>	B	BD I	PM, MB (SPEC-3)	
44	<i>Larus genei</i>	B	BD I	PM, wv	
45	<i>Ardeola ralloides</i>	B	BD I	PM	
46	<i>Burhinus oedicephalus</i>	B	BD I	PM, WV, RB (SPEC-3)	Üreme alanlarını koruma
47	<i>Anthus campestris</i>	B	BD I	PM (SPEC-3)	
48	<i>Bucanetes githagineus</i>	B	BD I	pm	
49	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	B	BD I	pm	
50	<i>Ciconia ciconia</i>	B	BD I	pm	
51	<i>Lullula arborea</i>	B	BD I	WV, RB ?? (SPEC-2)	

Table 4. Daha önceden Akdeniz ÖÇKB sınırları içinde kayıtları tutulmuş, AB Kuşlar Direktifi (79/409/EEC) Ek I'de bulunan kuş türlerinin listesini içerir (Kuşkor raporları 1998-2001, kişisel gözlem). RB = Yerli, PM = Ziyaretçi göçmen, MB = Üreyen göçmen, OB = Ara sıra üreyen, WV = Kış ziyaretçisi, FB = Eskiden üreyen. Büyük harfler yaygın görülen türleri, küçük harfler ise nadir görülen türleri ifade etmektedir.

2.10 Bölge içindeki ve dışındaki insan faaliyetleri

2.10.1 Doğanın korunması

ÖÇKB içerisinde doğanın korunmasına yönelik faaliyetler ağırlıklı olarak deniz kaplumbağalarını koruma projeleri ile Akdeniz ÖÇKB'ndeki ormanlık araziler iyileştirmek amacıyla ağaç dikmekle sınırlı olmuştur. Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki bütün ÖÇKB'nde olduğu gibi kaplumbağa koruma faaliyetleri Glasgow Üniversitesi ve Kuzey Kıbrıs Kaplumbağaları Koruma Derneği (KKKD) tarafından 1992'de başlatılmıştı. KKKD Deniz Kaplumbağalarını Koruma Projesi ve Çevre Koruma Dairesi ile işbirliği içinde kaplumbağa koruma faaliyetlerini koordine etmeye devam etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi bölge KKTC yetkililerince "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edilmiş ve Girne 1.ci Bölge Emirnamesine de dahil edilmiştir. Bölgenin önemli deniz kaplumbağaları yumurtlama alanlarına sahip olması sebebiyle bugüne kadar yapılan doğayı koruma faaliyetleri ağırlıklı olarak deniz kaplumbağalarına odaklanmıştır. Gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiş ve bölgede deniz kaplumbağalarını korumak amacıyla köylülerin de destek verdiği katı koruma çabaları gerçekleştirilmiştir.

Şu anda kaplumbağaların yumurtlama dönemi olan Mayıs-Ekim ayları arasında Akdeniz sahillerine 20.00 – 08.00 saatleri arasında halkın girişi yasaklanmakta, ve gündüz saatleri içerisinde de sahilde araç kullanmak, ateş yakmak ve köpek dolaştırmak gibi faaliyetleri yasaklayan davranış kuralları uygulanmaktadır. ÖÇKB'nin kıyı sularında jet ski ve motorlu tekne kullanılmasını da yasaklayan kurallar vardır.

Tulipa cypria hakkında farkındalık yaratmak amacıyla Tepebaşı'nda "Kıbrıs Lale Festivali" ve anıt zeytin ağaçları hakkında bir bilinç oluşturmak amacıyla da Kalkanlı'da "zeytin festivali" etkinlikleri düzenlenmektedir.

Koruma bölgesi içindeki doğayı koruma faaliyetleri, özellikle de floranın korunması için yeterli değildir.

2.10.2 Tarım

Akdeniz ÖÇKB'ndeki en önemli ekonomik faaliyetler tarımcılık ve hayvancılıktır. Tarım gelirleri tahıl ürünleri (buğday, arpa), sulu tarım ve meyvecilikten oluşmaktadır. Bölgede su tüketiminin artmasıyla sulu tarım faaliyetlerinde azalma gerçekleşmiş olmasına rağmen Akdeniz ÖÇKB hala Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki en verimli sulu tarım bölgelerinden bir tanesidir.

İkinci en önemli faaliyet hayvancılıktır (inek, keçi ve koyun). Akdeniz ÖÇKB'nde süt ve er üretimi için modern inek, keçi ve koyun çiftlikleri bulunmaktadır. Elde edilen süt yerel ve devlet süt işletmelerine götürülmekte ve ağırlıklı olarak hellim ve nor üretiminde kullanılmaktadır. İnek, keçi ve koyundan elde edilen sütün tümü yerel peynirlerin üretiminde kullanılmaktadır. Yerli halk koyun ve keçi peynirlerini satın almayı tercih etmekte ve inek sütünden yapılan hellimi doğrudan Kıbrıs'ın iç pazarına satmakta veya Türkiye ile İngiltere'ye ihraç etmektedir. İnek, koyun (özellikle kuzu) ve keçiler iç pazara satmak amacıyla et üretiminde de kullanılmaktadır.

2.10.3 Ormancılık

Akdeniz ÖÇKB'ndeki toplam orman ve tarım arazisi neredeyse aynı büyüklüktedir. Orman arazileri 73.20 km² (bölgenin %43ü) olup Orman Dairesi'nin denetimindedir. Bazı yerlerde küçük tarım alanları orman arazisinin içine dağılmış durumdadır. Ormanlık arazilerin %90'ı *Pinus brutia* ormanlarından ve %5'i de ekilen *Pinus pinea* ormanlarından oluşmaktadır. Ayrıca, Orman Dairesi'nin bölge içerisinde yeniden ağaçlandırma yaptığı bilinmektedir. Orijinal habitatı tamamen yok etmesi sebebiyle *Acacia cyanophylla* gibi yabancı istilacı bitki

türlerinin ekilmesi kumul sistemleri için sorunlar yaratmaktadır. Bu tür ÖÇKB içerisinde 1.15km²'lik bir alanı kaplamaktadır.

2.10.4 Eğlence, dinlence ve turizm

Bugün itibariyle Akdeniz ÖÇKB'nde ciddi bir turizm yatırımı bulunmamaktadır. Bölgede birkaç eğlence ve turizm tesisi bulunmaktadır. Kalkanlı'da yeni inşa edilmiş olan yüzme havuzlu, lokanta ve barı bulunan 147 yatak kapasiteli otel kapalı durumdadır. Son ekonomik kriz sebebiyle tesis kapanmış ve sahibi yatırımının karşılığını alamamaktadır.

ÖÇKB'ndeki en önemli dinlence tesislerinden bir tanesi Kalkanlı Piknik Alanıdır. Bu piknik alanı ÖÇKB içerisindeki en büyük doğal pınarın yanında bulunmaktadır. Piknik alanının ve lokantanın alt yapısı henüz tamamlanmadı. Ziyaretçi turist sayısının azlığından dolayı mal sahibinin işler açılmadan daha fazla yatırım yapmaya niyeti bulunmamaktadır.

Bölgenin yatak kapasitesi sınırlı olup şu anda turistlerin konaklayabileceği çalışır durumda bir tesis bulunmamaktadır. Son zamanlarda girişimcilerin agro ve eko turizm tarzı turizme yatırım yapması için köylerdeki STÖler aracılığıyla "sürdürülebilir turizm girişi" başlatılmıştır.

Bölgede sınırlı eğlence/dinlence faaliyetleri bulunmasına rağmen bazı tur rehberleri ÖÇKB içerisinde doğa yürüyüşleri düzenlemektedir. En çok ilgi duyulan bölgeler Kalkanlı Vadisi Anıt Zeytin Ağaçları, Tepebaşı-Çamlıbel-Koruçam florası (Kıbrıs lalesi ve orkideler) ve Kalkanlı Sulak Alanıdır. Ancak bunların çok az sayıda olup bölge halkına çok az ekonomik katkıda bulunduğu işaret edilmesinde fayda vardır.

Şu anda bölgeyi her gün keşfe çıkmak isteyen çok az sayıda "doğa aşığı" bulunmaktadır. Bu keşiflerin içeriği doğa yürüyüşleri, küçük ölçekli orman yürüyüşleri ve kuş gözleme olabilir. Bölgede turistlerin konaklayabileceği faal tesisler bulunmamasına rağmen özellikle Kalkanlı Anıt Zeytin Ağaçları'nı ve Kıbrıs florasını görmek amacıyla bölgeyi ziyaret eden çok sayıda doğa sever bulunmaktadır.

Akdeniz'in sahil bölgesinde bir lokanta ve denize girenler için duş ve tuvalet gibi olanaklar mevcuttur. Tesis insan yaşamı için gerekli sağlık ve temizlik standartlarının altındadır. Daha eski bir binaya ek olarak inşa edilmiş olup çevreyle uyumlu bir mimari gözetilmemiştir.

Koruçam'da hem yerli halkın hem de turistlerin yararlanabileceği tesisler mevcuttur. Bir lokanta, kahvehane ve şarap barı hizmet vermektedir. Köy sakinleri yatırım yapıp pansiyonlar açmaya başlamışlardır. Ayrıca köy içerisinde eski mimarisini bozmadan eski evlerin restore edilmesine yönelik bir kampanya başlatılmıştır.

2.10.5 Avcılık ve balıkçılık

Koruma bölgesi içerisinde avcılık av sezonu boyunca yapılmaktadır ancak avın yasak olduğu zamanlarda yerli halkın kaçak avlandığına dair iddialar var. Yakalanmaları durumunda bu kişiler hakkında yasal işlem uygulanmaktadır. Ayrıca genellikle deniz kenarındaki kayalık noktalarda olta ile balıkçılık da yapılmaktadır. Ancak koruma bölgesinde sık sık olta ile avlanan insan sayısı çok azdır. Bölgedeki bir kaç yarı-profesyonel balıkçı ise arada sırada denize ağ atmak veya fırtınadan korunmak için sığınmak amacıyla bölgeye geliyor. Koruma bölgesi bazen avlanma bölgelerinin içerisinde kalmaktadır. Avlanma bölgeleri her yıl av sezonunun başlamasından evvel Avcılık ve Atıcılık Federasyonu ile KKTC yetkili makamlarınca açıklanmaktadır. Ayrıca personel eksikliğinden dolayı kaçak avlananları tespit etmek için bölgenin denetimi neredeyse imkansızdır.

ÖÇKB'nde profesyonel balıkçılık faaliyeti yapılmamaktadır. Ancak yerli halk amatör düzeyde deniz kıyısında ve Geçitköy göletinde avlanmaktadır.

2.10.6 Kazıcılık

Saha çalışmaları sırasında ÖÇKB içinde ciddi miktarlarda yasadışı kum alımının yapıldığı tespit edilmiştir.

2.10.7 Su kullanımı

ÖÇKB'ndeki bütün ev ve işyerlerinin suyunun çoğu Akdeniz köyü tarafından sağlanmaktadır. Kuyularda çıkarılan bir miktar su ağırlıklı olarak tarımda kullanılmaktadır. ÖÇKB içinde dere yatakları da bulunmaktadır. Bunların en büyüğü Kalkanlı'da olup su, Anıt Zeytin Ağaçları'nın sulama sistemine akıtılmaktadır. Diğer derelerin/pınarların çoğu yalnızca kışın akmaktadır. Bu dere yataklarının yanında veya yakınında 1950li 60lı yıllardan kalma kuyular da bulunmaktadır.

Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetleri Geçitköy göleti, kuyu, var olana dereler ve doğal kaynaklardan gelen suyla yapılmaktadır. Kıyı şeridindeki kuyuların suyu hafif tuzludur. Evlerde ve tarımda ihtiyaç duyulan suyun büyük kısmı Akdeniz'den, Kalkanlı göletinden ve Geçitköy göletinden sağlanmaktadır. Aşırı pompalama nedeniyle su hafif tuzlanmış ve bu göletler şu anda neredeyse kurumuş durumdadır.

2.10.9 Askeri faaliyetler

Bölgede askeri kamplar bulunmaktadır. Türk Barış Kuvvetleri'ne ait 39cu Tümen Komutanlığı 1974'den beri Çamlıbel'de bulunuyor. Askeri birliğin farklı birimleri ve karargahları köyün büyük kısmını oluşturmaktadır. Tümene ait atış poligonları Akdeniz'in güneyinde olup birkaç faal birim de Çamlıbel'le Akdeniz arasında yer almaktadır.

2.10.10 Eğitim, gösteri ve araştırma

Çevre ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Çevre Koruma Dairesi ve Deniz Kaplumbağalarını Koruma Projesi araştırmalar yapmış ve doğrudan bölge ile ilgili deniz kaplumbağaları ile Kıbrıs lalesinin korunmasına ve yürüyüş yollarının tanıtımına yönelik bazı yayınlar hazırlamışlardır.

Kalkanlı'da bulunan ODTÜ KKK ekonomi ve çevre ile ilgili çeşitli araştırmalar yapmıştır. Üniversite, çevrenin temizlenmesi ve bölgede ağaç dikimi konusunda öncü bir örgüt olmuştur. Ayrıca, askeri birlikler de her zaman halkla birlikte bu tür etkinliklere katkıda bulunmuştur.

Akdeniz sahilleri uzun yıllardan beri Kuzey Kıbrıs'taki deniz kaplumbağalarını araştırma alanlarından biri olmuştur. Bugün kaplumbağa davranışları ve ekoloji araştırmaları konusunda Akdeniz'in en önemli yerlerinden biridir. ÖÇKB'nde Tepebaşı ve Çamlıbel'de ilkökul, ve Kalkanlı'da da anaokulu var. İlkokuldan sonra çocuklar ortaokul eğitimi için Lapta veya Güzelyurt'a gitmektedir.

Koruçam'da yaşayan Maronit Toplumuna ait bir okulu bulunmuyor. Köyde bir Maronit Okulu bulunmaması sebebiyle genç aileler Güney Kıbrıs'a taşınmıştır. Bunun sonucu olarak da köyde yaşayanların büyük çoğunluğu yaşlılardan oluşmaktadır.

2.10.11 Diğer faaliyetler

ÖÇKB'nde Çamlıbel ve Geçitköy'de üç çimento tesisi bulunmaktadır. Bunlar buldukları bölgenin yanı sıra yollar boyunca da hava ve çevre kirliliğine yol açmaktadır. Tesislerden kaynaklanan olası bir başka kirlilik tehdidi ise çimento dökülmesi sonucunda yer altı sularının kirlenmesidir. Ne yazık ki tesisler faaliyette olduğu sürece bu durum her gün devam etmektedir.

Bunlara ek olarak Çamlıbel ormanında bir çöp atma alanı bulunmaktadır. Denetimsiz ve yasadışı olan bu çöplük bölgede çok büyük bir çevre kirliliği sorununa yol açmaktadır.

2.11 Ekonomik boyut ve nüfus

2006'da yapılan nüfus sayımına göre Akdeniz ÖÇKB'nde sürekli ikamet eden 4525 (2528 erkek/ 1997 kadın) kişi var (Devlet Planlama Örgütü, 2008). Bölgenin sakinlerinin yanında ODTÜ KKK öğrencileri ve geçici olarak oturanlar da ÖÇKB'nde yaşamaktadır. Geçici olarak oturanlar inşaat, tarım ve hayvancılık alanında çalışmaktadır. Şu anda Kalkanlı'daki ODTÜ KKK öğrenci nüfusu 1280dir.

1974'den önce Akdeniz ÖÇKB içinde ve civarında yaşayan Maronit sayısı 5,000 iken günümüzde Koruçam'da yalnızca 195 Maronit yaşamaktadır (Devlet Planlama Örgütü, 2008).

Akdeniz ÖÇKB'nde yaşayanların büyük çoğunluğu 1974'de Güney'den Kuzey'e geçen Kıbrıslı Türklerdir. 1974'den önce Akdeniz ve Tepebaşı köyleri karmaydı (Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar). 1974'den sonra, Kıbrıslı Türkler daha önce Kıbrıslı Rumların yaşadığı bölgelere yerleşti. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nden gelen göçmenler de Kıbrıslı Rumların boşalttığı bölgelere yerleşti. Öte yandan Kalkanlı, Çamlıbel, Geçitköy, Kayalar ve Sadrazamköy tamamen Kıbrıslı Rum köyleriydi. 1974'den sonra Kıbrıslı Türkler Güney Kıbrıs'tan Kalkanlı ve Çamlıbel'e göç etti. 1974 öncesi Kıbrıslı Rum köyü olan Geçitköy, Kayalar ve Sadrazamköy'de günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nden gelen göçmenler yaşamaktadır.

2007 istatistiklerine göre bütün Kıbrıslı Türk nüfus içinde işsizlik oranı %13.3'tür. Aynı istatistiklere göre gençler arasında işsizlik oranı %28.8'dir. Halkın küçük bir oranı hayatını devlet veya özel sektörde çalışarak kazanmaktadır. Sanayi bakımından bölge gelişmemiş olup var olan işletmeler de küçüktür. Yerel kırsal işletmeler küçük ölçekli aile işletmeleri olup başkaları için pek fazla iş imkanı yaratamamaktadırlar.

Ayrıca bölgede halkla yapılan sohbetlerden daha genç nüfusun daha yüksek iş bulma olanakları ve sosyal imkanlarından ötürü şehirlere göç etmeyi tercih ettikleri ortaya çıkıyor. Köylerde yaşayan gençler genellikle aile işletmelerinde (tarım, hayvancılık) ve şehre göç edenler de özel ya da devlet sektöründe çalışmaktadır. Şehre göç etmeyenlerden bazıları hem aile işletmesinde hem de devlet memuru olarak çalışıyor.

Akdeniz ÖÇKB'ndeki köylerde yaşayan halkın çoğunluğu tarım ya da hayvancılık ile uğraşmaktadır. Raporun başka yerlerinde de belirtildiği gibi, Akdeniz ÖÇKB'nde yaşayan insanların iki temel gelir kaynağı tarımcılık ve hayvancılıktır. Bir yıllık çalışmanın sonucunda elde edilen ürün bir yıl içerisinde düşen yağış miktarıyla doğrudan bağlantılıdır. Kuraklık veya çok az yağışın olduğu durumlarda devlet ortaya çıkan zarara karşılık tazminat ödemektedir.

Köylüler için bir başka gelir kaynağı da bölgede yetişen yabancı kuşkonmaz ve mantardır. Resmî istatistikler olmadığından bu ürünlerin ÖÇKB'ne ekonomik katkısını belirlemek mümkün değildir.

2004'den sonra Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki siyasi gelişmelerden sonra arazi satın almak konusunda bir talep artışı yaşanmış ve bunun sonucunda da kırsal kesimlerdeki bazı arazi sahipleri arazilerinin bir kısmını inşaat şirketlerine satmışlardır.

2.12 Geçmişte bölge arazisinin kullanılışı

Tarihe bakınca Kıbrıs'taki ilk yerleşim yerinin M.Ö. 9cu (veya belki 10cu) yüzyılda kurulduğu görülmektedir. İlk yerleşenler tarımla uğraşıyordu. İlk yerleşenler köpek, koyun, keçi ve muhtemelen sığır ve domuzla birlikte daha önce adada yaşamayan tilki (*Vulpes vulpes*) ve

İran alageyiği (*Dama mesopotamica*) gibi pek çok yabancı hayvanı da beraberlerinde getirdiler. Bütün bunlar geçmişte arazinin nasıl kullanıldığına dair ipuçlarıdır. M.Ö. 2700-1600 yıllarında Kıbrıs'ta Tunç Devri (ilk ve orta) sırasında tunç yapımı ile birlikte çömlekçilik de hayli gelişti.

Geçmişte arazinin büyük bir kısmı 2.11.2 ve 2.11.3 bölümlerinde anlatılanlara benzer şekilde tarım ve/veya hayvancılık veya ormancılık için kullanılıyordu.

2.13 Kültürel miras

Akdeniz ÖÇKB'nde farklı dönemlere ait bir kaç tarihi yerleşim yeri tespit edilmiştir. Bu tarihi yerlerin bazıları aşağıda verilmiştir;

- Akdeniz köyündeki iki tarihi yerleşim yeri
- Çamlıbel Pigades Tapınağı
- Çamlıbel Ayios Pantelehmonas Kilisesi
- Koruçam Kilisesi
- Kalkanlı Vadisi Anıt Zeytin Ağaçları
- Kalkanlı Ayios Nikolaos kilisesi
- Kalkanlı Kilise Panoraması
- Kayalar Iliovasilema ston Korno

III. Değerlendirme ve Hedefler

3.1 Ekolojik ölçütler/kriterler

3.1.1 Habitatların değerlendirilmesi

Yaşam alanlarının değerlendirmesinde birinci aşama diğer tüm değerlendirme aşamalarına temel oluşturacak yaşam alanı haritasının çıkarılmasıdır. Arazide çalışırken belirli yerlerde mozaik bir yaşam alanı yapısıyla karşı karşıya kalıyoruz. Basitleştirme ve görselleştirme için habitat yapısını inceledik ve haritanın işaretler kısmına koymak üzere yalnızca belirli bir bölgede bulunan baskın ve alt-baskın habitat türlerini seçtik.(Resim 3).

Yaşam alanının önem bakımından değerlendirmesi Standart Veri Formunda yaşam alanları için belirlenmiş olan ölçütlere göre yapılmıştır. Her yaşam alanı için dikkate alınan ölçütler şunlar: göreceli olarak kapladığı alan, temsiliyet ve korunma durumu (alanın korunma durumu, işlevleri ve ıslah edilme potansiyeli). Belli başlı habitat türlerinin değerleri her tabloda gösterilmektedir.

Her lokalite (poligon) içerisindeki habitatın önem derecesini değerlendirmek için Habitat Önem Endeksi'ni (HI) hesapladık

$$HI = C * (R + CS)$$

C – lokalite içerisinde habitatın kapladığı alanın yüzdesi

R – habitat türünün temsiliyet değeri (4 – 1 arası)

CS – habitatın korunma durumu (3 – 1 arası)

Belli alanlarda (poligonlar) bulunan habitatların özet değerlerine dayanarak alanın genel bir değerlendirmesi (ILI) yapıldı. Lokalite Önem Endeksi (ILI) için aşağıdaki formülü kullandık:

$$ILI = \sum C_i * (R_i + CS_i)$$

C_i – yerel alan içerisinde yaşam alanının kapladığı alanın yüzdesi

R_i – habitat türünün temsiliyet değeri (4 – 1 arası)

CS_i – habitatın korunma durumu (3 – 1 arası)

En yüksek değer 700 ve en düşük değer 2. Değerler habitatın önem derecesini vurgulamak bakımından beş sınıfa ayrılabilir:

2 – 140	çok düşük
141 – 280	düşük
281 – 420	orta
421 – 560	yüksek
561 – 700	çok yüksek

Değerlendirme Resim 4deki haritada gösterilmektedir. ÖÇKB içindeki alanların tanımlanması bakımından bu harita en önemli kaynaklardan biridir. Akdeniz ÖÇKB 526 ayrı poligon oluşmaktadır.

Deniz ve kıyı yaşam alanlarının değerlendirilmesi iki yöntem bilimsel yaklaşım, "Çok spektrallı görüntü kullanarak sığ deniz ortamlarının tahmini derinlik haritasının yarı-otomatik olarak çıkarılması" (ayrıntılar için bkz. Smith, F. 2009) ve "Birleşik, yani şnorkel ve SCUBA, sualtı sayım tekniğini kullanan araştırma" (ayrıntılar için bkz. Witt, M. 2009) temel alınarak yapılmıştır. Kıyı ve deniz yaşam alanı dağılımı haritası bu iki yaklaşımın birleşiminin sonucudur (Resim 3).

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

1240 Endemik *Limonium* türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki bitki örtülü falezler.

Tablo 5a Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 1240 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak212	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak183	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak215	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak153	56	çok iyi	4	çok iyi	3	392
Ak191	25	çok iyi	4	iyi	2	150
Ak182	20	çok iyi	2	çok iyi	3	100
Ak137	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak601	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak646	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak216	15	çok iyi	2	iyi	2	60
Ak161	15	çok iyi	2	orta veya az	1	45
Ak145	10	çok iyi	2	iyi	2	40
Ak146	10	çok iyi	2	iyi	2	40
Ak151	5	çok iyi	4	iyi	2	30
Ak162	10	çok iyi	2	orta veya az	1	30
Ak163	10	çok iyi	2	orta veya az	1	30
Ak135	5	çok iyi	2	orta veya az	1	15
Ak136	5	çok iyi	2	orta veya az	1	15
Ak141	5	çok iyi	2	orta veya az	1	15
Ak169	5	çok iyi	2	orta veya az	1	15
Ak134	3	çok az	1	iyi	2	9
Ak212	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak183	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak215	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak153	56	çok iyi	4	çok iyi	3	392
Ak191	25	çok iyi	4	iyi	2	150
Ak182	20	kayda değer	2	çok iyi	3	100
Ak137	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak601	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak646	13	iyi	3	iyi	2	65
Ak216	15	kayda değer	2	iyi	2	60

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

2110 Embriyonik hareketli kumullar

Tablo 5b Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 2110 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak211	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak270	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak216	85	iyi	3	iyi	2	425
Ak191	70	çok iyi	4	iyi	2	420
Ak200	90	kayda değer	2	iyi	2	360
Ak609	90	kayda değer	2	iyi	2	360
Ak213	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak136	60	iyi	3	orta veya az	1	240
Ak182	35	iyi	3	iyi	2	175
Ak206	50	kayda değer	2	orta veya az	1	150
Ak209	15	çok iyi	4	çok iyi	3	105
Ak153	10	çok iyi	4	orta veya az	1	50

* 2250 Ardıc türleri bulunan kıyı kumulları

Tablo 5c Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 2250 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak206	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak206	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak209	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak209	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak136	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak145	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak146	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak136	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak145	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak146	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak270	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak542	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak547	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak270	10	iyi	3	iyi	2	50

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

2260 Cisto-Lavenduletalia kumul sclerophyllous bitkileri

Tablo 5d Nispi yüzey alanı (C), temsiliet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 2260 numaralı habitatın değerlendirilmesi

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak467	90	çok iyi	4	iyi	2	540
Ak468	90	çok iyi	4	iyi	2	540
Ak469	90	çok iyi	4	iyi	2	540
Ak230	75	çok iyi	4	çok iyi	3	525
Ak204	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak218	100	kayda değer	2	çok iyi	3	500
Ak41	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak42	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak563	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak595	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak498	95	iyi	3	iyi	2	475
Ak499	95	iyi	3	iyi	2	475
Ak445	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak496	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak497	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak631	85	iyi	3	iyi	2	425
Ak632	85	iyi	3	iyi	2	425
Ak633	85	iyi	3	iyi	2	425
Ak450	70	iyi	3	çok iyi	3	420
Ak530	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak453	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak458	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak463	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak464	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak465	80	iyi	3	iyi	2	400

5210 Aralarında Ardıç türleri bulunan Arborescent mattoral

Tablo 5e Nispi yüzey alanı (C), temsiliet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 5210 numaralı habitatın değerlendirilmesi

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak224	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak517	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak638	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak151	95	çok iyi	4	çok iyi	3	665
Ak226	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak259	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak260	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak534	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak242	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak278	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak276	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak536	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak184	90	çok iyi	4	good	2	540
Ak542	75	çok iyi	4	çok iyi	3	525
Ak547	75	çok iyi	4	çok iyi	3	525
Ak637	75	çok iyi	4	çok iyi	3	525
Ak268	85	iyi	3	çok iyi	3	510
Ak186	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak187	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak197	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak544	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak597	100	çok iyi	4	orta veya az	1	500
Ak161	82	çok iyi	4	iyi	2	492
Ak131	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak244	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak245	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak272	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak290	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak539	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak594	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak137	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak143	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak144	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak283	80	iyi	3	çok iyi	3	480
Ak601	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak646	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak265	65	çok iyi	4	çok iyi	3	455
Ak289	65	çok iyi	4	çok iyi	3	455
Ak399	65	çok iyi	4	çok iyi	3	455
Ak535	65	çok iyi	4	çok iyi	3	455
Ak237	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak252	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak291	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak294	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak538	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak543	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak550	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak551	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak614	70	iyi	3	çok iyi	3	420
Ak217	100	kayda değer	2	iyi	2	400
Ak392	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak647	100	iyi	3	orta veya az	1	400
Ak243	65	iyi	3	çok iyi	3	390
Ak231	60	iyi	3	çok iyi	3	360
Ak600	72	çok iyi	4	orta veya az	1	360
Ak126	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak128	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak132	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak145	70	iyi	3	iyi	2	350
Ak146	70	iyi	3	iyi	2	350

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak241	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak261	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak275	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak281	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak396	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak540	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak612	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak613	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak249	55	çok iyi	4	iyi	2	330
Ak273	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak225	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak253	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak266	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak267	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak271	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak295	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak359	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak369	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak373	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak374	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak375	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak407	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak545	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak546	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak554	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak588	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak589	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak127	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak203	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak219	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak221	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak251	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak264	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak525	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak530	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak490	55	iyi	3	iyi	2	275
Ak572	55	iyi	3	iyi	2	275
Ak605	55	iyi	3	iyi	2	275
Ak274	45	iyi	3	çok iyi	3	270
Ak155	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak156	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak425	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak246	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak292	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak293	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak393	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak394	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak398	40	iyi	3	çok iyi	3	240

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak400	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak515	60	kayda değer	2	iyi	2	240
Ak520	60	kayda değer	2	iyi	2	240
Ak222	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak228	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak233	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak288	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak406	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak519	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak553	35	çok iyi	4	iyi	2	210
Ak239	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak509	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak510	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak511	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak516	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak523	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak531	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak532	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak129	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak247	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak248	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak297	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak541	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak552	25	çok iyi	4	iyi	2	150
Ak561	30	çok iyi	4	orta veya az	1	150
Ak598	30	çok iyi	4	orta veya az	1	150
Ak610	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak277	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak282	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak285	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak296	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak307	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak308	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak309	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak310	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak311	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak312	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak314	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak316	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak335	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak336	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak338	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak340	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak343	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak345	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak347	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak348	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak349	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak350	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak352	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak353	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak356	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak364	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak370	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak371	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak376	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak378	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak402	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak495	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak505	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak506	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak507	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak537	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak582	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak583	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak591	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak640	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak188	30	kayda değer	2	iyi	2	120
Ak379	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak383	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak403	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak404	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak524	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak526	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak592	20	good	3	çok iyi	3	120
Ak229	20	kayda değer	2	çok iyi	3	100
Ak357	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak358	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak360	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak361	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak362	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak377	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak381	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak384	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak386	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak388	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak390	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak391	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak420	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak430	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak444	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak446	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak489	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak576	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak578	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak599	20	çok iyi	4	orta veya az	1	100

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

---

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak604	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak608	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak380	15	iyi	3	iyi	2	75
Ak518	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak100	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak418	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak427	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak488	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak501	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak99	10	iyi	3	iyi	2	50

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

5330 Thermo-Akdeniz ve çölümsü çalılık

Tablo 5f Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 5330 numaralı habitatın değerlendirilmesi

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak164	69	çok iyi	4	iyi	2	414
Ak164	69	çok iyi	4	iyi	2	414
Ak164	69	çok iyi	4	iyi	2	414
Ak164	69	çok iyi	4	iyi	2	414
Ak169	60	çok iyi	4	iyi	2	360
Ak169	60	çok iyi	4	iyi	2	360
Ak169	60	çok iyi	4	iyi	2	360
Ak169	60	çok iyi	4	iyi	2	360
Ak170	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak612	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak170	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak612	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak170	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak612	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak170	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak612	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak15	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak94	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak15	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak94	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak15	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak94	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak15	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak94	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak166	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak166	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak166	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak166	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak96	25	çok iyi	4	orta veya az	1	125
Ak96	25	çok iyi	4	orta veya az	1	125
Ak96	25	çok iyi	4	orta veya az	1	125
Ak96	25	çok iyi	4	orta veya az	1	125
Ak106	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak108	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak110	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak116	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak175	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak176	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak177	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak85	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak86	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak87	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak89	20	çok iyi	4	iyi	2	120

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

locName	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak90	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak92	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak95	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak106	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak108	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak110	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak116	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak175	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak176	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak177	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak85	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak86	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak87	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak89	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak90	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak92	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak95	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak106	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak108	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak110	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak116	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak175	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak176	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak177	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak85	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak86	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak87	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak89	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak90	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak92	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak95	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak106	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak108	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak110	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak116	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak175	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak176	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak177	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak85	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak86	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak87	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak89	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak90	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak92	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak535	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak535	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak535	10	iyi	3	çok iyi	3	60

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

5420 *Sarcopoterium spinosum phryganas*

Tablo 5g Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 5420 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak103	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak104	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak603	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak619	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak596	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak48	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak134	94	iyi	3	iyi	2	470
Ak133	70	çok iyi	4	iyi	2	420
Ak119	60	iyi	3	çok iyi	3	360
Ak598	70	çok iyi	4	orta veya az	1	350
Ak441	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak5	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak6	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak94	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak106	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak108	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak110	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak116	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak175	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak176	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak177	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak85	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak86	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak87	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak89	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak90	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak92	58	iyi	3	iyi	2	290
Ak162	70	iyi	3	orta veya az	1	280
Ak163	70	iyi	3	orta veya az	1	280
Ak166	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak182	45	iyi	3	çok iyi	3	270
Ak39	85	kayda değer	2	orta veya az	1	255
Ak1	40	çok iyi	4	iyi	2	240
Ak2	40	çok iyi	4	iyi	2	240
Ak3	40	çok iyi	4	iyi	2	240
Ak15	45	iyi	3	iyi	2	225
Ak7	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak560	30	çok iyi	4	iyi	2	180
Ak13	25	çok iyi	4	çok iyi	3	175
Ak14	25	çok iyi	4	çok iyi	3	175
Ak120	40	kayda değer	2	iyi	2	160
Ak164	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak44	20	çok iyi	4	iyi	2	120
Ak555	20	çok iyi	4	iyi	2	120

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak178	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak179	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak55	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak600	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak620	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak621	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak622	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak67	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak68	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak70	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak74	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak75	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak80	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak81	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak16	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak529	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak183	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak184	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak135	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak117	5	iyi	3	iyi	2	25
Ak169	5	iyi	3	iyi	2	25
Ak121	10	çok az	1	orta veya az	1	20
Ak122	10	çok az	1	orta veya az	1	20
Ak123	10	çok az	1	orta veya az	1	20
Ak167	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak173	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak171	2	iyi	3	iyi	2	10
Ak172	2	iyi	3	iyi	2	10
Ak174	2	iyi	3	iyi	2	10
Ak8	2	iyi	3	iyi	2	10
Ak9	2	iyi	3	iyi	2	10

6220* Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkileri

Tablo 5h Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 6220* numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak168	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak106	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak108	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak110	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak116	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak175	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak176	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak177	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak85	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak86	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak87	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak89	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak90	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak92	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak16	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak239	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak531	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak532	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak0	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak226	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak651	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak652	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak653	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak198	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak549	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak100	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak99	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak644	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak97	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak98	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak172	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak174	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak167	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak173	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak165	1	iyi	3	iyi	2	5
Ak168	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak106	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak108	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak110	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak116	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak175	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak176	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak177	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak85	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak86	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak87	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak89	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak90	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak92	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak16	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak239	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak531	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak532	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak0	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak226	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak651	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak652	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak653	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak198	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak549	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak100	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak99	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak644	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak97	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak98	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak172	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak174	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak167	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak173	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak165	1	iyi	3	iyi	2	5

6420 Akdeniz uzun bitki ve saz çayırları (Molinio-Holoschonion)

Tablo 5i Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 6420 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak441	30	çok iyi	4	iyi	2	180

8210 Chasmophytic bitki örtülü kalkerli eğimli kayalıklar

Tablo 5j Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 8210 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak1	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak2	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak3	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

9290 Selvi ormanları (Acero-Cupression)

Tablo 5k Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 9290 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak13	75	iyi	3	çok iyi	3	450
Ak14	75	iyi	3	çok iyi	3	450
Ak620	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak621	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak622	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak537	25	çok iyi	4	çok iyi	3	175
Ak494	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak7	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak413	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak414	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak5	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak6	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak63	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak65	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak23	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak25	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak29	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak30	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak32	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak33	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak51	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak616	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak412	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak28	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak419	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak615	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak482	18	kayda değer	2	orta veya az	1	54
Ak24	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak26	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak346	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak479	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak53	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak54	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak57	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak27	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak293	5	iyi	3	çok iyi	3	30
Ak393	5	iyi	3	çok iyi	3	30
Ak394	5	iyi	3	çok iyi	3	30
Ak398	5	iyi	3	çok iyi	3	30
Ak400	5	iyi	3	çok iyi	3	30
Ak487	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak486	3	kayda değer	2	orta veya az	1	9

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

9320 Olea ve Ceratonia ormanları

Table 5I Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 9320 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak95	75	çok iyi	4	iyi	2	450
Ak96	70	çok iyi	4	orta veya az	1	350
Ak168	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak644	50	çok iyi	4	iyi	2	300
Ak97	50	çok iyi	4	iyi	2	300
Ak98	50	çok iyi	4	iyi	2	300
Ak170	45	iyi	3	çok iyi	3	270
Ak519	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak166	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak169	30	çok iyi	4	iyi	2	180
Ak100	50	kayda değer	2	orta veya az	1	150
Ak417	50	kayda değer	2	orta veya az	1	150
Ak99	50	kayda değer	2	orta veya az	1	150
Ak244	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak245	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak132	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak221	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak525	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak165	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak239	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak531	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak532	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak171	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak172	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak174	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak8	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak9	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15

9540 Aralarında endemik Mesogean çamları bulunan Akdeniz çam ormanları

Tablo 5m Nispi yüzey alanı (C), temsiliyet (R) ve korunma durumu (CS), her kategori için verilen rakamsal değer (num), HI – Habitat Önem Endeksi göz önüne alınarak 9540 numaralı habitatın değerlendirilmesi

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak180	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak250	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak262	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak279	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak284	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak607	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak624	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak625	100	çok iyi	4	çok iyi	3	700
Ak0	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak471	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak472	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak474	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak518	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak529	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak617	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak618	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak629	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak641	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak651	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak652	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak653	90	çok iyi	4	çok iyi	3	630
Ak181	100	çok iyi	4	iyi	2	600
Ak395	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak409	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak411	100	iyi	3	çok iyi	3	600
Ak229	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak277	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak320	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak321	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak324	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak328	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak329	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak330	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak332	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak333	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak334	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak337	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak585	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak642	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak643	80	çok iyi	4	çok iyi	3	560
Ak282	75	çok iyi	4	çok iyi	3	525
Ak130	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak416	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak421	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak429	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak437	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak438	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak502	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak513	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak522	100	iyi	3	iyi	2	500
Ak129	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak228	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak233	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak247	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak248	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak288	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak335	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak336	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak338	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak340	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak343	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak345	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak347	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak348	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak349	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak350	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak352	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak353	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak364	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak370	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak371	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak406	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak495	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak505	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak506	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak507	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak541	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak582	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak583	70	çok iyi	4	çok iyi	3	490
Ak355	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak363	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak366	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak367	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak368	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak372	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak590	80	çok iyi	4	iyi	2	480
Ak385	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak387	90	iyi	3	iyi	2	450
Ak127	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak219	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak251	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak264	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak296	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak297	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak307	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak308	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak309	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak310	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak311	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak312	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak314	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak316	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak356	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak376	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak378	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak402	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak405	70	iyi	3	çok iyi	3	420
Ak524	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak526	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak591	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak640	60	çok iyi	4	çok iyi	3	420
Ak38	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak390	80	iyi	3	iyi	2	400
Ak428	100	kayda değer	2	iyi	2	400
Ak432	80	good	3	iyi	2	400
Ak446	80	good	3	iyi	2	400
Ak55	80	good	3	iyi	2	400
Ak576	80	good	3	iyi	2	400
Ak578	80	good	3	iyi	2	400
Ak579	80	good	3	iyi	2	400
Ak608	80	good	3	iyi	2	400
Ak427	78	good	3	iyi	2	390
Ak552	65	çok iyi	4	iyi	2	390
Ak246	60	iyi	3	çok iyi	3	360
Ak292	60	iyi	3	çok iyi	3	360
Ak560	60	çok iyi	4	iyi	2	360
Ak126	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak221	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak241	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak261	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak274	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak275	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak281	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak396	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak493	70	iyi	3	iyi	2	350
Ak525	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak537	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak540	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak613	50	çok iyi	4	çok iyi	3	350
Ak573	67	iyi	3	iyi	2	335
Ak379	55	iyi	3	çok iyi	3	330
Ak383	55	iyi	3	çok iyi	3	330
Ak403	55	iyi	3	çok iyi	3	330
Ak404	55	iyi	3	çok iyi	3	330
Ak592	55	iyi	3	çok iyi	3	330
Ak423	65	iyi	3	iyi	2	325
Ak424	65	iyi	3	iyi	2	325
Ak439	65	iyi	3	iyi	2	325
Ak443	65	iyi	3	iyi	2	325
Ak1	54	çok iyi	4	iyi	2	324
Ak2	54	çok iyi	4	iyi	2	324
Ak3	54	çok iyi	4	iyi	2	324
Ak273	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak300	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak306	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak313	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak315	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak319	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak322	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak323	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak325	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak327	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak586	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak587	45	çok iyi	4	çok iyi	3	315
Ak178	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak179	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak253	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak266	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak267	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak271	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak293	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak295	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak36	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak393	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak394	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak398	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak400	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak407	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak418	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak420	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak422	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak488	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak509	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak510	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak511	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak516	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak523	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak545	50	iyi	3	çok iyi	3	300
Ak561	60	çok iyi	4	orta veya az	1	300
Ak67	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak68	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak70	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak74	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak75	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak80	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak81	60	iyi	3	iyi	2	300
Ak132	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak198	70	iyi	3	orta veya az	1	280
Ak209	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak231	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak237	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak549	70	iyi	3	orta veya az	1	280

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak620	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak621	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak622	40	çok iyi	4	çok iyi	3	280
Ak546	45	iyi	3	çok iyi	3	270
Ak357	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak358	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak360	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak361	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak362	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak377	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak381	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak384	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak386	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak388	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak391	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak415	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak575	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak58	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak59	50	iyi	3	iyi	2	250
Ak265	35	çok iyi	4	çok iyi	3	245
Ak119	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak252	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak291	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak512	48	iyi	3	iyi	2	240
Ak538	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak543	40	iyi	3	çok iyi	3	240
Ak249	45	iyi	3	iyi	2	225
Ak554	45	kayda değer	2	çok iyi	3	225
Ak131	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak243	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak519	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak553	35	çok iyi	4	iyi	2	210
Ak594	30	çok iyi	4	çok iyi	3	210
Ak10	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak225	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak227	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak425	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak426	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak430	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak515	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak520	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak71	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak72	40	iyi	3	iyi	2	200
Ak272	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak29	60	kayda değer	2	orta veya az	1	180
Ak290	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak30	60	kayda değer	2	orta veya az	1	180
Ak33	60	kayda değer	2	orta veya az	1	180

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak399	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak614	30	iyi	3	çok iyi	3	180
Ak222	25	çok iyi	4	çok iyi	3	175
Ak294	35	kayda değer	2	çok iyi	3	175
Ak550	35	kayda değer	2	çok iyi	3	175
Ak551	35	kayda değer	2	çok iyi	3	175
Ak558	35	iyi	3	iyi	2	175
Ak606	35	iyi	3	iyi	2	175
Ak637	25	çok iyi	4	çok iyi	3	175
Ak188	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak289	30	kayda değer	2	çok iyi	3	150
Ak344	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak413	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak470	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak494	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak539	25	iyi	3	çok iyi	3	150
Ak581	50	kayda değer	2	orta veya az	1	150
Ak610	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak63	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak65	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak7	30	iyi	3	iyi	2	150
Ak491	47	kayda değer	2	orta veya az	1	141
Ak244	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak245	20	çok iyi	4	çok iyi	3	140
Ak230	25	iyi	3	iyi	2	125
Ak490	25	iyi	3	iyi	2	125
Ak572	25	iyi	3	iyi	2	125
Ak605	25	iyi	3	iyi	2	125
Ak203	20	iyi	3	çok iyi	3	120
Ak492	40	kayda değer	2	orta veya az	1	120
Ak536	20	iyi	3	çok iyi	3	120
Ak574	40	kayda değer	2	orta veya az	1	120
Ak27	37	kayda değer	2	orta veya az	1	111
Ak580	35	kayda değer	2	orta veya az	1	105
Ak16	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak276	20	kayda değer	2	çok iyi	3	100
Ak283	20	kayda değer	2	çok iyi	3	100
Ak359	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak369	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak373	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak374	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak375	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak392	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak414	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak444	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak450	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak451	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak452	25	iyi	3	orta veya az	1	100

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak457	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak458	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak459	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak460	25	iyi	3	orta veya az	1	100
Ak489	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak5	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak535	20	kayda değer	2	çok iyi	3	100
Ak588	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak589	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak6	20	iyi	3	iyi	2	100
Ak23	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak24	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak25	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak26	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak268	15	iyi	3	çok iyi	3	90
Ak32	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak346	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak479	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak487	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak51	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak53	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak54	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak616	30	kayda değer	2	orta veya az	1	90
Ak412	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak431	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak433	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak50	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak503	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak559	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak630	20	iyi	3	orta veya az	1	80
Ak133	15	iyi	3	iyi	2	75
Ak239	25	kayda değer	2	orta veya az	1	75
Ak380	15	iyi	3	iyi	2	75
Ak434	15	iyi	3	iyi	2	75
Ak531	25	kayda değer	2	orta veya az	1	75
Ak532	25	kayda değer	2	orta veya az	1	75
Ak15	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak259	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak260	10	çok iyi	4	çok iyi	3	70
Ak28	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak35	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak447	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak448	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak449	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak480	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak482	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak483	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak484	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan	C	R	R_num	CS	CS_num	HI
Ak504	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak534	10	iyi	3	çok iyi	3	60
Ak604	20	kayda değer	2	orta veya az	1	60
Ak615	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak631	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak632	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak633	15	iyi	3	orta veya az	1	60
Ak436	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak440	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak467	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak468	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak469	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak501	10	iyi	3	iyi	2	50
Ak419	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak456	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak57	15	kayda değer	2	orta veya az	1	45
Ak170	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak644	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak97	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak98	5	çok iyi	4	çok iyi	3	35
Ak478	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak623	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak627	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak628	10	kayda değer	2	orta veya az	1	30
Ak171	3	iyi	3	iyi	2	15
Ak172	3	iyi	3	iyi	2	15
Ak174	3	iyi	3	iyi	2	15
Ak40	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak485	5	kayda değer	2	orta veya az	1	15
Ak8	3	iyi	3	iyi	2	15
Ak9	3	iyi	3	iyi	2	15
Ak486	4	kayda değer	2	orta veya az	1	12

3.1.2 Bitki türlerinin değerlendirilmesi

Bitki türlerinin değerlendirilmesi geçmişte yapılmış araştırmalara (Chrtek ve Slavik, 1981; Kreutz, 2004; Meikle, 1985; Tsintides v.d. 2007; Viney 1994) ve şimdiki araştırma sonuçlarına dayanmaktadır. Bitki türlerinin araştırılması sırasında her poligonda Tansley ölçüm metodu kullanılmıştır. Tansley ölçümüne göre bir bitki türünün nüfusu %1den azsa nadir, %1den fazla ama %25den azsa yaygın, ve %25den fazla ise çok kabul edilmektedir.

Akdeniz ÖÇKB'nin oldukça zengin bir florası var. Saha çalışmaları sırasında toplam 609 tür kaydedildi. Bu proje sırasında iki Ek II bitki türü (*Ophrys kotschyi* and *Tulipa cypria*) de kaydedildi. Her iki tür de ÖÇKB içinde güzel bir dağılıma sahipti. Bunun yanında bu proje sırasında toplam 24 endemik bitki türü de kayda geçirilmiştir. Endemik bitkiler bir bölgenin biyolojik-çeşitlilik değeri ile ilgili önemli işaretler verdiği için poligonları içinde yetişen endemik tür sayısına göre inceliyoruz. Endemizm değeri düşük – 1 tür, orta değer – 2 tür, yüksek değer – 2den fazla tür (Resim 5).

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

---

Ayrıca, yedi tehdit altında bitki türü ÖÇKB'nde kaydedildi: *Achillea cretica*, *Aegilops bicornis*, *Cyclamen graecum*, *Dianthus tripunctatus*, *Euphorbia paralias*, *Orchis punctulata*, *Serapias levantina*.

Bunun yanında bu proje sırasında Natura 2000 ekibi Akdeniz ÖÇKB'nde adanın kuzeyi için yeni sayılan üç tür kaydetti: *Phleum crypsoides*, *Papaver rhoeas subsp. cypricum*, *Serapias aphroditae*.

AB Habitat Direktifi Ek II'ye göre, buldukları habitatın kendine özgü doğasından ve/veya içinde buldukları habitatın zarar görüp bozulmasının olası etkilerinden ve/veya buldukları habitatın zarar görüp bozulmasının korunma durumlarına olası etkilerinden ötürü endemik türlerin özel ilgiye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yüzden Akdeniz ÖÇKB içindeki Ek II ve endemik bitki türlerinin, özellikle de nadir bitki türlerinin doğal yelpazesinin gözlenmesi ve durumunun korunması gerekmektedir.

3.1.3 Hayvan türlerinin değerlendirilmesi

Hayvan türlerinin değerlendirilmesi geçmişte yapılan çalışmalarda (MTCP 1993–2008 dönemi raporları, Kuşkor'un 1998–2001 dönemi raporları, Çevre Koruma Dairesi Raporları) elde edilen ayrıntılı bilgilerle yakın geçmişte yapılmış olan araştırmaların sonuçlarını içeriyor. Araştırmalar sırasında tespit edilen birey sayısı Birey, Çift ya da sayıya bağlı olarak topluluk (ör. 1–5, 6–10) olarak kaydedildi.

Yumurtlayan dişi kaplumbağa sayısı her bir türe ait tespit edilen toplam yuva sayısının üçe (dişi bir kaplumbağanın yumurta bıraktığı ortalama yuva sayısı) bölünmesi ile hesaplandı.

Bölge içerisinde Ek'te listelenmiş bulunan toplam 167 hayvan türü kaydedildi. Bunların arasında öncelikli koruma türlerinden olan yeşil deniz kaplumbağası, sini kaplumbağası ve Akdeniz foku; beş endemik kara sürüngen alt türü ve Ek I listesinde bulunan 45 kuş türü bulunmaktadır.

Ek listesinde yer alan hayvanların içerisinde en büyük grubu kuş türleri oluşturmuştur; bu da Akdeniz bölgesinin kuş sayıları ve çeşitliliği bakımından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ek listesinde bulunan bütün türlerin toplam birey sayısı her poligon için hesaplanmıştır. Ardından bu poligonlar önem derecelerine göre yüksek, orta ve düşük olmak üzere sınıflandırıldı (Ayrıntılar için bkz. Resim 6). Hakkında az bilgi bulunan veya hiç bilgi bulunmayan bölgeler önemsiz olarak addedilmemelidir. Bu muhtemelen gözlem yapan kişinin önyargıdan kaynaklı yaptığı bir hatadır.

3.2 Yönetim vizyonu, bölge için ideal hedefler

Koruma bölgesinin vizyonu Akdeniz ÖÇKB'nin doğal değerlerini korumak, muhafaza etmek ve iyileştirmek ve bu bölge içerisinde çalışan, yaşayan veya bölgeyi ziyaret edenleri bilinçlendirmektir. Ayrıca, bölgenin çeşitli sebeplerle bölgeye gelen sayısız ziyaretçinin gelmesinin yerli halka faydalı olacak hale getirilmesi gerekmektedir.

3.2.1 İdeal Hedefler

Bir ÖÇKB oluşturulmasının uzun vadeli hedefi Ek I habitatları ile Ek II türlerinin imtiyazlı korunma durumunu devam ettirmektir. Kaplumbağalar ve yumurtlama habitatları mevcut çevre yasası (21/97 madde 11, paragraf 1) ile hâlihazırda koruma altındadır.

Bu ÖÇKB için hedef, Habitat Direktifi Ek I'deki habitatlar, Ek II'deki türler, Yabani Kuşlar Yönergesi Ek I'deki türler ile Kıbrıs'taki endemik bitki ve hayvan türlerini korumaktır. İki deniz kaplumbağası türü (Yeşil kaplumbağa *Chelonia mydas* ve Sini kaplumbağası *Caretta caretta*), türü ciddi tehlike altında bulunan Akdeniz foku (*Monachus monachus*), iki endemik, üreyen kuş türü (Kıbrıs ötleğeni *Sylvia melanothorax* ve Kıbrıs Kuyrukkakanı *Oenanthe cyprica*) ile Mahmuzlu kızkuşu (*Vanellus spinosus*) ile Uzunbacak (*Himantopus himantopus*) (kişisel gözlem) gibi Ek I'deki üreyen göçmenler bu bölge kapsamındaki öncelikli hayvan türleridir.

Akdeniz ÖÇKB ilkbahar ve sonbahar aylarında yüz binlerce kuşun kullandığı çok önemli bir uçuş koridorudur. ÖÇKB içindeki baskın habitatların korunması göçmen ve üreyen kuş türlerinin tercih ettiği yuvalanma ve konaklama habitatlarını koruma altına alacaktır. ÖÇKB içindeki sulak alanların etrafında alınacak daha sıkı koruma önlemleri üreyen, dinlenen ve kışın konaklayan kuşların rahatsız edilmeye ve yasa dışı avlanmaya karşı korumaya yardımcı olacaktır.

3.3 Sosyo ekonomik ölçütler/kriterler

Ekosistem veya doğa içerisinde var olan esas dinamik süreçlerin ve bunların uzamsal ve geçici boyutları ve korunma hedefleri üzerindeki etkilerinin bir listesi ve açıklamaları.

- Birbirinin yerini almak doğal bir süreçtir ve bu süreçte bir habitat topluluğu başka bir topluluğun yerini alarak sonunda stabil klimaks bir topluluk oluşturur. Ancak habitatlara sürekli hasar verip bozulmalarına yol açmak birinin yerini alma doğal sürecini aksatıp bu stabil klimaks topluluğun oluşumunu engelleyebilir
- Habitat parçalanması genellikle insan faaliyetlerinin bir habitatı iki veya daha fazla parçaya ayırması ile meydana gelir. Ayrıca parçalanma sonucunda habitatın küçülmesi bir diğer tehdit oluşturduğundan ÖÇKB içinde ve civarında yapılacak inşaatlaşmanın çok sıkı denetlenmesi gerekmektedir. Alan büyüklüğü itibarıyla daha küçük ve ilk hallerine kıyasla daha çok kenarları olduğundan habitat parçaları bozulmaya ve yok olmaya daha eğilimlidirler.
- Tarım faaliyetlerinin artması: Yoğun tarımsal faaliyetlerin habitatların doğal yapısı üzerinde tarımsal kullanım amaçlı arazi açılması ve büyük miktarlarda kimyasal gübre, böcek ilacı ve bitki ilacı kullanılması gibi bir kaç olumsuz etkisi vardır. Daha çok arazinin tarıma açılması habitatların yok olması ve başka habitatların parçalanması ve muhtemelen artan erozyon demektir. Büyük miktarlarda kimyasal gübrenin yanı sıra bitki ve böcek ilacının kullanılması doğal türlerin yok olmasına, türlerin yapısının bozulmasına, ve tuzlanmaya sebebiyet vererek toprak kalitesinin düşmesine sebep olabilir. Böcek ilacının yol açacağı kirlilik uzun vadede bazı türler arasında biyo-artışa sebep olabilir ve bu da en tepedeki avcılar (predator) için olumsuz bir durum yaratabilir. Yoğun tarımın uzun vadedeki bir diğer de etkisi de toprağın besinlerle zenginleştirilmesi olabilir. Bu besinler akarsular aracılığıyla denize taşınıp kıyı sularında ötrofikasyona yol açabilir ve bu durum da deniz yosunu artışına sebep olabilir. Bu süreç özellikle de yaşamlarını sürdürmek için oligotrofik (düşük besin değerine sahip) bir ortama ihtiyaç duyan Posidonia yataklarına zarar verebilir. Posidonia yataklarının zarar görmesi daha yüksek besin seviyelerine yol açabilecek yoğun tarımın veya denize yapılacak herhangi bir katkının uzun vadeli bir yan etkisi olabilir.
- Yabancı türlerin ekilmesi yerel türlerin nüfus dengelerini bozup doğal habitatlarının işgal edilmesine yol açabilir. Bu durumun etkisi hassas ve kendine özgü endemik türlerin yaşadığı adalarda daha da büyük olabilir.
- Toprak ve alt katmanların erozyonu, ince kum tabakası ve kili sahile suyla taşınmasından ötürü niteliği bozulan ve bitki toplulukları değişen kumul sistemler gibi hassas habitatların küçülmesine yol açabilir.
- Plaj bölgesine gelen insan sayısındaki artış hassas kumul sistemlerinin daha da fazla zarar görmesine sebep olabilir.
- Bölgeden kum alınması çok hassas sistemlere zarar verebilir. Bu sistemlerin eski hallerine dönmesi birkaç yıl hatta on yıllar da sürebilir.
- Sürdürülemeyen su tüketimi yıllar süren kuraklıkla birlikte ÖÇKB'ndeki sulak alanlarda bulunan doğal habitatlarla fauna üzerinde felaket etkisi yapıp pek çok sulak alan türünün yok olmasına sebep olabilir.

3.4. Belirli alanlar için Uygulama Hedefleri (Ayrıntılar için bkz. Tablo 6)

Alan 1 a – Hassas kumul habitatları (2260, 2110), öncelikli kıyı kumul habitatları (2250*), Endemik *Limonium* türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki bitki örtülü falezleri (1240), phyrgana ve çalılık habitatları (5210, 5330, 5420) korumak amacıyla katı koruma alanı ilan edilmiştir. Batı sahil şeridi boyunca yer alan poligonların çoğu bu alan içerisinde bulunmaktadır. Bu alana girişe izin vardır ancak YALNIZCA mevcut yol ve patikalardan yapılmak kaydıyla. Bu alanda inşaatlaşmaya izin verilmemelidir. Bu güzel hassas habitatları korumak ve farkındalık yaratmak amacıyla gözle görünür noktalara bilgi panoları yerleştirilmelidir.

Alan 1b – Öncelikli Posidonia yatakları habitatlarını (*1120) korumak amacıyla katı koruma alanı ilan edilmiştir. Bu alan kıyından azami 1.5 km kadar uzaklık ve 30 metre derinliğe kadar uzanan kıyı bölgelerini içermektedir. Bu alanda balıkçılık, motorlu deniz aracı (tekne ve jet ski) ile dolaşmak ve çapa atmak yasaktır.

Alan 2a - *Chelonia mydas* ve *Caretta caretta*ların yumurtlama yaşam alanlarını korumak amacıyla etkin koruma alanı ilan edilmiştir. Bu alan Ak 41, Ak191, Ak 200, Ak 206, Ak 211, Ak 216 ve Ak 609 poligonlarının derin su çizgisinden kumul bitki örtüsüne kadar olan sahil kısımlarını içermektedir. Bu alan kısmen halkın kullanımına açık olmasına rağmen kaplumbağaların yumurtlama döneminde plaj geceleri halkın kullanımına kapatılmalı, plaja her türlü aracın girişi yasaklanmalı ve plajda mangal yakılmasına izin verilmemelidir. Bu alanda inşaatlaşmaya izin verilmemelidir.

Alan 2b – Uzunbacak ile Mahmuzlu kızkuşu gibi kışın konaklayan ve üreyen Ek I Kuş Türlerini korumak amacıyla etkin koruma alanı ilan edilmiştir. Bu alan Kalkanlı ve Geçitköy sulak alanlarını çevreleyen poligonları içermektedir. Bu alan halka açık durumdadır ancak yuvalayan kuşlara bağlı olarak bazı kısıtlamalar getirilebilir. Bu alanda avlanmaya veya inşaatlaşmaya izin verilmemelidir.

Alan 3a - Yaşam alanları ile türlerin korunma durumunu muhafaza etmek amacıyla kullanım alanı ilan edilmiştir. Bu alan yerleşim alanlarını ve tarım arazilerini içermekte olup halkın kullanımına tamamen açıktır. Bu alanda izin verilecek inşaatlaşma var olan binaların restorasyonu ve dönüşümü olup bölgenin doğal güzelliğini korumak için aşırı dikkat edilmesi gerekmektedir. Eski binaların restorasyonuna izin verilmeli ve habitatlara daha fazla zarar verilmesini ve parçalanmasını engellemek amacıyla Korucam, Akdeniz, Sadrazamkoy ve Kayalar civarında agri veya eko turizm faaliyetlerine yönelik çevreye duyarlı inşaatlaşma teşvik edilmelidir.

Alan 3d – Önemli otsu habitatın (*6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkileri) mevcut korunma durumunu muhafaza etmek amacıyla kullanım alanı ilan edilmiştir. Bu alan ÖÇKB'nin kuzey ve doğu kısmında bulunan yüksek doğal değerlere sahip tarım arazilerini içermektedir. Çiftçilerin sürdürülebilir çiftçilik uygulamaları yapması gerekir. Bu alanda izin verilecek inşaatlaşma var olan binaların restorasyonu ve dönüşümü olup bölgenin doğal güzelliğini korumak için aşırı dikkat edilmesi gerekmektedir. Eski binaların restorasyonu ve agri veya eko turizm faaliyetlerine yönelik çevreye duyarlı inşaatlaşmanın teşvik edilmesi gerekmektedir.

Alan 4 – Matorral, çam, zeytin ve harup ormanlarını korumak ve iyileştirmek amacıyla tampon alan ilan edilmiştir. Alan halka tamamen açık olmasına rağmen ateş yakmak yasaklanmalı ve inşaat faaliyetleri alan 3a ve 3d'de belirtildiği şekli ile sınırlandırılmalıdır.

IV. Uygulama – alanlara ayırma ve yönetim stratejileri

4.1 Alanlara ayırma

Yönetim yoğunluğu (ör. muhafaza etmek veya eski haline getirmek), kabul edilebilir değişim düzeyi, halka açık veya sınırlı kullanım (sessiz alanlar) vs. gibi değişik ölçütlere dayanan pek çok farklı alan oluşturma sistemi türü bulunmaktadır. Alanlara ayırma genellikle arzu edilen koruma düzeyi göz önüne alınarak gerçekleştirilir ve neredeyse hiç insan unsuruna izin verilmeyen alanlardan alanın bir hayli değişime uğradığı yoğun kullanıma açık alanlara kadar çeşitlilik gösterir.

Her alan için ön görülen yönetim çözümleri belli bir çerçevede olacak ve plandaki diğer alanlardan tür ve koruma düzeyi bakımından farklılık gösterecek. Alan sistemi sabit olmayıp alanların değişmesi veya komşu alanlarla birleşmesiyle birlikte değişecek.

Alanlara ayırma doğal habitatların ve hayvan topluluklarının ihtiyaç duyduğu koruma düzeyi ve alan içerisinde yapılmasına izin verilecek insan faaliyetlerini göz önüne alarak yapılmaktadır. El değmemiş, insan unsurunun hiç bulunmadığı alanlardan doğal alanın turistlerin kalabileceği tesislerin yapımına imkan tanıyacak şekilde büyük ölçüde değiştirildiği, yoğun kullanıma açık alanlara kadar çeşitlilik gösterir. Alanlara ayırma sistemini mümkün olduğunca basit tutmak gerekir. Dört farklı alan türü oluşturmaya karar verdik (Resim 7. Alan Haritası):-

1. Katı Koruma Alanı
2. Etkin Koruma Alanı
3. Kullanım Alanı
4. Tampon Alan

İlaveten, bazı alanlar yönetimle ilgili farklı koşullara, korumaya ve/veya lokalitelerin kullanımına bağlı olarak alt alanlara bölündü. (Tablo 6). Bu tablo uygulama hedefleri için mantıksal çerçeve analizi sonucunda oluşturuldu. Hedefler uzun vadede ideal hedeflerin uygulanmasına yardımcı olabilir.

Alanların oluşturulmasında kullanılan yöntem bilim:

Alan 1a – aşağıdaki kriterlere göre belirlenmiştir:

1. Lokalite Önem Endeksi (ILI). Yönetim gerektirmeyen habitatlar için endeks değeri 420den (yüksek ve çok yüksek önem) büyük olması.
2. Endemik bitki sayısı ikiden fazla olması.

Alan 1b – öncelikli habitat 1120* Posidonia yataklarının varlığı göz önüne alınarak oluşturuldu.

Alan 2a – yumurtlayan deniz kaplumbağalarının varlığı göz önüne alınarak oluşturuldu.

Alan 2b – Kış ziyaretçisi ve üreyen Ek I kuş türlerinin varlığı göz önüne alınarak oluşturuldu.

Alan 3a – tarım arazisi (ekilebilir arazi) ve yerleşim yerlerinin varlığı göz önüne alınarak oluşturuldu.

Alan 3d – tarım arazisinin varlığı ve otluk habitatların ILI değerinin 420den büyük olması (yüksek ve çok yüksek önem) göz önüne alınarak oluşturuldu. Buna Kalkanlı zeytin ağaçları da dahildir.

Alan 4 – diğer tüm alanlar.

Tablo 6. Alanlara göre uygulama hedefleri için mantıksal çerçeve (Ek 7)

Uygulamalı hedeflerin yönetim planının uygulanması sırasında gerçekleştirilebilir olması gerekmektedir.

Alan/ alt alan	Uygulamalı hedefler	Alanın konumu	Yorum ve ziyaretçi yönetimi hedefleri	Gelişim hedefleri	Önlemler	Başarı göstergesi	Varsayımlar ve riskler
Alan 1a Mutlak Koruma Alanı	2250*, 2110, 2260, 5210, 5330, 5420, 1240, 9540 numaralı hassas kumul habitatlarını, mattoral, ardıç, zeytin, harup, phrygana ve orman habitatlarını korumak/iyileştirmek	Bu alan batı sahil şeridi boyunca yer alan poligonların çoğunu içermektedir.	Giriş ve kullanım mevcut yollarla sınırlandırılmalıdır. Bölgenin mevcut durumu muhafaza edilip gözle görünür noktalar bilgi panoları yerleştirilmelidir.	Bilgilendirici panolar yerleştirmek ve tüm paydaşları bilinçlendirmek	Girişe izin verilmeli ancak araçların mevcut yolları kullanması gerekmektedir. İnşaatlaşmaya izin verilmemeli ve bölgenin şimdiki durumu muhafaza edilmelidir. Bozulmuş yerlerin restore edilip işgalci yabancı türler (ör. akasya) sökülmeli ve yerli bitki türleri (ör. Ardıç ve Pistacia) teşvik edilmelidir.	Uygulamalı hedeflerde listelenmiş poligonların tümünde daha iyi korunma durumu	Alanın sınırları hakkında doğru bilgi, düzenli denetim, habitatın eski haline getirilmesi
Alan 1b Mutlak Koruma Alanı	Öncelikli habitat *1120 Posidonia yataklarını korumak	Kıydan 1.5 km uzaklık ve 30 m derinliğe kadar olan kıyı alanı	Sınırlı giriş	Farklı paydaş grupların bilgilendirmek	Ağ ve trollerle balık yakalamayı ve bütün teknelerin demirlemesini engellemek	Habitatın şimdiki yerinin ve durumunun korunması	Alanın konumu hakkında doğru bilgi, düzenli denetim.
Alan 2a Etkin koruma alanı	<i>Caretta caretta</i> ve <i>Chelonia mydas</i> ların yumurtladığı habitatları korumak	Ak41, Ak191, Ak200, Ak206, Ak211, Ak216, ve Ak609 poligonlarının gel-git seviyesinden kumul bitki örtüsüne kadar olan kısımları	Kısmen açık veya belirli noktalara giriş. Ancak kaplumbağaların yumurtlama döneminde uyulması gereken kurallar (plajın geceleri halka kapatılması, araç ve köpek girişinin yasaklanması, mangal yakılmaması vs.) katı bir şekilde uygulanmalıdır.	Bilgilendirici panolar yerleştirmek ve yumurtlama döneminde plaja gelen herkesi bilinçlendirmek	Kaplumbağa yuvalarının bozulmasını, hasar görmesini, köpeklerin yumurtaları yemesini, araç girişini, inşaatlaşmayı engellemek	Kaplumbağa yuvalarının gözlenmesi ve korunması ve daha fazla yumurtlama ve yumurtadan çıkan kaplumbağa sayısında artışta başarı	İnsan etkisi hakkında doğru bilgi, düzenli denetim, ziyaretçilerle yerli halkı bilinçlendirmek

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan 2b Etkin koruma alanı	Kışın konaklayan ve üreyen Ek I Kuş türleri korumak	Kalkanlı ve Geçitköy göletleri etrafındaki poligonlar	Bu göletlerdeki Ek I kuş türlerinin rahatsız edilmesini veya avlanmasını engellemek amacıyla kısmen açık veya belirli noktalara giriş. Kuş gözlem kuleleri yerleştirmek, çobanlar gibi yerli paydaşları koyun sürülerinin yer yuvalarına yumurtlayan kuşların yumurtalarını ezmelerini engellemek için bilgilendirmek.	Bilgilendirici panolar yerleştirmek ve paydaşları bilinçlendirmek. Yuvalanma ve dinlenme için yüzer adalar yerleştirmek.	Ek I listesindeki kuşların yuvalarının yok edilmesini ve avlanmasını engellemek.	Ek listesindeki kuş türlerinin üreme başarısını gözlemek.	İnsan etkisi hakkında doğru bilgi, düzenli denetim, ziyaretçileri bilinçlendirmek
Alan 3a Kullanım alanı	Habitatların ve türlerin mevcut korunma durumunu muhafaza etmek	Yerleşim yerleri, tarım alanları	Kullanıma tamamen açık.	Bilgilendirici panolar yerleştirmek ve yerli paydaşlarla birlikte çalışmak	Habitatlara daha fazla zarar verilmesini ve parçalanmasını engellemek amacıyla Korucam, Akdeniz, Sadrazamkoy ve Kayalar civarında eski binaların restorasyonuna izin vermek ve agri veya eko turizm faaliyetlerine yönelik çevreye duyarlı inşaatlaşmayı teşvik etmek.	Alandaki habitatları gözlemeye devam etmek ve mümkünse mevcut durumlarını iyileştirmek. Yerli halkın sosyo-ekonomik durumunun iyileşmesi	İnsan etkisi hakkında doğru bilgi, düzenli denetim, ziyaretçilerle yerli halkı bilinçlendirmek
Alan 3d Kullanım alanı	6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkilerinin sürdürülebilir yönetimi	ÖÇKB'nin kuzey ve doğu kısmındaki doğal değeri yüksek tarım arazileri	Kullanıma tamamen açık.	Farklı paydaş gruplarını bilgilendirmek	Mevcut yönetim uygulamalarını sürdürmek.	Otluk alanların biyoçeşitlilik değerinin korunması veya iyileştirilmesi	Çiftçileri bilgilendirme ve sürdürülebilir tarım yapılması için teşvik verilmesi.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Alan 4 Tampon alan	Orman, mattoral, zeytin, harup, ardıç ve kumul habitatlarının korunması/iyileştirilmesi	Alan haritasına bkz.	Kullanıma tamamen açık; mangal yakmak belli alanlarla sınırlı tutulacak.	Bilgilendirici panolar yerleştirmek	Yoğun tarım, tarla sürmek ve yoğun otlatmayı engellemek.	Her lokalite içerisindeki habitatın korunma durumunun iyileştirilmesi	Çiftçileri bilgilendirme ve yoğun olmayan tarım yapılması için teşvik verilmesi.
-----------------------------------	---	----------------------	--	-------------------------------------	--	---	--

4.2 Yönetim Stratejileri

4.2.1 Mutlak Koruma Alanı için Yönetim Stratejileri:

Akdeniz ÖÇKB'nde Katı Koruma Alanı altında iki alt alan bulunmaktadır:

Alan 1a'da amaç hassas kumulları, mattoral, ardıç ve phrygana (2250*, 2210, 2260, 5210, 5420 ve 1240) habitatlarını korumak ve iyileştirmektir; Katı Koruma Alanı 1a'da hedef habitatlar kuml, mattoral, ardıç, phrygana ve orman habitatlarıdır. Bu habitatlar hassas veya nadir ekosistemler olup insan etkisinden aşırı etkileniyorlar. Bu alan içerisinde uygulanacak yönetim stratejileri alan girişin mevcut asfalt ve toprak yollardan yapılması, bölgenin mevcut durumunu muhafaza etmek amacıyla inşaatlaşmaya izin verilmemesi ve en gözle görünür noktalara bilgilendirici panolar yerleştirilmesini içermektedir. Ayrıca, bozulmuş habitatların ve alanların ıslah edilmesi düşünülen bir diğer strateji olup bunun için Akasya gibi türlerin sökülüp yerlerine yerel türlerin ekilmesi gerekebilir.

Alan 1b'de amaç 30 metrelik bir derinliğe ve kıyıdan 1.5 km'lik bir mesafeye kadar olan kıyı alanını kaplayan Posidonia yataklarının korunmasıdır. Bu alanda yönetim stratejisi ağ veya trolle balıkçılık ve teknelerin demirlemesi sonucunda Posidonia yataklarının zarar görmesini engellemektir. O yüzden farklı paydaş gruplarına gerekli bilgi verilmeli ve Posidonia yaşam alanının mevcut durumunu ve yayılımını korumak için düzenli denetim yapılması gerekmektedir.

4.2.2 Etkin Koruma Alanı için Yönetim Stratejileri:

Akdeniz ÖÇKB içinde iki farklı Etkin Koruma Alanı bulunmaktadır:

Etkin Koruma Alanı 2a'da amaç *Caretta caretta* ve *Chelonia mydas* yumurtlama habitatlarının zarar görmesini engellemek ve kaplumbağa yuvaları ile yumurtadan yeni çıkan kaplumbağaları korumaktır. Bu alan Ak41, Ak191, Ak200, Ak206, Ak211, Ak216, ve Ak609 poligonlarının gel-git seviyesinden kumul bitki örtüsüne kadar olan kısımlarını içermektedir. Etkin Koruma Alanı mevsimlik bir alan olacak; Mayıs'tan Ekim'e 20.00-08.00 saatleri arasında halkın kullanımına kapalı olacak ve sadece gönüllülerle sahilde devriye gezecek Çevre Koruma Dairesi elemanlarının girişine izin verilmelidir. Öte yandan yönetim stratejisi plajı kullanan bütün insanlarda farkındalık yaratmak amacıyla bilgi panolarının yerleştirilmesini içermektedir. Köpeklerin yuvalardaki yumurtaları yemesi, araçların plaja girişi, alan içinde veya etrafında inşaatlaşma gibi hasara yol açabilecek durumların engellenmesi de kaplumbağa yuvalarının korunması ve yuvalanma düzeyinin muhafaza edilmesi ve artırılması için önemli bir adımdır. Ayrıca, yönetim stratejilerini geliştirmek için insan etkisi ile ilgili doğru bilgi edinilmelidir.

Etkin Koruma Alanı 2b'de amaç Kalkanlı ve Geçitköy göletlerindeki sulak alanlarda kışı geçiren veya üreyen Ek I listesindeki kuşları muhafaza etmek ve korumaktır. Koruma çerçevesinde bu alan tümünde avlanmayı yasaklamaktır. Bu durum sulak alanlarda yaşayan tüm kuş türlerini ve özellikle de Ek I listesindeki kışın konaklayan veya ziyaretçi göçmen kuşları koruyacaktır. Bu alanın bir diğer amacı da yerel paydaşları (özellikle de çobanları) Uzunbacak (*Himantopus himantopus*) ve Mahmuzlu kızkuşu (*Vanellus spinosus*) gibi önemli, yere yuvalanan kuşların varlığı konusunda eğitmektir. Bu türlerin yuvaları su içmek için göletlere götürülen koyun sürüleri tarafından ezilmeye açıktır. Ayrıca, yumurtalar köpekler ve kirpiller tarafından da yenmektedir. Yere yuvalanan bu türleri korumak için önerilen bir çözüm üzerinde yuvalanıp dinlenebilecekleri yüzer ada(lar) yerleştirmektir.

4.2.3 Kullanım Alanı için Yönetim Stratejileri:

Akdeniz ÖÇKB içinde iki farklı Kullanım Alanı bulunmaktadır:

Kullanım Alanı 3a için öngörülen amaç, habitatlara ve türlere daha fazla zarar gelmesinin engellenmesi ve habitatlar ile türlerin mevcut korunma durumunun muhafaza edilmesidir. Alan 3a yerleşim yerlerini ve doğal değeri düşük tarım arazilerini kapsamaktadır. Kullanım Alanı halka tamamen açık olup bu alana yönelik yönetim stratejileri bitişik habitatlara zarar verilmesini engellemeyi de düşünerek eski binaların restorasyonunu ve belli oranda çevreye duyarlı inşaatlaşmayı yaygınlaştırmaktır. Habitatların bozulmasının ve daha fazla habitatın parçalanmasının engellenmesiyle alan içindeki habitatların şimdiki durumlarının muhafaza edilmesi ve bitişik habitatların durumunun iyileştirilmesi planlanmaktadır. Bunun yanında bilgi panolarının yerleştirilmesiyle ziyaretçilerle yerli paydaşların bilinçlendirilmesi gerçekleştirilebilecek.

Kullanım Alanı 3d'de amaç 6220 Aralarında otsu bitkiler bulunan Pseudo-steppe ve tek yıllık Thero-Brachypodietea bitkilerinin sürdürülebilir yönetimidir. Bu alan çiftçi kullanımına tamamen açık olup bu Kullanım Alanı için öngörülen yönetim stratejisi otsu bitki habitatlarının sürdürülebilir yönetimidir. Mevcut durumda bu, doğal değeri yüksek otluk alanlarda yürürlükteki yönetim uygulamalarını devam ettirmektir. Otluk alanlarda yoğun tarımcılık, aşırı hayvan otlatmak ve habitatların daha fazla parçalanmasının engellenmesiyle alandaki mevcut habitatların muhafaza edilmesi ve korunma durumunun daha da iyileştirilmesi planlanmaktadır. Bu korunma durumunun ön şartı çiftçilere yönelik mali teşviklerin uygulamaya konmasıdır.

4.2.4 Tampon Alan için Yönetim Stratejileri:

Tampon Alanın uygulamadaki amacı, alan içerisindeki habitatların, gerektiği durumlarda, durumunu korumak ve iyileştirmektir. Tampon Alan içerisindeki hedef habitatlar orman, mattoral, zeytin, harup, ardıç ve kumul habitatlarıdır. Kullanım Alanı halkın kullanımına tamamen açıktır ancak mangal yakmak belli alanlarla sınırlı tutulması gerekmektedir. Bu alan için başarı göstergesi her lokalite içindeki her habitatın korunma durumunda iyileşmeler meydana gelmesi ve hassas bitişik alanların korunmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için öngörülen yönetim stratejisi yoğun tarımsal uygulamaların, tarla sürmenin ve yoğun otlatmanın engellenmesidir. Ayrıca, yoğun olmayan tarımsal uygulamaları benimsemeleri için çiftçilere ve yerli paydaşlara bilgi ve teşvik verilmesi ve bilgi panolarının yerleştirilmesi gerekmektedir.

4.3 Eylem planları

Alınacak önlemler ve bütçe

Önlem 1	Belirlenmiş tüm yollara araç girişine kısıtlama getirmek				
Uygulanacağı yer: Alan, yönetim birimi, konum	Alan 1a				
Hedefler	Hassas kumul habitatlarını, mattoral, ardıç, zeytin, harup ve phrygana habitatlarını (2250*, 2210, 2260, 5210, 5420 ve 1240) korumak/iyileştirmek.				
Faaliyetlerin tanımlaması	Süre	Uygulayıcı	Maliyet	Başarı göstergesi	Denetleyici
Bilgilendirici panoların yerleştirilmesi	1 yıl	Natura 2000 projesi, Çevre dairesi	???	Yukarıdaki hedefler kısmında belirtilen habitatların korunma durumunda iyileşmeler meydana gelmesi	Ormancılar

Önlem 2	Yabancı bitkilerin sökülmesi				
Uygulanacağı yer: Alan, yönetim birimi, konum	Alan 1a				
Hedefler	Akasya gibi yabancı bitkilerin Ak203 ve Ak205 numaralı poligonlardan sökülmesi				
Faaliyetlerin tanımlaması	Süre	Uygulayıcı	Maliyet	Başarı göstergesi	Denetleyici
Akasya gibi yabancı bitkilerin sökülmesi ve yerli bitkilerin ekilmesi	1-10 yıl	Orman Dairesi	???	Yabancı bitki bulunmaması ve yabancı olmayan bitkilerin başarıyla ekilip yetişmeleri	Ormancılar ve Orman Dairesi

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Önlem 3	Yuvalayan Mahmuzlu Kızkuşu ile Uzunbacak türlerinin korunması				
Uygulanacağı yer: Alan, yönetim birimi, konum	Alan 2b				
Hedefler	Mahmuzlu Kızkuşu ile Uzunbacak türlerinin korunması ve yeni yuvalanma alanlarının yaratılması.				
Faaliyetlerin tanımlaması	Süre	Uygulayıcı	Maliyet	Başarı göstergesi	Denetleyici
Bilgilendirici panoların yerleştirilmesi ve yerel paydaşlarla etkileşim	1 yıl	Natura 2000 projesi ve Çevre Dairesi	???	Yuvalanan kuş sayısında artış	Ormancılar ve Çevre Dairesi
Mahmuzlu Kızkuşu ile Uzunbacak türlerinin dinlenmesi ve yuvalaması için yüzer adalar yapılması	İlk yıldan itibaren devamlı	Natura 2000 projesi ve Kuşkor		Adada yuvalanmanın gerçekleşmesi	Ormancılar ve Kuşkor

Önlem 4	Kaplumbağa yuvalarının hasar görmesini, köpeklerin yumurtaları yemesini, araç girişini ve inşaatlaşmayı engellemek				
Uygulanacağı yer: Alan, yönetim birimi, konum	Kaplumbağaların yuvalanma habitatları (Alan 2a)				
Hedefler	Kaplumbağa yuvalanma habitatlarının korunması				
Faaliyetlerin tanımlaması	Süre	Uygulayıcı	Maliyet	Başarı göstergesi	Denetleyici
Bilgilendirici ve yuvaların yerini gösteren panoların/işaretlerin yerleştirilmesi	İlk yıldan itibaren devamlı	Natura 2000 projesi, yerel STÖler ve Çevre Dairesi	???	Kaplumbağa yuvalarına zarar gelmemesi	Ormancılar ve Çevre Dairesi
Yumurtaların başka hayvanlar tarafından yenmemesi için koruyucu paravan/teller konması	Sürekli	Yerel kaplumbağa koruma STÖ	???	Kaplumbağa yumurtalarının yenmesinde azalma	Çevre Dairesi
Tüm araç park yerlerinden ve giriş noktalarından sahile girişi engelleyerek her türlü aracın sahile girişini engellemek	İlk yıldan itibaren devamlı	Natura 2000 projesi, yerel STÖler ve Çevre Dairesi	???	Sahillere araç girişinin gerçekleşmemesi	Ormancılar ve Çevre Dairesi

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Önlem 5	Öncelikli habitat *1120 Posidonia yataklarını korumak				
Uygulanacağı yer: Alan, yönetim birimi, konum	Bütün kıyı poligonlarının 30 mt derinlik ve kıyıdan azami 1.5 km uzaklığa kadar olan alanları				
Hedefler	Bu öncelikli habitatın korunma durumunu muhafaza etmek				
Faaliyetlerin tanımlaması	Süre	Uygulayıcı	Maliyet	Başarı göstergesi	Denetleyici
Olası tüm paydaşlar, yani tur tekneleri, sualtı dalış işletmeleri, balıkçılar vs. arasında farkındalık yaratmak.	İlk yıldan itibaren devamlı	Natura 2000 projesi, Devlet birimleri	???	Habitatların mevcut durumunda bozulma meydana gelmemesi	Ormancılar, Turizm, Çevre, Balıkçılık Daireleri
Koruma bölgesinin sınırlarını belirlemek için şamandıralar yerleştirmek	İlk yıldan itibaren devamlı	Natura 2000 projesi	???	Tekne trafiğinde azalma	Ormancılar ve Çevre Dairesi

V. Gözleme

5.1 Yaşam alanlarının gözlenmesi

Yaşam alanlarının gözlenmesi Tablo 1de gösterilen ve bölüm 3.1.1.de değerlendirilen Ek I habitat türlerine odaklanacak. Önerilen yöntem, "Yaşam alanı haritalandırma el kılavuzunu" kullanarak bu projenin daha önceden yaptığı sayımı yeniden yapmaktır (Seffer v.d. 2008). Elde edilen veri proje tarafından geliştirilen ve gözlem sonuçlarının değerlendirmesinde başlangıç noktası oluşturacak temel veriyi içerecek bir ilişkiel veri tabanında depolanacak.

Gözlemlerin ne sıklıkta yapılacağı belirli habitat türlerindeki bitki ve hayvan türlerinin bileşimine (kompozisyon) ait dinamikler ve farklılıklara bağlıdır. Orman gibi daha durağan yaşam alanları için beş yıl yeterli bir süre iken kumul ekosistemi gibi daha dinamik yaşam alanları için bir ya da iki yıllık dönemler önerilmektedir.

Verinin değerlendirmesi IHI (Habitat Önem Endeksi) ve ILI (Lokalite Önem Endeksi) kullanarak bölge, temsiliyet ve korunma durumu hakkında yapılacak hızlı bir değerlendirmeye göre yapılacaktır (bkz. Bölüm 3.1.1.) Gözlem sonuçları hakkındaki daha ileri değerlendirmeler türlerin bileşiminde meydana gelen değişimlere dayanarak yapılmalıdır. Bitki örtüsü biliminde yaygın olarak kullanılan çeşitli tanzim ve sınıflandırma yöntemleri dikkate alınarak farklı teknikler kullanılabilir (ör. ter Braak ve Smilauer 1998, Gauch 1982, Peet 1980).

Posidonia yataklarının dağılımının gözlenmesi uydu ile uzaktan algılama ve/veya havadan fotoğraflarla gerçekleştirilmelidir. Tüm habitatların birbiriyle var olan doğal ilişkisi göz önüne alındığında Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bulunan bütün okyanus otsu habitatlarının haritası uzaktan algılama teknikleri kullanılarak çıkarılmalıdır. Görüntüler her yıl satın alınarak zamanla Posidonia yataklarında gelen değişimler ölçülmelidir.

*1120 Posidonia yatakları (Posidonion oceanicae)

Kıyı alanında yaygın habitat.

Gözleme süresi: yılda bir

Gözleme yerleri: 30 mt derinliğe kadar olan kıyı alanı

1240 Endemik *Limonium* türünün bulunduğu Akdeniz kıyılarındaki bitki örtülü falezler

Küçük bir alanda yetişen nadir ve türü tehlikede habitat.

Gözleme süresi: yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak146, Ak151, Ak216

2110 Embriyonik hareketli kumullar

Nadir, türü tehlikede ve çok hassas habitat.

Gözleme süresi: yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak136, Ak182, Ak209

2240 Aralarında tek yıllık bitkiler bulunan Brachypodietalia tipi otluk kumullar

Nadir, türü tehlikede ve çok hassas habitat.

Gözleme süresi: yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak209

2250* Ardıç türleri bulunan kıyı kumulları.

Nadir, türü tehlikede ve çok hassas habitat.

Gözleme süresi: yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak136, Ak182, Ak209, Ak216, Ak270

2260 Cisto-Lavenduletalia kumul sclerophyllous bitkileri

Nadir, türü tehdit altında ve hassas habitat.

Gözleme süresi: 2 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak41, Ak128, Ak204, Ak230, Ak453

5210 Aralarında Ardıç türleri bulunan Arborescent matoral

Yaygın habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak127, Ak151, Ak224, Ak290, Ak399

5330 Thermo-Akdeniz ve çölümsü çalılık

Geniş alanları kaplayan yaygın habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak94, Ak96, Ak164, Ak169, Ak612,

5420 Sarcopoterium spinosum phryganas

Geniş alanları kaplayan yaygın habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak5, Ak94, Ak103, Ak182, Ak560

6220 Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea

Nadir ve hassas habitat.

Gözleme süresi: 2 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak0, Ak168, Ak239, Ak531, Ak644

6420 Akdeniz uzun bitki ve saz çayırları (Molinio-Holoschion)

Nadir, türü tehlikede ve çok hassas habitat.

Gözleme süresi: 2 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak441

8210 Chasmophytic bitki örtülü kalkerli eğimli kayalıklar

Nadir habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak1, Ak2, Ak3

9290 Selvi ormanları (Acero-Cupression)

Nadir habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak7, Ak13, Ak28, Ak494, Ak537

9320 Zeytin ve Harup ormanları

Sık habitat, nadir olarak çok iyi korunma durumunda.

Gözleme süresi: 2 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak100, Ak168, Ak170, Ak239, Ak644

9540 Aralarında endemik Mesogean çamları bulunan Akdeniz çam ormanları

Bölge içerisinde nadir habitat.

Gözleme süresi: 5 yılda bir

Gözleme yerleri: poligon Ak0, Ak3, Ak130, Ak180, Ak248

Tablo 7 gözlem yapılacak habitat türlerinin listesini, gözlem yapılması önerilen yerleri (lokalite) ve örnekleme süresini göstermektedir. Belli lokaliteler için belirleyici örnekleme dönemi daha dinamik habitat türleri için yapılması gereken ve en kısa olan örnekleme süresidir.

Örnekleme için oluşturulan zaman çizelgesi (Tablo 8) daha önceki analizlere dayanarak hazırlandı. Lokalitelerde 10 yıllık bir dönemde yapılacak örnekleme planını gösteriyor. Poligon sayısı her bir yılda kaç yerde örnekleme yapılacağını göstermektedir. B – ilk örnekleme yapıldığı yılı, yani bu yılı göstermektedir, S – örnekleme yapılan yeri göstermektedir.

10 lokalitenin örnekleme için gereken kapasite, saha çalışmaları için 4 kişi-gün, bitki türlerinin tespiti için 1 gün, bilgiyi veri tabanına girmek için 1 gündür.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Tab. 7 Habitat türlerine genel bir bakış, gözlem için önerilen yerler ve örnekleme süresi (yıl). Örnekleme için belirleyici süre en kısa olandır.

	AK0	AK1	AK2	AK3	AK5	AK7	AK100	AK103	AK127	AK128	AK13	AK130	AK136	AK146	AK151	AK164	AK168	AK169	AK170	AK180	AK182	AK204	AK206	AK209	AK216	AK224	AK230	AK239	AK248	AK270	AK28	AK290	AK399	AK41	AK441	AK444	AK453	AK490	AK494	AK531	AK537	AK560	AK612	AK644	AK65	AK94	AK96							
1240 Vegetated sea cliffs of the Mediterranean coasts with endemic <i>Limonium</i> spp.														1	1										1																													
2110 Embryonic shifting dunes													1								1			1	1				1																									
2250 Coastal dunes with <i>Juniperus</i> spp.													1	1									1																															
2260 Cisto-Lavendulatalia dune sclerophyllous scrubs										2												2					2							2			2																	
5210 Arborescent matorral with <i>Juniperus</i> spp.								5							5									5										5	5																			
5330 Thermo-Mediterranean and pre-desert scrub																5		5																										5			5	5						
5420 <i>Sarcopoterium spinosum</i> phryganas					5			5													5																																	
6220 Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea	2																2											2																										
6420 Mediterranean tall humid grasslands of the Molinio-Holoschoenion																																																						
8210 Calcareous rocky slopes with chasmophitic vegetation		5	5	5																																																		
9290 <i>Cupressus</i> forests (Acerocupression)							5				5																		5																									
9320 <i>Olea</i> and <i>Ceratonia</i> forests							5									5		5										5																										
9540 Mediterranean pine forests with endemic Mesogean pines	5			5								5																																										
Proposed period for monitoring	2	5	5	5	5	5	5	5	5	2	5	5	1	1	1	5	2	5	5	5	5	1	2	1	1	1	5	2	2	5	1	5	5	5	5	2	2	5	2	5	5	5	5	2	5	5	5	2	5	5	5	5	5	

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Tab. 8. Gözlenen yerlerde yapılacak örnekleme için 10 yıllık zaman çizelgesi. Poligon sayısı her yıl için kaç yerde örnekleme yapılacağını gösterir. B – ilk örnekleme yapılan yıl (değerlendirmede temel alınacak yıl), S – örnekleme yapılan yer.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ak0	B		S		S		S		S		S
Ak1	B					S					S
Ak2	B					S					S
Ak3	B					S					S
Ak5	B					S					S
Ak7	B					S					S
Ak100	B					S					S
Ak103	B					S					S
Ak127	B					S					S
Ak128	B		S		S		S		S		S
Ak13	B					S					S
Ak130	B					S					S
Ak136	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak146	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak151	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak164	B					S					S
Ak168	B		S		S		S		S		S
Ak169	B					S					S
Ak170	B					S					S
Ak180	B					S					S
Ak182	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak204	B		S		S		S		S		S
Ak206	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak209	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak216	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak224	B					S					S
Ak230	B		S		S		S		S		S
Ak239	B		S		S		S		S		S
Ak248	B					S					S
Ak270	B	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Ak28	B					S					S
Ak290	B					S					S
Ak399	B					S					S
Ak41	B		S		S		S		S		S
Ak441	B		S		S		S		S		S
Ak444	B					S					S
Ak453	B		S		S		S		S		S
Ak490	B					S					S
Ak494	B					S					S
Ak531	B		S		S		S		S		S
Ak537	B					S					S
Ak560	B					S					S
Ak612	B					S					S
Ak644	B		S		S		S		S		S
Ak65	B					S					S
Ak94	B					S					S
Ak96	B					S					S
No polygons		8	19	8	19	36	19	8	19	8	47

5.2 Bitkilerin gözlenmesi

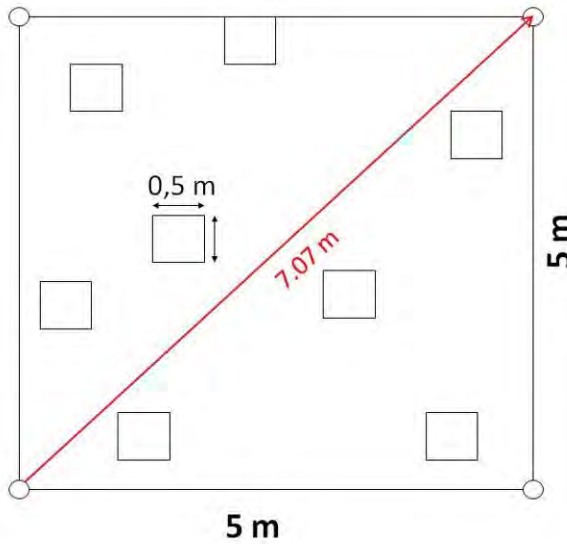
Bitki türlerinin gözlenmesi Ek II listesinde bulunan bitki türlerine, nesli tehdit altında olan bitki türlerine, nadir endemik bitki türlerine ve yeni kaydedilen iki nadir bitki türüne odaklanacak. Gözleme için önerilen yöntem bilim, sabit alanların (Resim 8) örneklenmesidir.

Eğer bir tür birden fazla yerde (poligon) yetişiyorsa iki sabit alan gözlenecektir. Türün çok sayıda bulunduğu hallerde – sabit alanda 20den fazla örnek – türün nüfusu her biri 0.5x0.5 m boyutunda olan ve rastgele yerleştirilmiş 6 kareye göre sayılacaktır. Nüfusun büyüklüğü, daha sonra istatistiksel yöntemler kullanılarak hesaplanacaktır.

Resim 8. 5x5 m büyüklüğünde sabit alan. Türün çok sayıda bulunduğu hallerde – sabit alanda 20den fazla örnek – türün nüfusu her biri 0.5x0.5 m boyutunda olan ve rastgele yerleştirilmiş 6 kareye göre sayılacaktır.

Bitki türlerinin gözlenmesinde kullanılacak örnekleme modeli

Sampling design for plant species monitoring

5.2.1. Ek II listesindeki bitki türlerinin gözlenmesi

Ophrys kotschy: AB Ek II HD listesindeki öncelikli bitki türlerinden olup Kıbrıs'a özgü endemiktir. Ayrıca Tsintides v.d. (2007) tarafından Kıbrıs'taki "hassas" bitki türlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Kayalar etrafında güzel bir dağılıma sahip olup Mart ile Nisan başında çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak427, Ak16, Ak165

Tulipa cypria: AB Ek II HD listesindeki öncelikli bitki türlerinden olup Kıbrıs'a özgü endemiktir. Ayrıca Tsintides v.d. (2007) tarafından Kıbrıs'taki "türü tehlikede" bitki türlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Koruçam, Tepebaşı ve Geçitköy etrafında güzel bir dağılıma

sahiptir. Tahıl tarlalarında, bazen ardıç ormanlarında, derin ve marnlı toprakta 120-300 mt yükseklikte yetişir. Mart ile Nisan aylarında çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak68, Ak405, Ak554

5.2.2. Türü tehdit altında bulunan bitki türlerinin gözlenmesi

Achillea cretica: Kıbrıs'ın "hassas" türlerindedir (Tsintides v.d. 2007). Kıbrıs'ın kuzey kesiminde sadece Kayalar'ın doğusunda Horseshoe Bay bölgesinde çalılık habitata içerisinde kaydedilmiştir (Viney, 1994). Nisan'dan Temmuz'a kadar çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak164, Ak134, Ak161

Aegilops bicornis: Kıbrıs'ın "hassas" türlerinden biri olarak bilinmektedir. (Tsintides v.d.. 2007). Kıbrıs'ın kuzey kesiminde sadece Akdeniz'deki mezarların yakınlarındaki kumul bölgelerinde kaydedilmiştir. Kayda değer bir bitki nüfusuna sahip olan tür bu bölgede tehdit altında değildir. Nisan ve Mayıs aylarında çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak209

Cyclamen graecum: Kıbrıs'ın "ciddi tehdit altındaki" türlerinden biri olarak bilinmektedir (Tsintides v.d.. 2007). Sadece Sadrazamköy'ün yakınlarındaki bir noktada, kireçtaşı üzerindeki kırmızı toprakta yetişen *Pistacia lentiscus* çalılarının altında yetişmektedir. Eylül ve Ekim aylarında çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak598, Ak135, Ak647

Dianthus tripunctatus: Viney'e göre (1994) Kıbrıs'ın kuzey kesiminde bu türe ait kayıtlar nadirdir ancak Kayalar ile Sadrazamköy arasındaki sahilde 3 ayrı noktada tespit edilmiştir. Mayıs'tan Temmuz'a kadar çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak134, Ak151

Euphorbia paralias: Kıbrıs'ın "ciddi tehdit altındaki" türlerinden biri olarak bilinmektedir (Tsintides v.d.. 2007). Kumullarla kayalık kıyılarda yetişen bu tür Akdeniz kıyısı boyunca yaygındır. Şubat'tan Aralık'a kadar çiçek açar.

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak213, Ak161, Ak136

Orchis punctulata: Kıbrıs'ın nadir bitkilerinden biri olup güneye nazaran kuzeyde çok daha nadirdir. Kayalar yakınlarındaki dağlarda yetişmektedir. (Kreutz 2004). Şubat ve Mart aylarında çiçek açar (Viney, 1994).

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Gözleme yerleri: poligon Ak372

Serapias levantina: Kıbrıs'ın nadir orkide türlerinden biridir. Güneye nazaran kuzeyde daha yaygındır. Kayalar ile Sadrazamköy arasındaki kıyı bölgesinde yetişmektedir (Kreutz 2004).

Mart'ta ve Nisan'da çiçek açar. (Kreutz, 2004).

Gözleme süresi: her yıl çiçek açma döneminde

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Gözleme yerleri: henüz kararlaştırılmadı.

5.2.3. Nadir ve yerli endemik bitki türlerinin gözlenmesi:

Aşağıda listelenmiş endemik bitki türlerinin gözlenmesi gerekiyor.

Gözleme süresi: 2 yılda bir (çiçek açma döneminde)

Gözleme yeri: aşağıda listelenmiş poligonlar.

Bitki türü	Çiçek açma dönemi	Poligon Numarası
<i>Astragalus cyprius</i>	Şubat-Mayıs arası	Ak95, Ak592
<i>Ferulago cypria</i>	Mayıs - Haziran	Ak58
<i>Hypericum repens</i>	Mayıs – Temmuz arası	Ak542, Ak249
<i>Limonium albidum subsp. cyprium</i>	Haziran – Ekim arası	Ak183, Ak161
<i>Onosma fruticosum</i>	Mart – Mayıs arası	Ak209, Ak426
<i>Pimpinella cypria</i>	Nisan – Mayıs	Ak60
<i>Senecio glaucus ssp. cypria</i>	Ocak – Mart arası	Ak500

5.2.4. Yeni kaydedilmiş nadir bitki türlerinin gözlenmesi:

Adanın kuzeyinde yeni kaydedilmiş üç bitki türü hakkında, özellikle Akdeniz ÖÇKB kıyısı boyunca daha ayrıntılı araştırmalar yapmak çok önemlidir. Ayrıca, bu türlerin çiçek açma döneminde aşağıda listelenmiş poligonlarda gözlenmesi gerekmektedir.

Bitki türü	Çiçek açma dönemi	Poligon Numarası
<i>Phleum crypsoides</i>	Nisan	Ak162
<i>Papaver rhoeas subsp. cyprium</i>	Nisan	Ak162
<i>Serapias aphrodite</i>	Nisan	Henüz kararlaştırılmadı

5.3 Hayvanların gözlenmesi

5.3.1 Deniz kaplumbağaları

Deniz kaplumbağalarının gözlenmesi her yıl yapılmalı ve Mayıs'ın ikinci yarısında başlayıp Ekim'in başına kadar devam etmelidir (Tablo 9). Bu uygulama kaplumbağaların Kıbrıs'taki yumurtlama dönemini başından sonuna kadar takip edeceğinden yumurtlamadan yumurtadan çıkış aşamasına kadar ayrıntılı gözleme imkânı sağlayacaktır. İdeal olarak yumurtlama yapıldığına veya yumurtadan çıkıldığına dair işaretlere rastlamak amacıyla plajın her gün denetlenmesi gerekmektedir. Yumurta sayısı, yumurtadan çıkma oranı, canlı ve ölü yavru sayısı, yumurtadan çıkamamanın sebeplerinin (kısır, ölü embriyo gibi) tümü kaydedilmelidir. Ayrıca yumurtadan çıkış hiç gerçekleşmemişse bunun da sebepleri

kaydedilmelidir. Bu, yönetim ekibinin yürürlükteki uygulamaları gözden geçirmesine ve gerektiğinde duruma uygun olarak düzeltilmesine yardımcı olacaktır.

5.3.2 Kuşlar

Kuş gözlemleri hem kuşların varlığını hem de sayılarını görüp değerlendirmek amacıyla ayda bir kere yapılmalıdır (Tablo 9). Kuşları gözlemenin muhtemelen en ekonomik yöntemi ÖÇKB içinde önceden belirlenmiş yerlerde belli bir süre boyunca bir dizi birey sayımı gerçekleştirmektir. Bu yerlerin ÖÇKB sınırları içinde yer alan farklı habitat türleri ve alanlar içinde bulunmaları gerekmektedir. Böylelikle farklı habitatlar ile alan (zone) türleri arasında karşılaştırma yapılabilecek. Yumurtlama dönemi ile sonbahar ve ilkbahar göçleri sırasında daha sık sayım (ör. haftada bir) yapmak daha iyi olabilir. Yavrulayan kuş sayımları ÖÇKB içindeki habitatların çoğunda yaygın olarak bulunan patikaları önceden tespit edip hangileri boyunca yürüneceğine karar verilerek yapılabilir. Önceden belirlenmiş bu güzergâhlar genel kuş gözleminde de kullanılabilir. Bu sayımların karşılaştırılabilmesi için her sayımda aynı güzergâhın izlenmesi ve sayımın hep aynı saatte (tercihen sabah erkenden) ve aynı süre boyunca yapılması şarttır. Üreyen kuş sayımının yanı sıra üreme başarısı ve tehditleri saptayabilmek için Kalkanlı'da Mahmuzlu Kızkuşu ile Uzunbacak türlerinin üremesi haftada bir denetlenmelidir.

Oldukça yüksek düzeyde eğitim gerektiren ve belki ileride uygulamaya konabilecek bir diğer yöntem ise Sürekli Çaba Alanları (CES) oluşturulması olabilir. Bu yöntem ağ kullanılmasını ve yakalanan kuşlara halka takılmasını gerektirmektedir. Halka takacak kişiler ağlarını hep aynı düzende, yumurtlama dönemi boyunca düzenli aralıklarla hep aynı süreyle farklı yerlere kurar. Bu yöntem (1) nüfusta meydana gelen değişiklikler, (2) yavrulamada başarı oranı ve (3) yetişkinlerin hayatta kalma oranı hakkında çok önemli bilgiler sağlar. Kuşları etkin bir şekilde koruyabilmek için kuş topluluklarını belli bir zaman boyunca gözlemek gerekir. İlk etapta sayılarının sabit mi kaldığını, değiştiğini mi, azalmakta mı yoksa artmakta olduğunu mu bilmemiz gerekiyor. Sayılarda bir değişiklik, özellikle de bir azalma gerçekleştiğinde bunun sebebini öğrenmeye ihtiyacımız var. İşte o zaman koruma eyleminde hedef doğru bir şekilde saptanabilir.

5.3.3 Kara sürüngeleleri

Kara sürüngeleleri de kuşlarınkine benzer şekilde belli bir noktada veya güzergâh boyunca gözlenebilir. Sürüngeleleri gözlemek için en uygun zaman yaz aylarıdır (Mayıs'tan Wkim'e kadar Tablo 9). Küçük kertenkeleleri gözlemenin etkin bir yolu çukur tuzaklar kurmaktır. Bu tür tuzaklar İşaretleyip Yeniden Yakalama yöntemleri kullanarak tahmini bir nüfus sayısı hesaplaması yapabilmek için bireyleri yakalamada da kullanılabilir. Ancak bu yöntemi kullanırken yakalanan bireylerin zarar görmemesi için tuzakların düzenli olarak kontrol edilmesi gerekmektedir. Sürüngeleler için ayda bir sayım yapmak yeterli olabilir.

5.3.4 Kara Memelileri (yarasalar)

Yarasaları gözlemenin en hızlı ve kolay yöntemi farklı yarasa türlerini çıkardıkları farklı ekolojilerden tanıyan yarasa dedektörü kullanmaktır. Bunu gerçekleştirmek için en uygun zaman yarasaların en hareketli oldukları yaz aylarıdır. İdeal olarak yarasaların her seferinde aynı güzergâhı takip ederek yaz aylarında 3 veya 4 defa gözlenmesi gerekmektedir (Tablo 9). Yarasaları yakalamak için ağ da kullanılabilir ancak ağı kullanacak kişinin eğitilmiş olması gerekir. Nüfusu tespit etmenin bir başka yolu da bilinen konaklama alanlarını gözlemektir ancak konaklayan yarasaları rahatsız etmemek için dikkat edilmelidir.

5.3.5 Deniz memelileri (Akdeniz fokları)

Rahatsız edilmeye karşı hassas olmalarından dolayı Akdeniz foklarını gözlemenin en az rahatsız edici yöntemi dinlendikleri ve yavruladıkları mağaraların içine kızıl ötesi harekete duyarlı kameralar yerleştirmektir. Kameraları yerleştirmek için en uygun zaman yavrulama dönemi öncesidir. Bir diğer yöntem ise yavrulama dönemi dışında bu mağaraları fok hareketliliğine dair işaretler bulmak amacıyla gözlemektir. Ancak bu yöntemlerin her ikisi de tekne ve sualtı dalış malzemesi kullanılmasını gerektirmektedir. Bir diğer yöntem ise balıkçılar, sualtı dalış elemanlarıyla vs. düzenli olarak anket araştırmaları yapmaktır.

5.3.5 Kelebekler

Kelebeklerin varlığını ve göreceli çokluğunu tespit edebilmek için araştırmalar ilkbahar ve yazın her ay düzenli olarak gerçekleştirilmelidir (Tablo 9). Kelebekleri araştırmanın muhtemelen en ekonomik yolu ya ÖÇKB içerisinde önceden belirlenmiş belli noktalarda belli bir süre boyunca bir dizi sayım yapmak ya da önceden belirlenmiş bir güzergah boyunca sayım yapmaktır. Bu noktaların ÖÇKB sınırları içerisinde bulunan farklı habitat türleri ve alanların içinde yer alması gerekmektedir. Böylelikle farklı habitat ve alan türleri arasında bir karşılaştırma yapılabilecektir.

Tablo 9. Yıl boyunca bir ay içinde her tür için kaç gün gözlem yapılması gerektiğini gösterir.

Taxa	Ocak	Şub	Mart	Nisan	Mayıs	Haz	Tem	Ağus	Eyl	Ekim	Kas	Ara
Kuşlar	1	1	4	4	4	4	1	1	4	4	4	1
Kaplumbağalar					15	30	31	31	30			
Kara sürüngenleri					1	1	1	1	1			
Yarasalar					1	1	1	1	1			
Akdeniz foku	2	2								2	2	2
Omurgasızlar-Kelebekler			1	1	1	1	1	1	1	1		

Kaynakça

Benda P, Hanak V, Horacek I, Hulva P, Lucan R & Ruedi M 2007 Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part 5. Bat fauna of Cyprus: review of records with confirmation of six species new for the island and description of a new subspecies Acta Soc, Zoology, Bohem Vol 71 71-130

Chrtek, J. & Slavík, B. 1981: Contribution to the flora of Cyprus. Preslia, Praha, 53: 45–65.

Constantinou, G., 1995, Geological map of Cyprus.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

---

- Dev-Tech, 2006, FAA 119 Biodiversity Analysis, USAID, EPIQ II subcontract to PA Consulting, Contract # EPP-I-00-03-00015-00, subcontract # EPP3R015-4S-003.
- Díaz-Almela E. & Duarte C.M. 2008. Management of Natura 2000 habitats. 1120 *Posidonia beds (Posidonium oceanicae). European Commission.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/habitats/pdf/1120_Posidonia_beds.pdf
- European Commission, 2004. Consolidated Text, produced by the Consleg system of the Office for official publications of the European Communities, Council Directive 92/43/EEC.
- European Commission, 2007. Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR27. DG Environment. July 2007.
- Gauch, H. G., Jr. 1982. Multivariate Analysis and Community Structure. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hill, M.O. et al. 2004. Revision of habitat descriptions originating from Devillers et al 2001. European Topic Centre on Nature protection and Biodiversity, Paris.
- Hilton-Taylor, C. (Compiler) (2000) 2000 IUCN Red List of Threatened Species. IUCN, Gland, Switzerland.
- Kreutz, 2004. The Orchids of Cyprus (Description, Pattern of Life, Distribution, Threat, Conservation and Iconography). Landgraaf, Netherlands.
- Kuskor 1998 North Cyprus Bird Report, North Cyprus Society for the Protection of Birds and Nature. 56 pp.
- Kuskor 1999 North Cyprus Bird Report, North Cyprus Society for the Protection of Birds and Nature. 62 pp.
- Kuskor 2000 North Cyprus Bird Report, North Cyprus Society for the Protection of Birds and Nature. 46 pp.
- Kuskor 2001 North Cyprus Bird Report, North Cyprus Society for the Protection of Birds and Nature. 47 pp.
- Meikle, R. D. 1977, 1985: Flora of Cyprus 1-2. – Kew.
- Ministry of Agriculture and Forestry, Agriculture Department, Land Distribution (2005)
<http://www.kktob.org/>
- MTA, 1999, Report on the Natural Resources of North Cyprus, Supported by TCAID
- North Cyprus Bird Reports (Kuskor reports) 1998-2001, published by North Cyprus Society for the Protection of Birds and Nature.
- Peet, R. K. 1980. Ordination as a tool for analyzing complex data sets. Vegetatio 42:171-4
- Rural Development Plan, 2008, Provisional Rural Development Plan for the Northern Part of Cyprus 2008 – 2009, Supported by EUPSO.
- Seffer, J, Lasak, R., Kara, C., Özden, Ö., Fuller, W., Mut, K. (2008). Habitat and Species Inventory Manual (Ms.). Technical assistance for management and protection of potential Natura 2000 sites in the northern part of Cyprus. Nicosia.
- Smith, F. 2009. Semi-automated estimated depth mapping of shallow marine environments using multispectral imagery. Ms.
- State Planning Organisation, Population and Housing Census (2006). <http://www.devplan.org/>
- State Planning Organization, 2008, 2006 Population and Housing Unit Census, <http://www.devplan.org/>
- ter Braak, C. J. F., and P. Šmilauer. 1998. CANOCO reference manual and User's guide to Canoco for Windows: Software for Canonical Community Ordination (version 4). Microcomputer Power, Ithaca.
- Tsintides et al 2007. The Red Data Book of the Flora of Cyprus. Lefkosia, 466 pp.

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

---

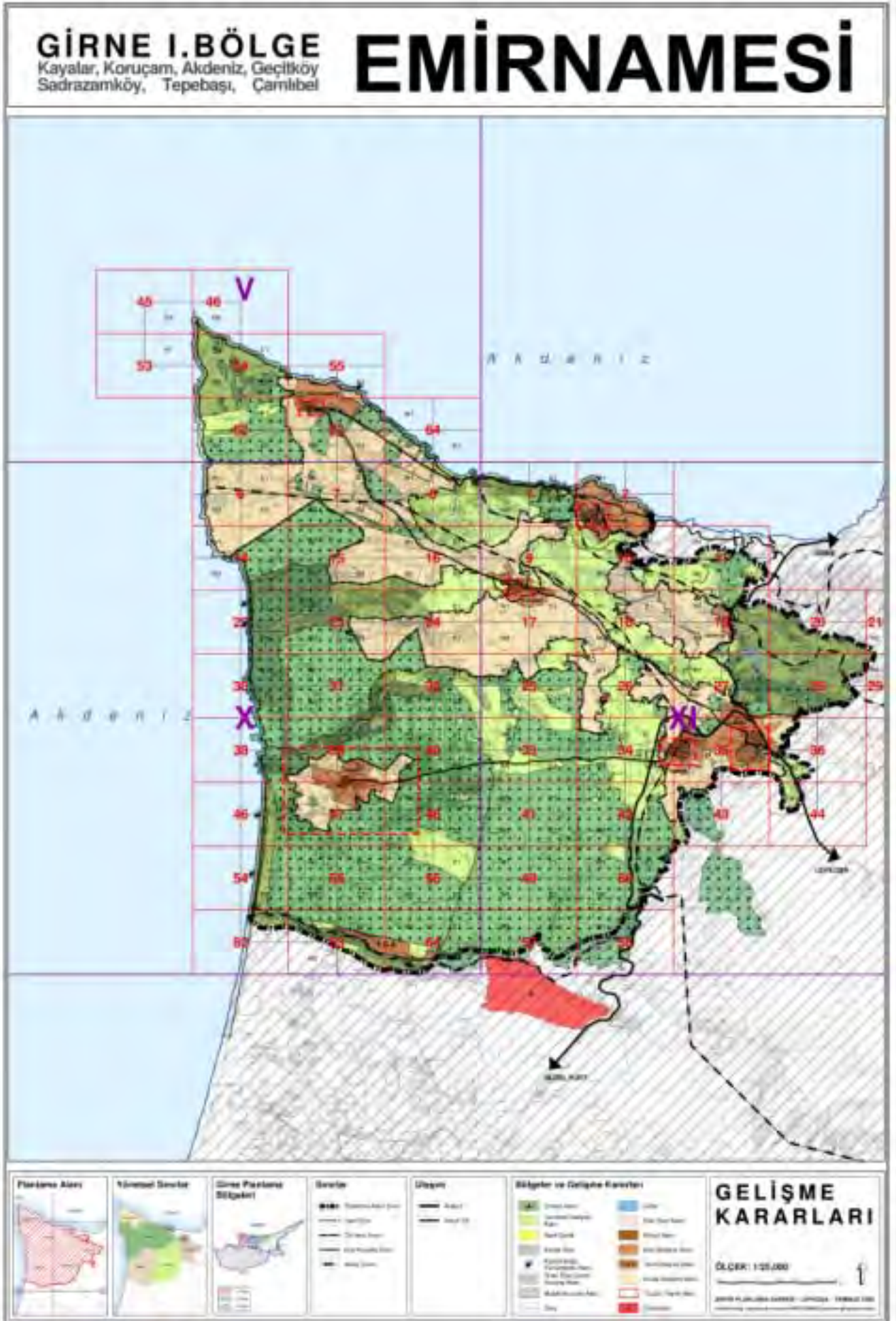
- Tsiourtis, N. 2002. Cyprus- water resources, planning and climate change adaptation. Mediterranean Regional Roundtable, Athens, Greece, December 2002.
- Viney, D. E., 2004. An Illustrated Flora of North Cyprus. Published by Koeltz Scientific Books, Koenigstein, Germany
- Witt, M. 2009. Marine habitats and species of coastal waters adjacent to Special Environmentally Protected Areas in the northern part of Cyprus. Ms.
- Yildiz et al. 2006. North Cyprus Endemics, Lefkosa, 38 pp.
- Yorgancı, A., 2004, Analysis of Suitable Areas for Wheat Agriculture in North Cyprus, 3rd GIS Days In Turkey, 1-16p

Resimler

Resim 1. Akdeniz ÖÇKB'nin karasal sınırlarını gösteren uydu haritası

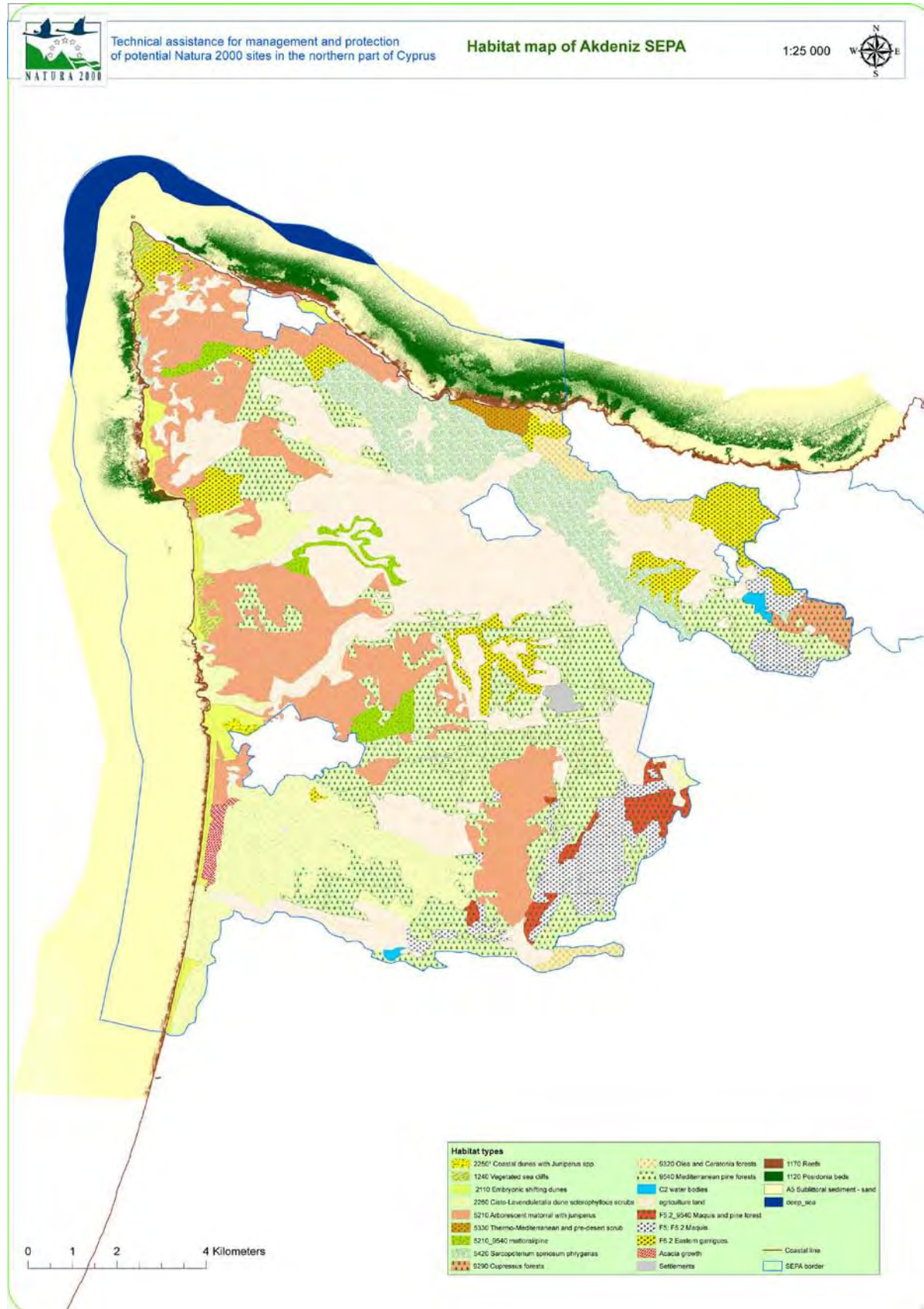

Resim 2. Akdeniz ÖÇKB Emirname Haritası

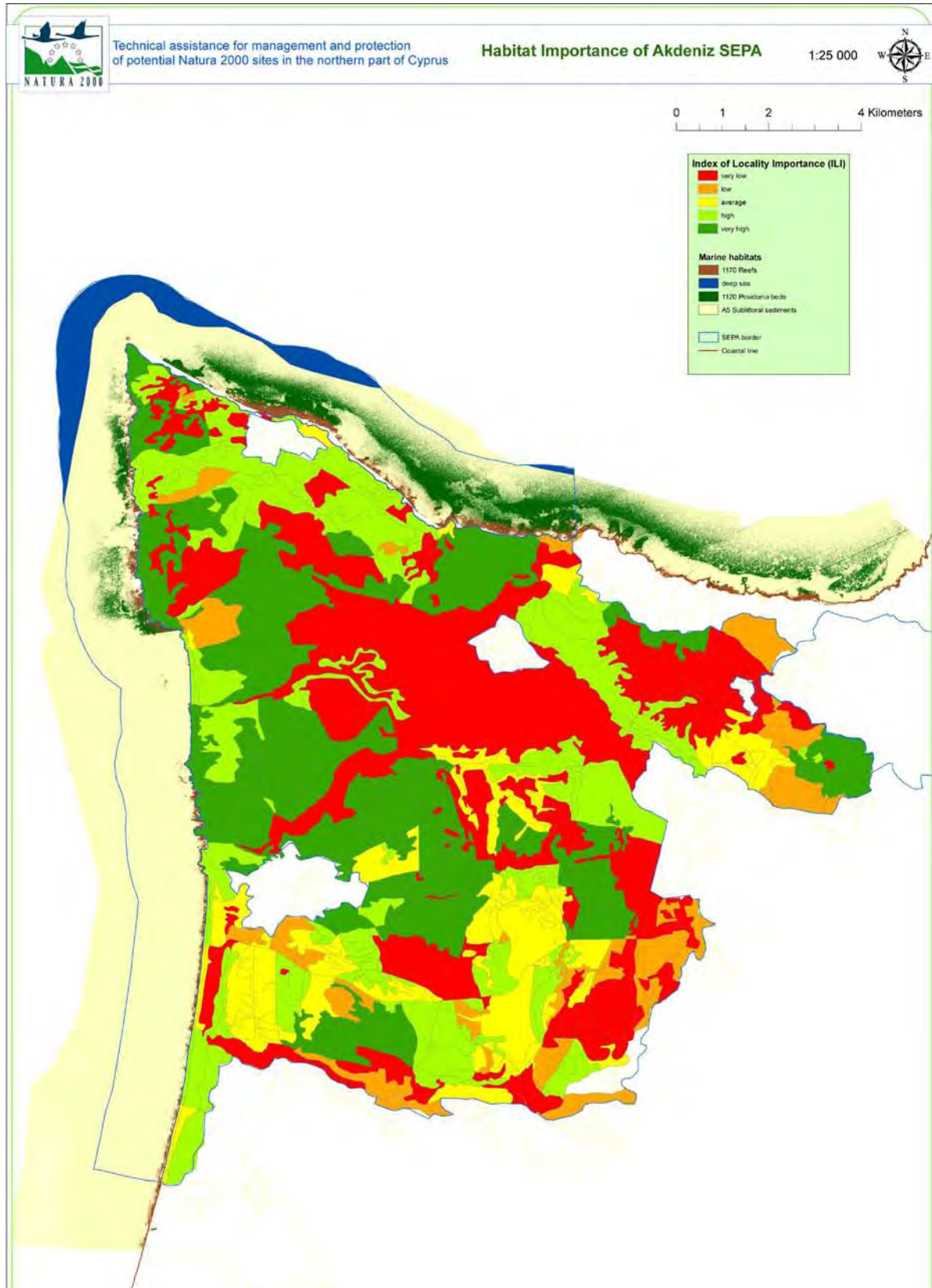

Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Resim 3. Akdeniz ÖÇKB habitat haritası

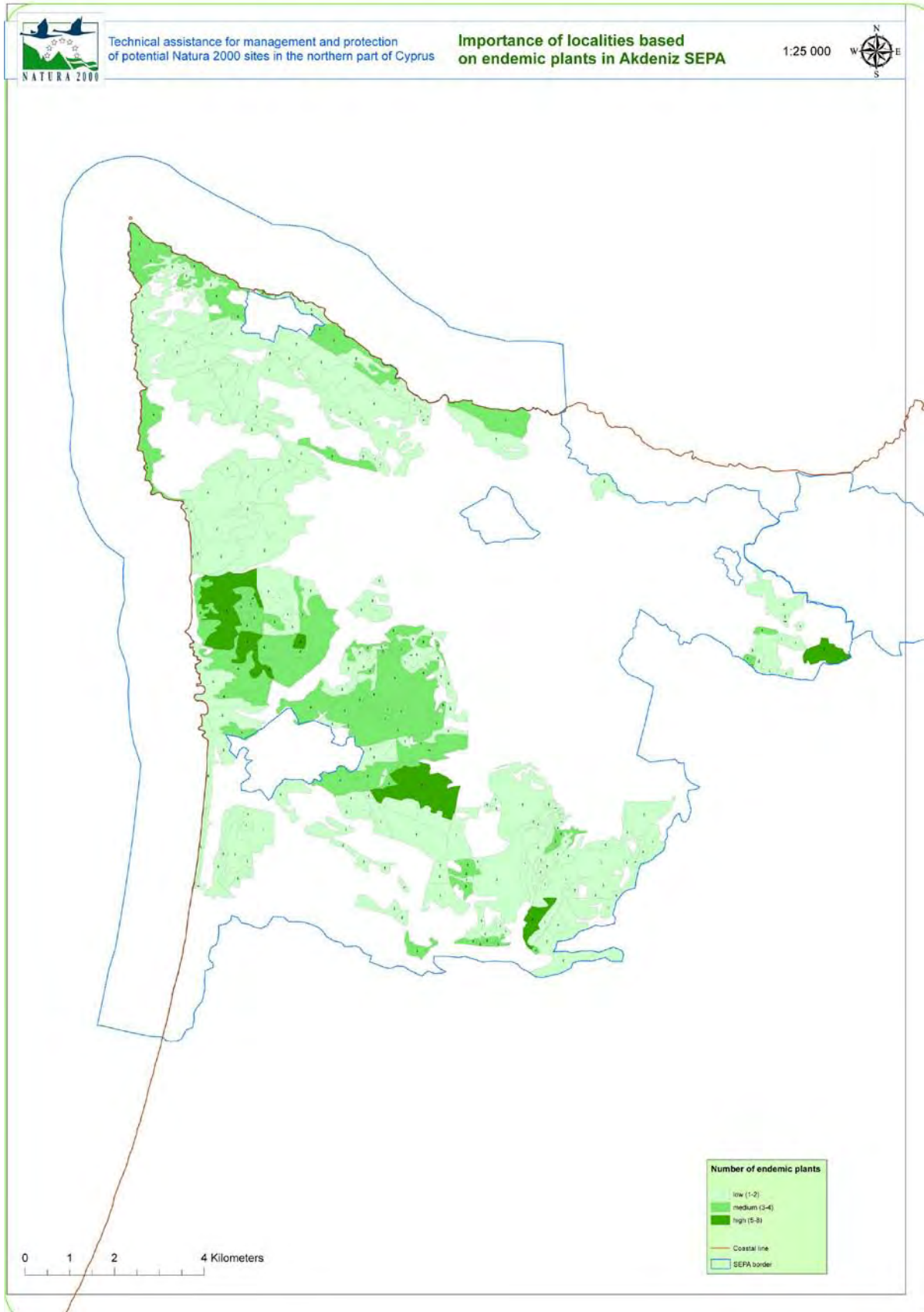

Resim 4. Ek I habitatlarının nitelik ve niceliğine göre kara lokalitelerinin değerlendirilmesi

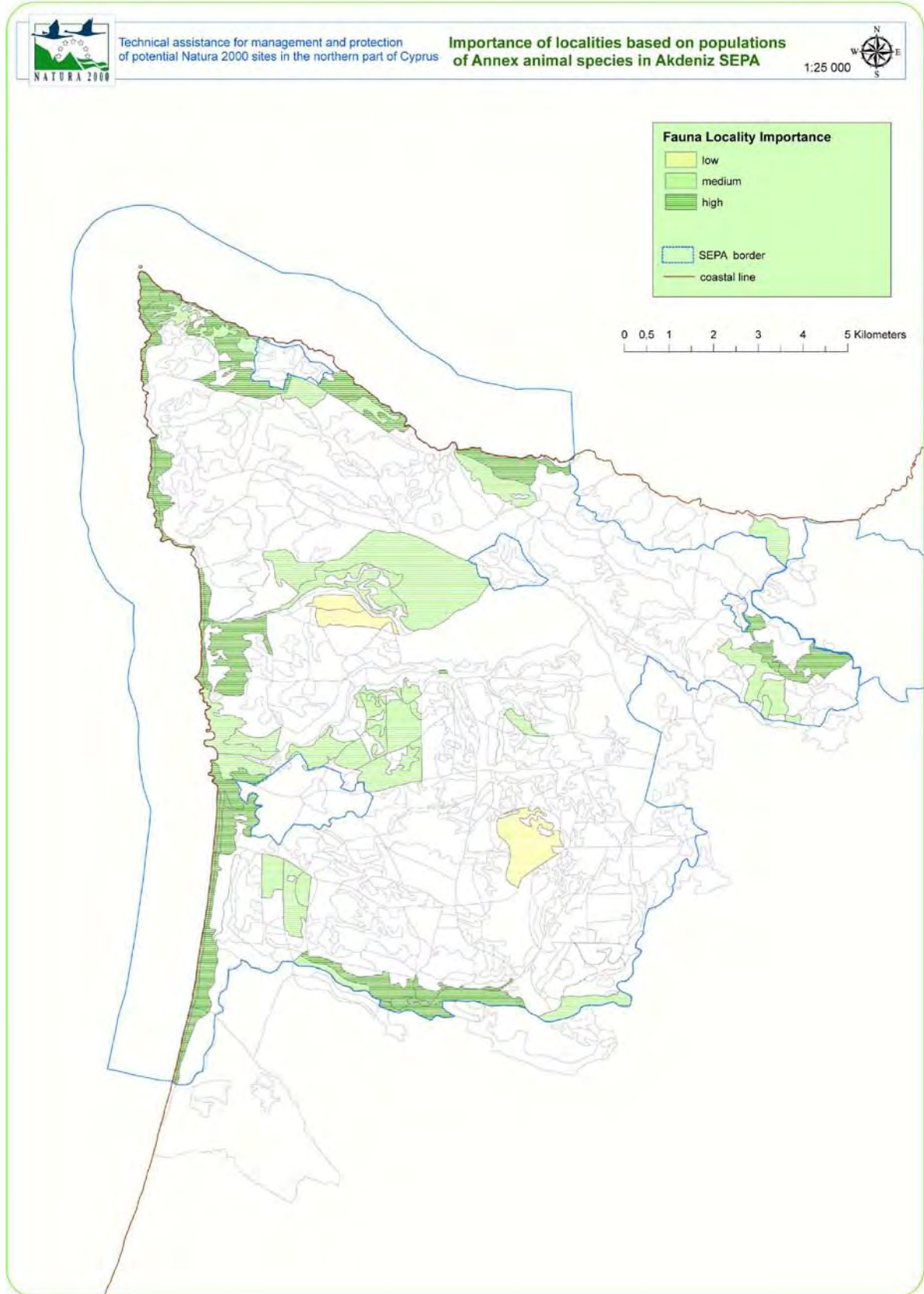
Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki potansiyel NATURA 2000 bölgelerinin yönetimi ve korunması için teknik yardım

Resim 5. Endemik bitki türlerinin sayısına göre lokalitelerin önemi. Düşük – 1 tür, orta – 2 tür, yüksek – 2 veya daha fazla tür.

Resim 6. Ek'te yer alan hayvan türlerinin sayısına göre lokalitelerin önemi

Resim 7. Akdeniz ÖÇKB'nin daha küçük alanlara bölünmesi için önerilen harita

